गाउँ वस्तुस्थिति विवरण
(Village Profile)

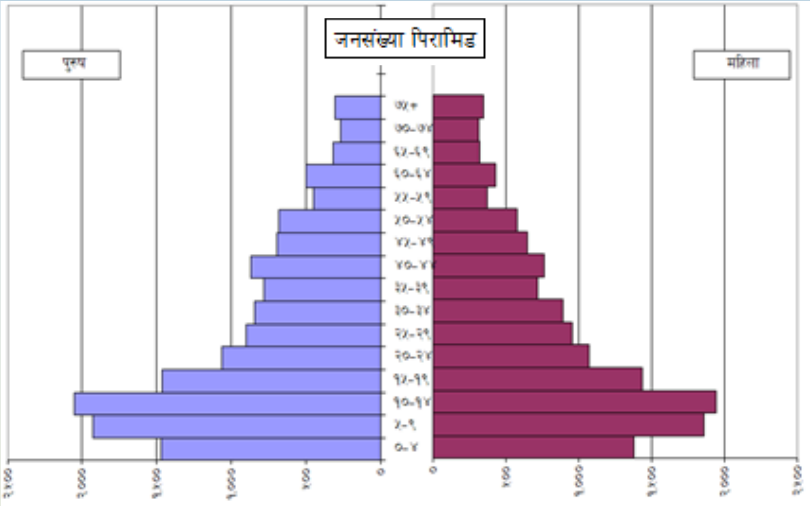

दुप्चेश्वर गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
समुन्द्रटार, नुवाकोट, प्रदेश नं. ३

२०७६

दस्तावेज:	गाउँ वस्तुस्थिति विवरण, २०७६
प्रकाशक:	दुप्चेश्वर गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, समुन्द्रटार, नुवाकोट http://www.dupcheshwormun.gov.np
सर्वाधिकार:	प्रकाशकमा
प्राविधिक सहयोग :	सपोर्ट फर डेभलपमेन्ट ईनिसियटिभ्स कन्सल्टेन्सी प्रा.लि. (एसडिआईसी)
सहयोग	पूर्णिमा : भूकम्प पश्चात्को पुनर्लाभमा वेलायती सहयोग नियोगको सहयोग

विषय सूची

परिच्छेद १: परिचय ६

१.१	पृष्ठभूमि	६
१.२	उद्देश्य	७
१.३	कानुनी तथा नीतिगत आधार	७
१.४	तयारी चरण तथा प्रक्रिया	८
१.५	तथ्यांक विश्लेषण तथा वस्तुस्थिति विवरण मस्यौदा तयारी	८
१.६	वस्तुस्थिति विवरणको सीमा	८

परिच्छेद २: गाउँपालिकाको चिनारी ५

२.१.	ऐतिहासिक चिनारी, नामकरण तथा गठन	५
२.२.	भौगोलिक अवस्थिति	१०
२.३.	भूउपयोग	१०
२.४.	भिरालोपन	११
२.५.	ऐतिहासिक, धार्मिक, पुरातात्विक महत्वका स्थल	११

परिच्छेद ३: प्रवृत्ति विश्लेषण १२

३.१.	जनसांख्यिक परिवर्तनको प्रवृत्ति	१२
३.१.१.	आधारभूत जनसांख्यिक स्थिति	१२
३.१.२	वडा अनुसार घरपरिवार तथा जनसंख्याको आकार र वृद्धि प्रवृत्ति	१२
३.१.३	उमेर समूहअनुसारको जनसंख्या	१३
३.१.४	मातृभाषाको आधारमा जनसंख्याको विवरण	१४
३.१.५	धर्मको आधारमा जनसंख्याको विवरण	१४
३.१.६	जातजातिको आधारमा जनसंख्याको विवरण	१५
३.१.७	अपाङ्गताको आधारमा जनसंख्या	१५
३.२.	आर्थिक अवस्था र परिवर्तनको प्रवृत्ति	१५
३.२.१.	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	१६
३.२.२.	भूस्वामित्व सम्बन्धी विवरण	१६
३.२.३	छानाको प्रकारको आधारमा घरधुरी संख्या	१७
३.२.४	पशु पंक्षीपालन	१७
३.२.५	सिंचाइ सुविधा	१८
३.२.६	मुख्य पेशा (कृषि बाहेक) सम्बन्धी विवरण	२०
३.२.७	घरपरिवारमा उपलब्ध सुविधा	२०
३.२.८	बैंक तथा वित्तीय संस्था	२१
३.२.९	उद्योग व्यवसाय	२१

परिच्छेद ४: प्रवृत्ति विश्लेषण २२

४.१.	शिक्षा	२२
४.२.	स्वास्थ्य	२२
४.३.	खानेपानी	२५
४.४.	सरसफाइ	२६
४.५.	पूर्वाधार विकास	२६
४.५.१.	सडक तथा पुल	२६
४.५.२.	प्रमुख पैदलमार्गहरु (ट्रेकिङ रुटहरु)	२८
४.५.३.	सरकारी भवन	२९
४.६.	ऊर्जा	२९
३.१.१.	इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार	२९
३.१.२.	ऊज्यालोको स्रोतको आधारमा घरपरिवार	२९
४.७.	वन, वातावरण	३०
४.७.१.	वन तथा जैविक विविधता	३०
४.८.	विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन	३१

परिच्छेद ४: स्थिति विश्लेषण ३२

४.१.	आर्थिक विकास	३२
४.२.	सामाजिक विकास	३६
४.३.	पूर्वाधार विकास	४०
४.४.	वन, वातावरण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन	४२

४.५. संस्थागत तथा सुशासन क्षेत्रको वस्तुस्थिति विश्लेषण ४५

परिच्छेद ५: लैंगिकता र गरिबी.....५०

५.१. लैंगिकता तथा सामाजिक समावेशीकरण ५०

५.२. गरिबी ५१

परिच्छेद ६: वित्तीय विश्लेषण ५२

६.१. आगामी ५ वर्षमा उपलब्ध हुन सक्ने स्रोतको अनुमान ५२

परिच्छेद ७: गाउँपालिकाको स्रोत ५३

७.१. गाउँपालिकामा उपलब्ध स्रोत ५३

तालिका सूची

तालिका २.१ : ऐतिहासिक, धार्मिक, पुरातात्विक महत्वका स्थल ११
तालिका ३.१ : जनसख्या वितरणको अवस्था १२
तालिका ३.२ : वि.सं. २०७५ को सर्भेक्षण अनुसार घरपरिवार तथा जनसंख्या १२
तालिका ३.४ : विभिन्न उमेर समूहमा लिंगको आधारमा जनसंख्याको विवरण १३
तालिका ३.५ : मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या १४
तालिका ३.६ : मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या १५
तालिका ३.७ : जातजातिको आधारमा जनसंख्या १५
तालिका ३.८ : जातजातिको आधारमा जनसंख्या १५
तालिका ३.९ : खाद्यान्न निर्भरताको अवस्था १६
तालिका ३.१० : भूस्वामित्व सम्बन्धी विवरण १६
तालिका ३.११ : परिवारको स्वामित्वमा रहेको जग्गा जमिन विवरण १७
तालिका ३.१२ : छानाको प्रकारको आधारमा घरधुरी संख्या १७
तालिका ३.१३ : पशुधन संख्या १७
तालिका ३.१४ : प्रमुख सिंचाइ आयोजना १९
तालिका ३.१५ : मुख्य पेशा (कृषि बाहेक) सम्बन्धी विवरण २०
तालिका ३.१६ : सहकारी संस्थाहरु २१
तालिका ३.१७ : बिरामीको संख्या २२
तालिका ३.१८ : खानेपानीको श्रोतको आधारमा घरपरिवार सम्वन्धि विवरण २५
तालिका ३.१९ : गाँउपालिकामा विद्यमान खानेपानी ओजनाहरु २५
तालिका ३.२० : शौचालय प्रयोगको आधारमा घरपरिवार विवरण २६
तालिका ३.२१ : मुख्य सडक विवरण २६
तालिका ३.२२ : मुख्य पुल विवरण २६
तालिका ३.२३ : गाँउपालिकास्तरिय अन्य सडकहरुः २७
तालिका ३.२४ : खाना पकाउनका लागि इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार विवरण २९
तालिका ३.२५ : उज्यालोको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार विवरण २९
तालिका ३.२६ : उज्यालोको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार विवरण ३०
तालिका ३.२७ : हस्तान्तरण हुन बाँकी सामुदायिक वनहरु ३१

परिच्छेद १: परिचय

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण तयारीको पृष्ठभूमि, उद्देश्य, कानुनी तथा नीतिगत आधार, तयारीका चरण, विधि र सीमालाई उल्लेख गरिएको छ ।

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले राज्यको मूल संरचनाका रुपमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको शासकीय एकाइको व्यवस्था गरेको छ । सहकारीता, समन्वय र सहअस्तित्वको सिद्धान्तलाई मध्यनजर गर्दै तीनवटै तहले संविधान तथा कानुन बमोजिम शासन संचालन गर्ने व्यसस्था रहेको छ । स्थानीय तहअन्तरगत गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले नागरिकको सबैभन्दा नजिकको सरकारका रुपमा सेवा प्रवाह र विकास निर्माणका लागि अन्य तह तथा निकायसँग समन्वय र सहकार्य गर्दछ । स्थानीय सरकारले आफ्नो अधिकारक्षेत्रभित्रको विषयमा कानून बनाउने, वार्षिक बजेट बनाउने, निर्णय गर्ने, नीति तथा योजना तयार गर्ने र त्यसको कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था रहेको छ । संघीय शासन सञ्चालनका नविनतम अनुभवहरुलाई सम्हाल्दै जनताको सुख र समृद्धिका आधारहरु तयार गर्ने ऐतिहासिक जिम्मेबारी समेत स्थानीय तहमा रहेको छ । सीमित स्रोत र साधनका बावजुद दिगो विकासका लक्ष्यहरु, वर्तमान १५औं पञ्चवर्षीय संघीय योजना तथा प्रादेशिक योजनाले निर्दिष्ट गरेका लक्ष्य र स्थानीय आकांक्षामाझ अर्थपूर्ण तादम्यता कायम गरी अगाडि बढ्नु जरुरी हुन्छ ।

संवैधानिक व्यवस्थाका अतिरिक्त स्थानीय तहको अधिकार तथा कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन २०७४, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ र स्थानीय तह बजेट तथा योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७४ ले स्थानीय सूचना व्यवस्थापन प्रणाली र वस्तुस्थिति विवरणको तयारीलाई प्रत्यक्ष वा परोक्ष रुपले स्थानीय सरकारको महत्वपूर्ण जिम्मेबारीका रुपमा प्रस्ट्याएको छ । हालै संघीय मामिला तथा सामान्य प्रसाशन मन्त्रालयले वस्तुस्थिति विवरण तयारीका कार्यमा एक रुपता र स्तरीयता कायम गर्न गाउँ/नगर वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि २०७५ तयार गरी सोही बमोजिम तयार गर्न सचेत गराइ सकेको छ । वस्तुस्थिति विवरण भौगोलिक परिवेश, प्राकृतिक सम्पदा, आर्थिक स्थिति, सामाजिक-साँस्कृतिक अवस्था, जनसंख्या र विकासको स्थिति लगायतका समग्र पक्षलाई झल्काउने गरी व्यवस्थित रुपमा प्रस्तुत गरिएको सूचनाको एकीकृत दस्तावेज हो ।

यस गाउँपालिकाले हालै मात्र तयार गरेको वस्तुस्थिति विवरणमा अपुग तथ्यांकहरु विभिन्न स्रोतबाट संकलन गरी गाउँ/नगर वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि २०७५ अनुसार आवश्यक देखिएका थप सूचनाहरु समावेश गरी यो वस्तुस्थिति विवरणको अद्यावधिक दस्तावेज तयार गरेको छ । यस कार्यमा संस्थागत सर्भेक्षणका अतिरिक्त वडागत रुपमा सहभागितमूलक छलफलका माध्यमबाट तथ्याङ्क संकलन गरी विश्लेषित सूचनालाई समावेश गरी विषय क्षेत्रगत रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ । वस्तुस्थिति विवरणको अद्यावधिक दस्तावेजले यस क्षेत्रको वस्तुगत तथा विषयगत सूचनालाई यथासम्भव भौगोलिक रुपमा वडागत तथा सामाजिक रुपमा लैंगिक र जातिगत आधारमा खण्डिकृत रुपमा तयार गरेको छ ।

यसरी तयार भएको वस्तुस्थिति विवरणले गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहमा सरलता, दैनिक कार्य सम्पादनमा नविनता, आन्तरिक राजश्व संकलनमा सहजता कायम गर्दै योजना तर्जुमा कार्यका आतिरिक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन कार्यमा आवश्यक सूचना उपलब्ध गराउने छ । संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको कार्यविधि, विगतका अनुभव, स्थानीय सरोकारवालासँगको छलफल सहित सम्वन्धित विषयका विज्ञका सुझाव समेतलाई आधार मानी भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, वातावरण, वित्तीय, संस्थागत जस्ता क्षेत्र समेटी वस्तुस्थिति विवरण तयार गरिएको छ ।

१.२ उद्देश्य

यस वस्तुस्थिति विवरण तयारीको प्रमुख उद्देश्य विकासको विद्यमान अवस्था, संभावना र स्रोतको सम्बन्धमा आवश्यक सूचना व्यवस्थापन गर्न गाउँ क्षेत्रको गाउँ क्षेत्रको वस्तुस्थिति झल्कने आधार रेखा तयार गर्नु हो । यसका विशेष उद्देश्य देहायअनुसार रहेका छन् :

- जनसांख्यिक, भू-जैविक, भौतिक, मानवीय, आर्थिक, सामाजिक, वातावरण र संस्थागत क्षेत्रको विषयगत र वस्तुगत स्थिति चित्रण हुने गरी वस्तुस्थिति विश्लेषण विवरण तयार गर्ने
- गाउँपालिका, विषयगत कार्यालय/शाखा, संघ/संस्थाको विवरण, अध्ययन, सर्भेक्षण तथा प्रगति प्रतिवेदनबाट प्राप्त आधारभूत तथा संस्थागत तथ्याङ्क एकीकृत र विश्लेषण गरी विषयगत रुपमा गाउँपालिकाको एकीकृत वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्ने
- गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, स्थानीय राजस्वको आधार र दर निर्धारण र विकास निर्माण कार्यका लागि आवश्यक वस्तुगत तथा विषयगत सूचना उपलब्ध गराउने
- गाउँपालिकाको वार्षिक, एकीकृत, आवधिक/रणनीतिक तथा गुरुयोजना र विषयगत योजना तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि विषयगत र खण्डीकृत सूचना विवरण उपलब्ध गराउने ।

१.३ कानुनी तथा नीतिगत आधार

देहाय बमोजिमका कानूनी तथा नीतिगत आधारमा गाउँ वस्तुस्थिति विवरण तयार गरिएको छ ।

क. नेपालको संविधानः नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा स्थानीय तहको अधिकारको सूचीको क्रम संख्या ६ मा स्थानीय तथ्याङ्क तथा अभिलेख संकलन सम्बन्धी अधिकार तथा क्रमसंख्या १७ मा बेरोजगारको तथ्याङ्क संकलन सम्बन्धी अधिकारलाई सूचीकृत सूचीकृत गरिएको छ ।

ख. नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारहरुको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदनः संविधानको अनुसूची ८ को स्थानीय तहको एकल अधिकारको विस्तृतीकरणले स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तर्जुमा, वेरोजगारको तथ्याङ्कसहित स्थानीय तहको आधारभूत तथ्याङ्क व्यवस्थापन, तथ्याङ्कीय अभिलेख व्यवस्थापन, सूचना तथा प्रविधियुक्त तथ्याङ्क व्यवस्थापनको जिम्मेवारी स्थानीय तहमा रहेको कुरालाई प्रस्टाएकोछ ।

ग. स्थानीय सरकार सञ्चानल ऐन, २०७४: ऐनको दफा ११ को उपदफा २ च, ड र थ मा गाउँपालिका वा नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्र अन्तरगत तथ्याङ्क संकलन र अद्यावधिक गर्नुपर्ने कुरालाई उल्लेख गरेको छ । जसअन्तर्गत, जनसांख्यिक, प्राकृतिक, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, रोजगारीको अवस्था, कुल गार्हस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, मानव विकास सूचकांक, राजश्व तथा आयव्यय समेतको तथ्याङ्क संकलन र प्रशोधन गरी राष्ट्रिय तथा स्थानीय सूचना प्रणालीमा आवद्ध र पार्श्वचित्र तथा स्रोत नक्साको अद्यावधिक अभिलेखनलाई गाउँपालिका वा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकारको रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ । ऐनको दफा १२ मा वडा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत उपदफा २ को खण्ड ख मा तथ्याङ्क अद्यावधिक तथा संरक्षण अन्तर्गत खण्डीकृत तथ्याङ्क र सूचना सहितको वडाको पार्श्वचित्र तयार तथा अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

घ. स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४: यस दिग्दर्शनमा "गाउँपालिका वा नगरपालिकाले वार्षिक योजना र बजेट तर्जुमा गर्नुपूर्व स्थानीय तहको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथा पूर्वाधार लगायतका क्षेत्रको यथार्थ स्थिति देखिने गरी वस्तुस्थिति विवरण तयार वा अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ । अद्यावधिक वस्तुस्थिति विवरण आफ्नो वेवसाइट मार्फत् सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ" भनी प्रष्टाएको छ ।

ङ. गाउँ/नगर वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि २०७५: विकास प्रक्रिया तथा सेवा प्रवाहका लागि नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरु तयार गर्न अत्यावश्यक आधारभूत तथ्यांक, सूचना वा विवरण संकलन, विश्लेषण तथा व्यवस्थापनका न्यूनतम विषयहरुमा एकरुपता र स्तरीयता कायम गरी तथ्याङ्क संकलनका पद्धति, प्रक्रिया, औजार तथा प्रक्रियाहरु निर्धारण गरी स्तरीय ढाँचामा गाउँ वा नगर वस्तुस्थिति विवरण तयारी गर्न आवश्यक व्यवस्था सहित दिशानिर्देश गरेको छ ।

१.४ तयारी चरण तथा प्रक्रिया

गाउँपालिकाले हालै मात्र तयार गरेको वस्तुस्थिति विवरणमा विभिन्न स्रोतबाट आवश्यक सूचना थप गरी आवश्यक ठाउँमा परिमार्जनसमेत गरेर यो वस्तुस्थिति विवरण तयार गरिएको छ ।

१.५ तथ्यांक विश्लेषण तथा वस्तुस्थिति विवरण मस्यौदा तयारी

मूलतः गाउँपालिकाले तयार गरेको वस्तुगत विवरण २०७६ लाई गुणात्मक सुधार गर्ने उद्देश्यसहित उपलब्ध भएसम्म अन्य क्षेत्रबाट थप तथ्यांक संकलन गरी यो योजना तर्जुमा गरिएको छ । विश्लेषित तथ्याङ्कलाई कार्यविवरणमा उल्लिखित ढाँचा तथा संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले स्वीकृत गरेको ढाँचामा यथासम्भव तादात्म्य हुने गरी प्रस्तुत गरिएको छ । विषय विज्ञको सहयोग र संलग्नतामा मस्यौदा प्रतिवेदनमा यथासक्य भौगोलिक रुपमा वडागत र सामाजिक हिसाबले लैङ्गिक तथा जातिगत रुपमा खण्डीकृत विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । मस्यौदा तयार गर्दा स्थानीय परिवेश र विशिष्टता, विषय तथा सूचना र विवरणलाई समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ । यसका अतिरिक्त भौगोलिक सूचना प्रविधि (GIS)मा आधारित रही भूउपयोग, वस्ती, सडक, नदी प्रवाह प्रणालीको अवस्था अध्ययन गरिएको छ र सो अनुसार छुट्टै नक्साहरुसमेत तयार गरिएको छ ।

१.६ वस्तुस्थिति विवरणको सीमा

गाउँपालिकाले तयार गर्दै गरेको अवस्थामा प्राप्त गरेको वस्तुस्थिति विवरणलाई यथासम्भव गाउँ/नगर वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि २०७५ ले निर्धारण गरेको ढाँचा तथा यो वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविवरणमा उल्लेखित ढाँचासमेतमा सामञ्जस्य हुने गरी छोटो समयमा तयार गरिएको हुँदा यस दस्तावेजले आवश्यक सम्पूर्ण सूचनाहरु उपलब्ध गराउन नगराउन सक्छ । यद्यपि, विभिन्न द्वितीय स्रोतबाट संकलित थप तथ्यांक तथा आवधिक योजना तर्जुमा कार्यशाला दौरानमा सहभागीहरुसँग छलफल गरी संकलन गरिएको तथ्यांकसमेत संलग्न गरी यो वस्तुस्थिति विवरण तयार गरिएको छ ।

परिच्छेद २: गाउँपालिकाको चिनारी

२.१. ऐतिहासिक चिनारी, नामकरण तथा गठन

यस क्षेत्रका वासिन्दाहरुको आस्थाको केन्द्र रहेको दुप्चेश्वर महादेव मन्दिरको नामबाट यस गाउँपालिकाको नाम दुप्चेश्वर राखिएको हो । दुप्चेश्वर महादेव मन्दिरको उत्पत्ति सन्दर्भमा पनि विभिन्न प्रकारका पौराणिक जनश्रुतिहरु रहेको पाइन्छ । पौराणिक कथन अनुसार करिब चारसय वर्षअघि एक स्थानीय तामाङ्गको दुहुनो गाई गोठालोमा हराएपछि सपनामा उनलाई गाई रहेको स्थानबारे एक जोगीले जानकारी गराएका र त्यसपश्चात् गाउँलेहरु ठाडो पहरोमा रहेको उक्त स्थानमा लट्ठा चढी हेर्न जाँदा उक्त गाईले स्वउपत्ति भएका महादेवको मन्दिरमा आफ्नो चारवटै थुनबाट दूध चढाइरहेको भेटिएपछि "दूधेश्वर"बाट अपभ्रंश हुँदै "दुप्चेश्वर" नामकरण हुन गएको भनाइ छ । त्यसैगरि, अर्को एक जनश्रुतिअनुसार समुन्द्र मन्थनपछि निस्किएको कालकुट विष सेवनले रन्थनिएका महादेव गोसाइकुन्ड जाँदा दुप्चेश्वरमा आएको भनाइ रहेको पाइन्छ ।

दुप्चेश्वर गाँउपालिका पर्यटकीय स्थलको रुपमा प्रख्यात रहेको छ । गोसाइकुन्ड जाने पदमार्ग यो गाउँपालिका पर्दछ ।

दुप्चेश्वर गाँउपालिका स्थानिय तह पुनर्संरचनापश्चात् निर्माण भएको गाँउपालिका हो । यस गाउँपालिकाको सदरमुकाम समुन्द्रटारमा रहेको छ । नुवाकोट जिल्लाका साविकको इलाका नं १२ का केहि र १३ का सवै साविक गाविस हरुलाई मिलाएर बनाइएको हो । दुप्चेश्वर गाँउपालिका अर्न्तगतका साविक गाविसहरुमा शिखरबेसी, समुन्द्रटार, राउतबेसी, गाउँखर्क, बालकुमारी, बेतिनी, घ्याङ्फेदी हुन् । यस सम्बन्धी थप विवरण देहायअनुसार रहेको छ:

दुप्चेश्वर महादेवसम्बन्धी जनश्रुति

दुप्चेश्वर महादेव मन्दिर नुवाकोट जिल्लाको दुप्चेश्वर गाँउपलिका वडाँ नं. ३ (साविकको समुन्द्रटार गा.वि.स)मा अवस्थित धार्मिक पर्यटकीय स्थल हो । विशेषगरि जोडी जुराउन र सन्तान माग्नकै लागि यस स्थानमा भक्तजनहरु दुप्चेश्वर महादेव पुग्ने गर्दछन् । हरेक वर्षको पुष महिनाको धान्यपूर्णिमाका अवसरमा साताव्यापी विषेश मेला, शिवरात्री, साउन महिना तथा हरेक सोमवार दुप्चेश्वर मन्दिरमा मेला लाग्ने गर्दछ । यहाँ मुख्यत: सन्तान नहुने दम्पतिहरु सन्तान माग्न आउने र महादेवको भक्तिपछि दैवी शक्तिले सन्तान प्राप्त हुने विश्वास गरिन्छ ।

'जे माग्यो त्यही पुरा हुने' धार्मिक विश्वास रहेको यस मन्दिरलाई हिन्दू र बौद्ध धर्मालम्बीहरुले दोस्रो पशुपतिनाथको रुपमा पुकार्दै आएका छन् । विषेशगरी निसन्तान दम्पतिको इच्छा पूरा गरिदिने भएकाले मेलामा भीड लाग्ने गरेको पाइन्छ । दुप्चेश्वरको दर्शन गर्नाले मनले चिताएको पुग्ने, सन्तान प्राप्ती हुने, लामो समयसम्म नबोल्ने बालवच्चा बोल्ने विश्वासमा यहाँ टाढाटाढाबाट भक्तजनहरु भाकल गर्ने र भाकल पुरा भएपछि पनि महादेवको दर्शनका लागि यहाँ आउने गर्दछन् ।

दुर्गम क्षेत्र समेत मानिने यस धार्मिक स्थलमा रहेको दुप्चेश्वर मन्दिर सातसय मिटर भन्दा अग्लो चट्टानको पहरोमा अवस्थित छ । मन्दिरको फेदीमा रहेको तादी नदीबाट बनाईएको घुमाउरो छिडी हुदै पालैपालो भक्तजनहरुले पूजा र दर्शनका लागी उक्लने गरेका छन् । दुप्चेश्वर महादेवको मेला भर्न राजधानी काठमाणैं, धादिङ्, रसुवा, सिन्धुपाल्चोक, मकवानपुर, गोरखा, चितवन लगाएत जिल्लाहरवाट यहाँ वर्षेनि हजारौं दम्पती भक्तजनहरु महादेवसँग सन्तान माग्न आउने गरेका छन् । धार्मिक पर्यटनको रुपमा गतिलो सम्भावना बोकेको यस मेलामा तामाङ शेर्पा जातिका परम्परागत संस्कतिको प्रदर्शन रोचक र अनौठो हेर्न पाइन्छ ।

वडा नं	समावेश भएका साविक गाविस	साविक वडा नं.	जनसंख्या (२०६८)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)
१	घ्याङ्फेदी	१ देखि ९	३१००	२८.८५
२	गाउँखर्क	१ देखि ९	३१८०	२२.४१
३	राउतबेंशी	१ देखि ७	२५२९	७.७३
४	बेतिनी	१ देखि ९	४३७२	३४.०३
५	बालुकमारी	१ देखि ९	२४८६	१३.२३
६	समुन्द्रटार	१ देखि ९	२९०५	१०.७०
	राउतबेंशी	८,९		
७	शिखरबेंशी	१ देखि ९	३५३४	१४.६७
जम्मा			२२१०६	१३१.६२

स्रोत: जिल्ला समन्वय समिति, तथ्यांक कार्यालय, नुवाकोट

२.२. भौगोलिक अवस्थिति

दुप्चेश्वर गाँउपालिका नुवाकोटको जिल्लाको पूर्वी भेगमा अवस्थित छ । नुवाकोट जिल्लाको सदरमुकाम विदुरदेखि ३० किमीको दुरीमा अवस्थित यस गाँउपालिकाको उत्तरमा लाङ्टाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज, पूर्वमा सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको हेलम्बु गाँउपालिका, पश्चिममा तादी गाँउपालिका, पञ्चकन्या गाँउपालिका तथा रसुवा जिल्ला रहेको छ भने दक्षिणमा शिवपुरी गाँउपालिका रहेको छ । साविक गाविस अनुसार यस गाउँपालिकाको अवस्थिति देहायअनुसार रहेको छ :

साविक गा.वि.स.	क्षेत्रफल (व.कि.मि.)	अक्षांस (उत्तर)	देशान्तर (पूर्व)	अधिकतम उचाई (मि)	न्युनतम उचाई (मि.)
शिखरबेसी	२१.५	२७°५६'४१" देखि २८°१५'२" सम्म	८५°२२'१९.३३" देखि ८५°२४'३७" सम्म	४५९१	१०५०
समुन्द्रटार	६.०	२७°५५'४.३०" देखि २७°५७'००" सम्म	८५°२२'१५" देखि ८५°२३'५९" सम्म	१८८०	८४७
राउतबेसी	११	२७°५४'४६.१५" देखि २७°५७'४८" सम्म	८५°२३'१९.२८" देखि ८५°२६'१८" सम्म	१७५२	९५०
गाऊखर्क	२२	२७°५५'२२.२७" देखि २७°५७'५८" सम्म	८५°२४'३.४६" देखि ८५°२९'२१.३४" सम्म	३३४६	१२२०
बालकुमारी	१३	२७°५२'५५.१५" देखि २७°५५'२०.२०"सम्म	८५°२१'५६" देखि ८५°२४'५४.३०"सम्म	२१३५	८४७
बेतिनी	३३	२७°५२'३३" देखि २७°५५'४७.५५"सम्म	८५°२४'८" देखि ८५°२९'२१.३५"सम्म	२५६०	१०६३
घ्याङफेदी	१००	२७°५६'५३" देखि २७°०४'५७" सम्म	८५°२३'३६.३८" देखि ८५°२९'५७" सम्म	५१४५	११९०

स्रोतः जिल्ला वस्तुगत विवरण, तथ्यांक कार्यालय, नुवाकोट

२.३. भूउपयोग

यस गाउँपालिकामा ३२.२१ व.कि.मी. अर्थात् (२६.६० प्रतिशत) वन क्षेत्रले ओगटेको छ भने पर्याप्त मात्रामा घाँसे भूमि रहेको छ । साल, उत्तीस, चिलाउने, काफल, सल्लो, सिरिश, कटुस, पैंयुँ, लालीगुराँस, बकाइनो, अँगेर, बडहर, खनियो जस्ता १५ भन्दा बढी काष्ठ प्रजातिका वनस्पति पाइन्छन् भने तीतेपाती, चिराइतो, पाखनवेद, सिलाजित, तीनऔंले, सतुवा, रुदिलो, कुरिलो, हर्रो, बर्रो, अमला, आकासबेली, वनलसुनजस्ता अनेकन बहुमूल्य जडीबुटी पाइन्छन् । कुल १८.२० व.कि.मी. अर्थात् १५.०३ प्रतिशत जमिनमा घाँसे भूमि रहेको छ । यसबाहेक चट्टान, झाडी क्षेत्र, पानीको भाग तथा पोखरीले कुल १३.३१ प्रतिशत भूमि ओगटेको छ । कुल जमिनमा खेति गरिएको जमिन ४५ प्रतिशत रहेको छ । प्रशस्त मात्रामा पानीको उपलब्धता भएको हुँदा कृषिको व्यवसायिकरणका लागि उपयुक्त हावापानी रहेको छ । विशेषगरि घ्याङ्गफेदी, राउतेशी, समुन्द्रटार, बेतिनी, गाँउखर्क, गोल्फु भञ्ज्याङ्ग आदि ठाँउहरुमा खेतीयोग्य जमिन पाइन्छ । गाउँपालिकाको अधिकांश भाग भिरालो जमिन तथा जंगलले ढाकेको छ भने बसोवासको अवस्था पनि विभिन्न ठाँउमा छरिएर रहेको छ ।

भूउपयोगका प्रकार	क्षेत्रफल (व.कि.मी.)	प्रतिशत
खेती गरिएको जमिन	५४.५५	४५.०५
वन	३२.२१	२६.६०
घाँसे भूमि	१८.२०	१५.०३
चट्टान	०.४२	०.३५
झाडी	८.५६	७.०७
पानीको भाग	०.३६	०.३०
पोखरी	०.०७	०.०५
बलौटे भूमि	२.५२	२.०८
बाँझो जमिन	४.१९	३.४६
कुल क्षेत्रफल	१२१.०८	१००.००

२.४. भिरालोपन

गाउँपालिकाको अधिकांश भाग भिरालो पहाडी भूभाग रहेको छ । समुन्द्रसतहबाट ८४७ सय मिटरदेखि ५१४५ मिटरसम्मको उचाइमा रहेको पहाडको उकाली ओरालीहरुमा अवस्थित यस गाँउपालिकामा खेतियोग्य क्षेत्र न्यून रहेको छ ।

क्र.स.	भिरालोपना	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)	प्रतिशत
१	५ डिग्रीसम्म	१.४९	१.१३
२	५ डिग्रीदेखि १५ डिग्री	६.५८	४.९९
३	१५ डिग्रीदेखि ३० डिग्री	५६.०६	४२.५५
४	३० डिग्री ४५ डिग्री	५९.६७	४५.३
५	४५ डिग्रीभन्दा माथि	७.९५	६.०३
	कुल	१३१.७५	१००

स्रोत: भूकम्पपश्चात्को पुनर्निर्माण योजना, पुनर्निर्माण तथा पुनर्लाभ स्थिति विश्लेषण प्रतिवेदन,

यस गाउँपालिकाको वडा नं. १ मा पर्ने घ्याङ्गफेदी क्षेत्र गाउँपालिकाकै सबैभन्दा उच्चतम स्थान हो जसले यस गाउँपालिकाको अधिकांश क्षेत्रफल (१०० व.कि.मि.) ओगटेको छ । यस गाउँपालिकाको कुल भू-भाग को ७०.३८ प्रतिशत भु–भाग ३० डिग्रीभन्दा बढी भिरालो रहेको छ भने ५ डिग्रीदेखि कम भिरालो रहेको भू-भाग जम्मा ०.९२ प्रतिशत रहेको छ । भिरालोपना सम्बन्धी थप विवरण देहाएको तालिकामा दिइएको छ ।

२.५. ऐतिहासिक, धार्मिक, पुरातात्विक महत्वका स्थल

मंसिरको धान्य पूर्णिमामा ठूलो मेला लाग्ने तथा वर्षभरिमा दुई लाख ५० हजारभन्दा बढी भक्तजनहरुले भ्रणण गर्ने हिन्दु र बौद्ध धर्मावलम्बीहरुको साझा तीर्थस्थल स्वउत्पन्न दुप्चेश्वर महादेव, सूर्योदयको दृश्यावलोकनका लागि रमणीय स्थल कुटुङसाङ, रातो पाण्डाका लागि प्रख्यात मुर्थाला भञ्ज्याङलगायत १५ भन्दा बढी ऐतिहासिक, धार्मिक तथा पर्यटकीय महत्वका स्थलहरु रहेका छन् यस गाउँपालिकामा । यी प्रमुख स्थलहरुको संक्षिप्त विवरण देहायअनुसार रहेको छ :

तालिका २.१ : ऐतिहासिक, धार्मिक, पुरातात्विक महत्वका स्थल

क्र.स	पर्यटकीय स्थलहरुको नाम	वडा नं	साविकको गाविस.	प्रमुख आकर्षण
१	दुप्चेश्वर महादेव मन्दिर	३	समुन्द्रटार	• दाम्रो पशुपतिनाथको रुपमा रहेको बुझाइ • मनले चिताएको पुग्ने, पुत्र प्राप्ती हुने, लामो समयसम्म नबोल्ने बालवच्चा बोल्ने
२	कुटुङसाङ	२	गाँउखर्क	सूर्योदय हेर्न
३	गोल्फुटार भञ्ज्याङग	४	गोल्फुटार भञ्ज्याङग सानो	• गोसाईकुन्ड जाने बाटो तथा समणीय विश्राम स्थल • वनभोज तथा उच्च्च ठाँउबाट दृश्यावलोकनको लागि प्रख्यात
४	मुर्थाला भञ्ज्याङग	७	घ्याङगफेदी	रातो पाण्डाका लागि प्रख्यात
५	सागर कुन्ड	७	शिखरवेसी	कुण्डको दर्शन तथा घुम्नको लागि प्रख्यात
६	सूर्य कुण्ड	१	घ्याङगफेदी	कुण्डको दर्शन तथा घुम्नको लागि प्रख्यात
७	नाटाङग डाँडा	३	राउतवेसी	वनभोज तथा उच्च ठाँउवाट दृश्यावलोकनको लागि प्रख्यात
८	पेटारे ढुङगा	१	घ्याङगफेदी	ढगाबाट काठमाण्डौको दृश्याअवलोकन गर्न सकिने
९	थामडाँडा	३	समुन्द्रटार	प्राकृतिक रुपले रमणीय मनोरञ्जनात्मक ठाँउ
१०	पोखरी बाघमारा	३	समुन्द्रटार	टाँका प्वाल (पैसा राख्ने ढुंगाको प्वाल)
११	माला डाँडा	३,७	समुन्द्रटार शिखरवेसी बीचको डाँडा	असिना नपरोस् भनेर हरेक वर्ष गरिने पुजा
१२	टासी सामलिंग गुम्वा			बुद्ध धर्मावलम्वीहरुको गुम्वा
१३	रुक्मिणी मन्दिर	६	समुन्द्रटार	धार्मिक स्थल,
१४	मान्चे डाँडा	५	बालकुमारी	मेला लाग्ने र प्राकृकिक रुपले मनोरम पर्यटकीय स्थल
१५	कुताबक्यापा	४	सानो गोल्फु भञ्ज्याङग	गोसाईकुन्ड जाने बाटो तथा समणीय विश्राम स्थल

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८ तथा दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

परिच्छेद ३: प्रवृत्ति विश्लेषण

३.१. जनसांख्यिक परिवर्तनको प्रवृत्ति

३.१.१. आधारभूत जनसांख्यिक स्थिति

वि.सं. २०७६ मा दुप्चेश्वर गाउँपालिकाले तयार गरेको वस्तुगत विवरण अनुसार यस गाउँपालिकामा कुल ५६८३ जनसंख्या रहेको छ। वि.सं. २०६८ को घरपरिवारको तुलनामा कुल ६५३७ जनसंख्या वृद्धि भएको देखिन्छ। यस्तै, वि.सं. २०७६ को परिवार संख्या ५६८३ रहेको छ भने वि.सं. २०६८ को परिवार संख्या ४४५१ रहेको छ। यस आठ वर्षको अवधिमा कुल परिवार संख्यामा १२३२ ले वृद्धि भएको देखिन्छ। यससम्बन्धी विवरण देहायअनुसार रहेको छ :

तालिका ३.१ जनसंख्या वितरणको अवस्था

विवरण	गणना वर्ष	
	२०६८	२०७५
कुल जनसंख्या	२२,१०६	२८,६४३
पुरुष	११,१४५	१४६१५
महिला	१०,९६१	१३९५१
परिवार संख्या	४४५१	५६८३
जनघनत्व (प्रति वर्ग कि.मि)	१६८	२१७
औसत वृद्धिदर		३.७
औसत परिवारको आकार	५	५

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८ तथा दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

३.१.२ वडा अनुसार घरपरिवार तथा जनसंख्याको आकार र वृद्धि प्रवृत्ति

वडा अनुसार घरपरिवार तथा जनसंख्याको अध्यययन गर्दा सबैभन्दा बढी घरपरिवार संख्या वडा नं. ४ मा ११०८ र सबैभन्दा कम घरपरिवार संख्या वडा नं. ३ मा ६०३ देखिन्छ। तर जनघनत्व हेर्दा सबैभन्दा बढी वडा नं. ३ मा प्रति वर्ग कि.मी. ४३२ जना जनसंख्या रहेको छ। यससम्बन्धी थप विवरण देहायअनुसार रहेको छ :

तालिका ३.२ वि.सं. २०७५ को सर्भेक्षण अनुसार घरपरिवार तथा जनसंख्या

वडा	घर परिवार संख्या	पुरुष	महिला	जम्मा	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि)	जनघनत्व (जनसंख्या प्रति व. कि.मी.)
१	७४२	२१०७	१८४९	३९५६	२८.८५	१३७.१
२	९०१	२४१६	२३९९	४८१५	२२.४१	२१४.९
३	६०३	१८११	१५३०	३३४१	७.७३	४३२.२
४	११०८	२६२०	२६७०	५२९०	३४.०३	१५५.५
५	६४३	१५५८	१४०२	२९६०	१३.२३	२२३.७
६	७६४	१६१३	१६१०	३२२३	१०.७	३०१.२
७	९२२	२४९०	२४९१	४९८१	१४.६७	३३९.५
जम्मा	**५६८३**	**१४६१५**	**१३९५१**	२८५६६	**१३१.६२**	**२१७.०**

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

गाउँपालिकाको २०७५ को जनसंख्यालाई राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को तथ्यांकअनुसार जनसंख्या वृद्धिको तुलनात्मक अवस्था अध्ययन गर्नका लागि हालको गाउँपालिकाको वडाअनुसार साविक सम्बन्धित गाविसहरुको जनसंख्या गणना गरिएको छ, जुन निम्नअनुसार छ :

तालिका ३.३ : वि.सं. २०६८ को जनगणना अनुसार घरपरिवार तथा जनसंख्या

हालको वडा	साविक गाविस	२०६८ को घरधुरी र जनसंख्या

		घरधुरी	पुरुष	महिला	कुल
१	घ्याडफेदी १-९	६०४	१,६९२	१,४०८	३,१००
२	गाउँखर्क १-९	६२८	१,५७३	१,६०७	३,१८०
३	राउतबेसी १-७	४७८	१२६५	१२६४	२५२९
४	बेतिनी	८७३	२,१७८	२,१९४	४,३७२
५	बालकुमारी १ - ९	४९६	१,२३०	१,२५६	२,४८६
६	समुद्रटार १ - ९, राउतबेसी ८- ९	६२६	१,३९२	१,५१३	२,९०५
७	शिखरबेसी १ - ९	७४६	१,८१५	१,७१९	३,५३४
	कुल	४,४५१	११,१४५	१०,९६१	२२,१०६

स्रोतः भूकम्पपश्चात्को पुनर्निर्माण योजना, पुनर्निर्माण तथा पुनर्लाभ स्थिति विश्लेषण प्रतिवेदन, दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको कार्यालय, २०७३

गाउँपालिकाको २०६८ को कुल जनसंख्याको तुलनामा वि.सं. २०७५ मा कुल जनसंख्यामा ३.२० प्रतिशतका दरले वृद्धि भएको छ यसमा पुरुष जनसंख्या वृद्धिको प्रतिशत ३.३९ रहेको छ भने महिला जनसंख्या वृद्धिको प्रतिशत ३.०२ रहेको छ। वडागत रुपमा अध्ययन गर्दा सबैभन्दा बढी जनसंख्या वृद्धि वडा नं. २ मा ५.१९ प्रतिशत र वडा नं. ७ मा १.३० प्रतिशतका दरले वृद्धि भएको देखिन्छ। थप विवरण देहायअनुसार रहेको छ :

वडा नं.	वि.सं. २०६८-२०७५ को बीचमा वृद्धि भएको जनसंख्या					
	पुरुष	वृद्धि %	महिला	वृद्धि %	कुल	वृद्धि %
१ : (साविक घ्याडफेदी १-९)	४१५	२.७४	४४१	३.४१	८५६	३.०५
२ : (गाउँखर्क १-९)	८४३	५.३६	७९२	५.०१	१,६३५	५.१९
३ : (साविक राउतबेसी १-७)	५४६	४.४९	२६६	२.३९	८१२	३.४८
४ : (साविक बेतिनी १-९)	४४२	२.३१	४७६	२.४५	९१८	२.३८
५ : समुद्रटार १-९, राउतबेसी ८- ९	३२८	२.९५	१४६	१.३७	४७४	२.१८
६ : (साविक समुद्रटार १-९)	२२१	१.८४	९७	०.७८	३१८	१.३०
७ : (साविक शिखरबेसी १-९	६७५	३.९५	७७२	४.६४	१,४४७	४.२९
कुल	३,४७०	३.३९	२,९९०	३.०२	६,४६०	३.२०

स्रोत : वि.सं. २०६८ तथा २०७५ को जनसंख्याबाट गणना गरिएको

३.१.३ उमेर समूहअनुसारको जनसंख्या

गाउँपालिकाको जनसंख्यालाई पाँच वर्षअन्तरालको उमेर समूहअनुसार पनि अध्ययन गरिएको छ। यसअनुसार हेर्दा १५ देखि ५४ वर्ष उमेर समूहमा सबैभन्दा बढी जनसंख्या रहेको देखिन्छ। यस उमेर समूहमा कुल जनसंख्याको ५० प्रतिशतभन्दा बढी जनसंख्या रहेको छ। यो उमेर समूह सक्रिय उमेर समूहको जनसंख्या भएकाले गाउँपालिकामा रोजगारीका अवसर सिर्जना गरी जनासांख्यिक लाभांशबाट फाइदा लिन सकिने अवस्था रहेको छ। २४ वर्षमुनिको उमेर समूहमा समेत जनसंख्याको ठूलो हिस्सा रहेकाले आगामी केही दशकसम्म युवा जनशक्ति परिचालन गरी आर्थिक वृद्धिमा गति दिन सकिने अवसर रहेको छ। उमेर समूहअनुसारको जनसंख्या देहायअनुसार रहेको छ :

तालिका ३.४ : विभिन्न उमेर समूहमा लिंगको आधारमा जनसंख्याको विवरण

उमेर समूह वर्षमा	महिला	पुरुष	जम्मा
५ वर्षभन्दा मुनि	१३७८	१४७३	२८५१
५-९	१८५९	१९२५	३७८४
१०-१४	१९४४	२०५०	३९९४
१५-१९	१४३७	१४६४	२९०१
२०-२४	१०६९	१०६२	२१३१
२५-२९	९५३	९०३	१८५६
३०-३४	८९०	८४९	१७३९
३५-३९	७१८	७८१	१४९९
४०-४४	७६६	८६९	१६३५
४५-४९	६४९	६९८	१३४७
५०-५४	५८०	६८३	१२६३
५५-५९	३७३	४५३	८२६

उमेर समूह वर्षमा	महिला	पुरुष	जम्मा
६०-६४	४२८	५०५	९३३
६५-६९	३२२	३२१	६४३
७०-७४	३१३	२७४	५८७
७५ भन्दा माथि	३४५	३०९	६५४
जम्मा	**१४०२४**	**१४६१९**	**२८६४३**

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

उपरोक्त उमेर समूहअनुसारको जनसंख्याको जनसंख्या पिरामिड देहायअनुसार रहेको छ :

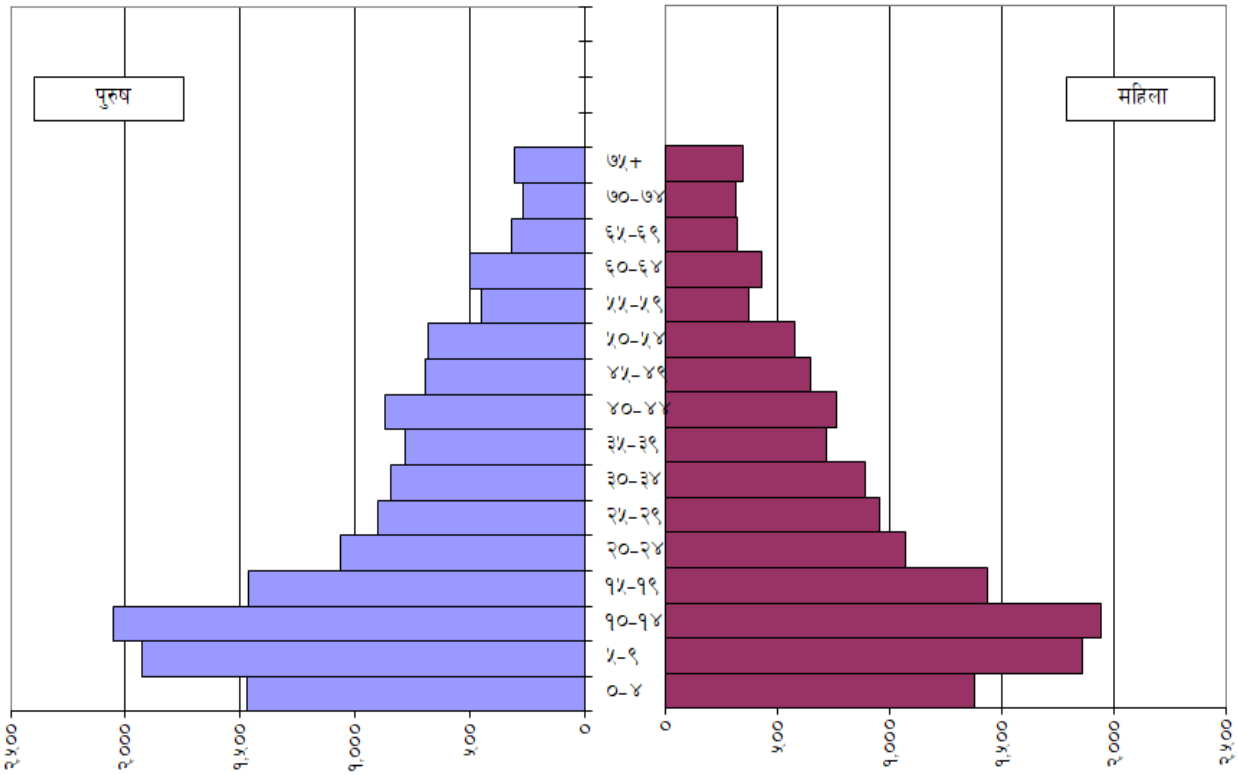

३.१.४ मातृभाषाको आधारमा जनसंख्याको विवरण

कुल जनसंख्यामध्ये ६३.८ प्रतिशत तामाङभाषी, २४.८ प्रतिशत नेपालीभाषी, ८.२ प्रतिशत गुरुङभाषी र ३.२ प्रतिशत अन्य भाषा बोल्ने जनसंख्या रहेको छ ।

तालिका ३.५ : मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या

क्र.सं.	मातृभाषा	जनसंख्या	प्रतिशत
१	तामाङ्ग	१८२५९	६३.८
२	नेपाली	७१०४	२४.८
३	गरुङ्ग	२३५३	८.२
४	अन्य	९२७	३.२
जम्मा		**२८६४३**	**१००**

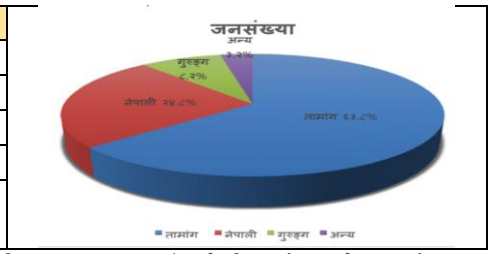

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

३.१.५ धर्मको आधारमा जनसंख्याको विवरण

यस गाउँपालिकामा अधिकांश जनसंख्या (७८ प्रतिशत) बौद्ध धर्मावलम्बी रहेका छन् भने त्यसपश्चात् हिन्दु र अन्य जनसंख्या ०.५ प्रतिशत रहेको छ । थप विवरण देहायअनुसार रहेको छ :

तालिका ३.६ : मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या

क्र.सं.	धर्म	जनसंख्या	प्रतिशत
१	बौद्ध	२२३९२	७८.२
२	हिन्दु	६१०५	२१.३
३	क्रिश्चियन	३४	०.१
४	अन्य	११२	०.४
जम्मा		२८६४३	१००

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

३.१.६ जातजातिको आधारमा जनसंख्याको विवरण

जनसंख्याको जातीय संरचना अध्ययन गर्दा ८५ प्रतिशत जनजाति भएको पाइन्छ । जनजातिहरुमा अधिकांशत: तामाङ तथा सीमित संख्यामा नेवार, गुरुङ, शेर्पा, सुनुवार, ह्योल्मो, थारु तथा मगर जातिको बसोवास रहेको छ । यसबाहेक ब्राह्मण, क्षेत्री, दलित तथा अन्य जनसंख्या रहेका छन् । यससम्बन्धी थप विवरण देहायअनुसार रहेको छ :

तालिका ३.७ : जातजातिको आधारमा जनसंख्या

क्र.स	जातजाति	जनसंख्या (२०६८)	प्रतिशत	जनसंख्या (२०७६)	प्रतिशत
१	जनजाति	१८६०२	८४.२३	२४३५१	८५
२	ब्राह्मण	३५९	१.६३	१५९९	५.६
३	क्षेत्री	२२३२	१०.११	१८९०	६.६
४	दलित	८३३	३.७७	७५८	२.६
५	अन्य	५९	०.२७	४५	०.२
जम्मा		२२०८५	१००	**२८६४३**	**१००**

स्रोत: दुप्चेश्वर वस्तुगत विवरण, २०७६ तथा राष्ट्रिय जनगणना, २०६८

३.१.७ अपाङ्गताको आधारमा जनसंख्या

कुन जनसंख्यामध्ये ११८ जना अपाङ्गंता भएको जनसंख्या रहेको छ । अपाङ्गंता भएकाहरुमध्ये बढीजसो महिलाहरु रहेको पाइन्छ भने अपाङ्गंता भएकाहरुमध्ये १०० जनाले अपांगताको परिचय पत्र लिएको पाइएको छ ।

तालिका ३.८ : जातजातिको आधारमा जनसंख्या

लिङ्ग	अपांगता भएको कुल जनसंख्या	अपांगताको आधारमा जनसंख्या			
		पूर्ण अशक्त	अति अशक्त अपांगता	मध्यम अपांगता	सामान्य अपांगता
महिला	५४	२	१६	२१	१५
पुरुष	४६	३	१४	१५	१४
जम्मा	**१००**	**५**	**३०**	**३६**	**२९**

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

३.२. आर्थिक अवस्था र परिवर्तनको प्रवृत्ति

गाउँपालिकामा ऐतिहासिक कालखण्डदेखि नै नागरिकको मुख्य पेशा कृषि नै रहँदै आएको छ । कृषि पेशा जीवन निर्वाहमुही नै रहिआएको छ । कृषि पेशा आधुनिक तथा व्यवसायिक हुन नसक्दा कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व न्यून रहेको छ । हाल पनि अधिकांश नागरिकको मुख्य पेशा कृषि नै रहँदै आएको छ । यद्यपि केही सामान्य परिवर्तनको प्रारम्भिक सुरुवात भएको महसुस गर्न सकिन्छ । कृषि पेशमा युवा वर्गको आकर्षण घट्न जाँदा वैदेशिक रोजगारीमा जानेहरुको संख्या उल्लेख्य रुपमा बढ्न गई आम्दानीको एम मुख्य स्रोतका रुपमा विप्रेषण थपिन गएको

छ । पशुपालन गर्ने जनसंख्या उल्लेख्य रुपमा घट्दै गएको छ । स्थानीय पशुहरुको सट्टामा उन्नत जातका पशु, खासगरी गाईपालन तथा व्यवसायिक कुखुरापालन बढ्दै गएको छ । उद्योगधन्दाको विकास नगन्य छ । समुन्द्रटारलगायतका बजार केन्द्रमा भने व्यापार व्यवसाय बढ्दै गएको छ ।

३.२.१. कृषि तथा खाद्य सुरक्षा

यस क्षेत्रका मानिसहरुको मुख्य पेशा कृषि नै हो । कृषि तथा पशुपालन नै यहाँको जीविकोपार्जनको मुख्य आधार हो । अन्य आर्थिक कार्यमा ज्यामी काम गर्ने, बालुवा निकाल्ने, धार्मिक पर्यटन र एक दुई स्थानमा होमस्टेको पनि प्रयास भएको देखिन्छ । खाद्य सुरक्षा, भूस्वामित्व, विपन्नताको स्तर, पशुपालनलगायत विषयमा यस गाउँपालिकाको आर्थिक अवस्था निम्न परिच्छेदहरुमा व्याख्या गरिएको छ :

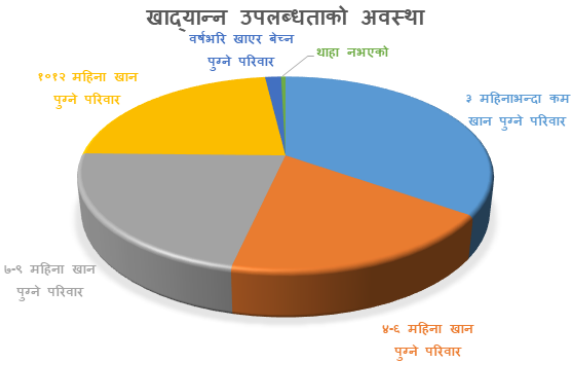

खाद्य सुरक्षाको स्थितिमा उल्लेख परिवर्तन हुन सकेको छैन । गाउँपालिकाले हालै तयार गरेको वस्तुगत विवरण अनुसार कुल घरपरिवारमध्ये ३४.८ प्रतिशत आफ्नो उत्पादनबाट ३ महिनाभन्दा कम घरपरिवार रहेका छन् भने ६ महिनाभन्दा कम खान पुग्ने परिवार करिब ५४ प्रतिशत रहेका छन् । यस्तै, आफ्नै खेतवारीको उत्पादनले खान पुगेर बेचविखन गर्ने परिवार १.५ प्रतिशत रहेका छन् । यससम्बन्धी थप विवरण देहायअनुसार रहेको छ :

तालिका ३.९ : खाद्यान्न निर्भरताको अवस्था

क्र.स.	खाद्यान्न उपलब्धताको आधारमा परिवार संख्याको विवरण	संख्या	प्रतिशत
१	३ महिना भन्दा कम खान पुग्ने परिवार	१९७५	३४.८
२	४ देखि ६ महिना खान पुग्ने परिवार	१०६६	१८.८
३	७ देखि ९ महिना खान पुग्ने परिवार	१२४२	२१.९
४	१० देखि १२ महिना खान पुग्ने परिवार	१२९१	२२.७
५	आफ्नै खेतवारीको उत्पादनले खान पुगेर बेचविखन गर्ने परिवार	८५	१.५
६	थाहा नभएको	२४	०.४
	कुल	५६८३	१००

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

३.२.२. भूस्वामित्व सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिकामा कृषि कार्य गर्ने परिवारमध्ये अधिकांश (करिब ९५ प्रतिशत) घरपरिवारको आफ्नै स्वामित्वमा जमिन रहेको छ भने अरुको जग्गा कमाउने परिवार ०.७६ प्रतिशत रहेका छन् । यससम्बन्धी थप तथ्यांक निम्नअनुसार रहेको छ :

तालिका ३.१० : भूस्वामित्व सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	स्वामित्वको विवरण	घरधुरी	प्रतिशत
१	स्वामित्व भएको	५३६८	९४.४६
२	स्वामित्व नभएको	२११	३.७१
३	आनो जग्गा अरुलाई कमाउन दिएका	६१	१.०७
४	अरुको जग्गा कमाउने	४३	०.७६
	जम्मा	५६८३	१००

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

कुल घरपरिवार संख्यामध्ये ३५५७ (६२.५९ प्रतिशत)को ६ दखि १० रोपनीसम्म जग्गा जमिन रहेको पाइएको छ। त्यसैगरी २२.६५ प्रतिशत घरपरिवारको २ देखि ५ रोपनी रहेको पाइएको छ भने जम्मा १०४ घरधुरीको २० रोपनीभन्दा बढी जग्गाजमिन भएको पाइन्छ।

तालिका ३.११ : परिवारको स्वामित्वमा रहेको जग्गा जमिन विवरण

क्र.स	जमिनको क्षेत्रफल (रोपनी)	घरधुरी	प्रतिशत
१	२ भन्दा कम	१४	०.२५
२	२-५	१२८७	२२.६५
३	६-१०	३५५७	६२.५९
४	११-२०	३१९	५.६
५	२० भन्दा बढी	१०४	१.८३
६	उल्लेख नभएको	४०२	७.०७
	जम्मा	**५६८३**	**१००**

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

३.२.३ छानाको प्रकारको आधारमा घरधुरी संख्या

नेपाली समाजका सन्दर्भमा धेरै हदसम्म घरको संरचना/प्रकारले पनि सम्बन्धित परिवारको सम्पन्नताको स्तर प्रतिविम्बित गर्दछ। यस गाउँपालिकाको हकमा कुल घरधुरीमध्ये ९५ प्रतिशत घरधुरीको घरको छाना जस्ता/च्यादरले बनेको पाइन्छ भने आरसीसी ढलानयुक्त छाना भएका घर करिब पाँच प्रतिशत मात्र देखिन्छ। थप विवरण देहायअनुसार छ :

तालिका ३.१२ : छानाको प्रकारको आधारमा घरधुरी संख्या

क्र.स	घरको प्रकार	संख्या	प्रतिशत
१	जस्ता (च्यादरले छाएको	५४१५	९५.२८
२	टाएल तथा ढुंगाले छाएको	४	०.०७
३	आर.सी.सी	२६०	४.५८
४	अन्य	४	०.०७
	जम्मा	**५६८३**	**१००**

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

३.२.४ पशु पंक्षीपालन

यस गाउँपालिकामा गाई, गोरु, भैंसी, राँगा, बोका, खसी, बाखा, सुँगुर, बँगुर, कुखुरा, हाँस, मौरी चौंरीलगायत अन्य पशुन्छी पालन हुने गरेको छ। यहाँ पालिने समग्र पशुपन्छीमा अधिकांश (९१ प्रतिशत) स्थानीय जातका र केही मात्रामा (९ प्रतिशत) उन्नत जातका रहेका छन्। यद्यपि वडा नं. १ मा उन्नत गाईगोरुको संख्या स्थानीयभन्दा बढी रहेको देखिन्छ। यससम्बन्धी थप विववरण देहायअनुसार रहेको छ :

तालिका ३.१३ : पशु पक्षी संख्या

वडा नं	किसिम	संख्या		जम्मा
		स्थानिय	उन्नत	
१	गाई, गोरु	१०	७२	८४६
	भौंसी,रागा	४८९	-	४८९
	बोका, खसी, बाखा	१३००	२४७	१५४७
	सुँगुर वंगुर	२२	-	२२
	कुखुरा, हाँस	१२२	-	१२२
	मौरी	७८	-	७८
	चौरी	१५	-	१५
	अन्य	७६	-	७६
२	गाई,गोरु	१०६३	१११	११७४
	भौंसी,रागा	८५८	-	८५८
	बोका, खसी, बाखा	२५३६	३२०	२८५६
	सुँगुर वंगुर	५३	-	५३

वडा नं	किसिम	संख्या		जम्मा
		स्थानिय	उन्नत	
	कुखुरा, हाँस	७३	-	७३
	मौरी	१९९	-	१९९
	चौरी	-	-	-
	अन्य	९५	-	९५
३	गाई, गोरु	३४८	१०	३५८
	भौंसी, राँगा	६५४	-	६५४
	बोका, खसी, बाखा	१२६८	४३	१३११
	सुँगुर बंगुर	६	-	६
	कुखुरा, हाँस	७६	-	७६
	मौरी	३४	-	३४
	चौरी	-	-	-
	अन्य	५	-	५
४	गाई,गोरु	८९१	३१	९२२
	भौंसी,रागा	७६६	-	७६६
	बोका, खसी, बाखा	९४९	३८	९८७
	सुँगुर वंगुर	-	-	-
	कुखुरा, हाँस	-	-	-
	मौरी	२७४	-	२७४
	चौरी	-	-	-
	अन्य	२३	-	२३
५	गाई, गोरु	४७८	२२	५००
	भौंसी, राँगा	७०४	-	७०
	बोका, खसी, बाखा	१५८९	८१	१६७०
	सुँगुर वंगुर			
	कुखुरा, हाँस			
	मौरी	५८	-	५८
	चौरी			
	अन्य	२४	-	२४
६	गाई,गोरु	९३०	३४४	१२७४
	भौंसी,रागा	९९३	-	९९३
	बोका, खसी, बाखा	१९९३	५६२	२५५५
	सुँगुर बंगुर	६४	-	६४
	कुखुरा, हाँस	९४	-	९४
	मौरी	१७२	-	१७२
	चौरी	-	-	-
	अन्य	४६	-	४६
७	गाई, गोरु	३१२	११९	४३१
	भौंसी, रागा	११६७	-	११६७
	बोका, खसी, बाखा	५३७	८१	६१८
	सुँगुर वंगुर	२१	-	२१
	कुखुरा, हाँस	१२१	-	१२१
	मौरी	३६	-	३६
	चौरी			
	अन्य	८१३	-	८१३
	कुल	**२२४३५**	**२०८१**	**२४६४६**
	प्रतिशत	९१.०३	८.४४४	१००

स्रोतः दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

३.२.५ सिंचाइ सुविधा

यहाँ रहेका सिंचाइ योजनाहरुमा जिन्दाङ सिंचाइ योजना तथा शिखरबेसी सिंचाइ योजना मुख्य रहेका छन् । यी दुई सिंचाइ योजनाहरुबाट साविक बेतिनी वडा नं. १ र ३ तथा शिखरबेसी फाँट ५ र ६ का १०० हेक्टर (१९६० रोपनी) जमिनमा सिंचाइ सुविधा उपलब्ध छ ।

तालिका ३.१४ : प्रमुख सिंचाइ आयोजना

विवरण	योजनाको नाम	
	जिन्दाङ सिंचाइ योजना	शिखरबेसी सिंचाइ योजना
क्षेत्रफल (हेक्टर)	७०	३०
बजेट रु.	२९८००००	२०५२२७०.६
विदेशी सहयोग रु.	९६५१९८४.३	
कभरेज	बेतिनी १, ३	सिखरबेसी फाँट ५ र ६
पानीको स्रोत	वंगाल खोला, खोका खोल्सी, चाक्पा छिमी खाल्सी	कुतुंग खोला
लाभान्वित घरधुरी	२७८	१५००
नहर प्रवाह	९० लिटर प्रति सेकेण्ड	४५ लिटर प्रति सेकेण्ड

स्रोतः दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

उपरोक्त बाहेक यस गाउँपालिकामा ५० वटा सिंचाइ आयोजनाहरु रहेका छन् । उपरोक्त सिंचाइ आयोजनाहरुको नामावली तथा मुहान देहायअनुसार रहेको छ :

क्र.सं.	मुहान	सिंचाइ आयोजना
१	ठाडो खोला मुहान	साविक समुन्द्रटार १ सिंचाइ
२	तादी खोला मुहान	बोक्से सिंचाइ
३	तादी खोला गौडाको पुल मुहान	साविक समुन्द्रटार १ सिंचाइ
४	गौडाको पुलमुनिको मुहान	नौविसे सिंचाइ
५	सिस्ने घारी मुहान	अधेरी डाँडा थापा टोल सिंचाइ
६	दमाईको धारा मुहान	थापा टोल सिंचाइ
७	कैन्दले मुहान	अधेरी डाँडा सिंचाइ
८	तादी खोला मुहान	रामति वन्सार सिंचाइ
९	वासवोटे मुहान	अम्बोटे सिंचाइ
१०	दुडेखोला मुहान	अम्बोटे सिंचाइ
११	बन्सार खोला मुहान	अम्बोटे सिंचाइ
१२	चिन्द्रींग खाला मुहान	ढाड खर्क सिंचाइ
१३	ठाडो खोला मुहान	सल्ले सिंचाइ
१४	तादी खोला मुहान	गगुन चौर सिंचाइ
१५	घट्टेखोला मुहान	कर्जुग सिंचाइ
१६	मभिर	मभिर जिम्माङ्ग सिंचाइ
१७	सिन्की खोला	सिन्किखोला जिम्माङ्ग सिंचाइ
१८	खुङ्गा खोला	वाङगलखोला जिम्माङ्ग सिंचाइ
१९	सिन्कि खोला	मुसान्ना सिंचाइ
२०	हाँडी खोला	हाडीखोला वान्गेसल्ला सिंचाइ
२१	तामाङ्ग खोला	तामाङ्ग खोला कुमाईखेत सिंचाइ
२२	हाँडी खोला	लामाखेत कालथोडा सिंचाइ
२३	हाँडी खोला	देउराली सिंचाइ
२४	छङगछोङग खोला	छङगछोङग खोला बेतिनी सिचाँइ
२५	लगि खोला	लगिखोला सानो गोल्फु खेत सिंचाइ
२६	छिम्वुर खोला	छिम्वुर खोला वेतिनी सिंचाइ
२७	साप्ते खोला	ताप्साङग सिंचाइ
२८	गोल्फु खोला	ढोडेनी सिंचाइ
२९	लुम्दुङग खोला	डाँडा गाँउ सिंचाइ

क्र.सं.	मुहान	सिंचाइ आयोजना
३०	लुम्दुङ्ग खोला	बेसेरे खोत सिंचाइ
३१	वाङ्गल खोला	बिम्राङ्ग सिंचाइ
३२	खोङ्गा खोला	वाङ्गल खोला जिम्नाङ्ग सिंचाइ
३३	छुमिर खोला	छुमिर खोला सिंचाइ
३४	फुतुङ खोला मुहान	सिखर वेसीफाँट सिंचाइ
३५	फुतुङ खोला डोम्राङ मुहान	तिल्के फाँट सिंचाइ
३६	छ्यास खोला मुहान	हिले सिंचाइ
३७	छ्यास खोला ढोडेनी मुहान	तल्लो हिले सिंचाइ
३८	नागी खोला मुहान	कोटबारी सम्म सिंचाइ
३९	नागी खोला मुहान	निवोटे फाँट सिंचाइ
४०	जगत्नाथको घट्ट मुहान	भेडावारी सिंचाइ
४१	मौवा घारी मुहान	छापा सिंचाइ
४२	महभिर मुहान	माथिल्लो सिम्था सिंचाइ
४३	केसरी खोला मुहान	सिलामे सिंचाइ
४४	राइसोखोला मुहान	राइसोखोला सिंचाइ
४५	ताम्चाखोला मुहान र वैसन खोला मुहान	मसेरी सिंचाइ
४६	ताम्चा खोला मुहान	खेलडाँडा सिंचाइ
४७	ब्युफेबा मुहान	फुगाङ्ग सिंचाइ
४८	मंगन खोला	मंगन खोला सिंचाइ
४९	मंगन खोला	पिल्गाँउ सिंचाइ
५०	जोङ्गरोङ खोला	पोलुगु सिंचाइ

स्रोतः दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

३.२.६ मुख्य पेशा (कृषि बाहेक) सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिकाका अधिकांश मानिसको मुख्य पेशा कृषि हो । कृषि बाहेक अन्य पेशामा संलग्न जनसंख्या निम्नअनुसार रहेका छन् :

तालिका ३.१५ : मुख्य पेशा (कृषि बाहेक) सम्बन्धी विवरण

मुख्य पेशा	संख्या	प्रतिशत
सरकारी स्थायी	१६११	५.६
सरकारी करार वा अस्थायी	१५८	०.६
निजी क्षेत्र तथा गै.स.स.	८६३	३
ज्याला, मजदुरी तथा बेरोजगार	१००१४	३५
विद्यार्थी	१०७२१	३७.४
वैदेशिक	२३२४	८.२
नावालक	२८५२	९.९
सेवा निवृत	८२	०.३
कुल जम्मा	**२८६२५**	**१००**

स्रोतः दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

३.२.७ घरपरिवारमा उपलब्ध सुविधा

कुल घरधुरी ५६८३ मा निम्नानुसारको सेवा सुविधाहरु उपलब्ध रहेको पाइएको छ ।

क्र.सं.	सेवा सुविधाको प्रकार	परिवार संख्या	प्रतिशत
१	कुनै सेवा सुविधा नभएको	९९	१.७४
२	कम्तिमा एउटा सेवा सुविधा भएको	५५८५	९८.२७
३	रेडियो भएको	२२९१	४०.३१
४	टि.भी भएको	२२५३	३९.६२

क्र.सं.	सेवा सुविधाको प्रकार	परिवार संख्या	प्रतिशत
५	केवल लाइन जोडिएको	१६३३	२८.७३
६	इन्टरनेट सुवधा भएको	११३	२.००
७	मोबाइल	५५१९	९७.११
८	गाडी भएको	६०	९७.११
९	मोटरसाइकल	३३७४	५९.३७
१०	अन्य साधन	१३१	२.३१

नोटः यहाँ प्रतिशत गणना कुल घरधुरीको आधारमा गरिएको हो हरेक सेवा सुविधाको एक अर्कासंग सम्बन्ध रहेको छैन ।

स्रोतः दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

३.२.८ बैंक तथा वित्तीय संस्था

यस गाउँपालिकामा कुल २ वटा बैंक तथा २० वटा सहकारी संस्थाहरु रहेका छन् । सहकारी संस्थाहरुको नामावली निम्नअनुसार रहेका छन् ।

तालिका ३.१६ : सहकारी संस्थाहरु

क्रं सं.	सहकारी संस्थाको नाम	साविक ठेगाना	हालको वडा नं.
१	लामाकुण्ड कृषि सहकारी संस्था लि	घ्याङ्गफेदी-५	१
२	मध्यवर्ती कृषि सहकारी संस्था लि.	घ्याङफेदी-८	१
३	उज्जवल तारा कृषि सहकारी संस्था लि.	वालकुमारी-९	५
४	श्री चक्रेश्वर कफि उत्पादक स.सं.लि.	बालकुमारी-७	५
५	इकेश्वरी कृषि सहकारी संस्था लि.	वेतिनी-३	४
६	बुद्ध भूमि कृषि सहकारी संस्था लि.	बेतेनी-१	४
७	जिम्नाङ कृषि सहकारी संस्था लि.	बेतीनी-२	४
८	मानेश्वरी महिला कृषि सहकारी संस्था लि.	बेतिनी-९	४
९	चन्द्रावती ब.उ. स.सं.लि.	राउतवेशी-६	३
१०	राउतवेशी कृषि सहकारी संस्था लि.	राउतवेशी-३	३
११	हिमाल पर्वत कृषि सहकारी संस्था लि.	राउतवेशी-९	३
१२	उत्पन्नेश्वरी प्राङ्गारिक कफि उत्पादक स सं लि	राउतवेशी-४	३
१३	समुन्द्रटार कृषि सहकारी संस्था लि.	समुन्द्रटार-२	६
१४	सूर्यमती चन्द्रमती बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि	समुन्द्रटार	६
१५	परिवार साना किसान महिला कृषि सहकारी संस्था लि.		६
१६	समुन्द्रादेवी खेलेगाउँ कृषि ब.उ.स.सं.लि.	समुन्द्रादेवी-५	६
१७	ज्ञानेश्वरी महिला ब. तथा ऋ. स.सं.लि.	शिखरवेशी ५	७
१८	धनकुमारी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	शिखरबेसी-६	७
१९	हिले कृषि सहकारी संस्था लि.	शिखरबेसी-३	७
२०	सिम्टाङ कृषि सहकारी संस्था लि.	शिखरबेसी-१	७

स्रोतः भूकम्पपश्चात्को पुनर्निर्माण योजना, पुनर्निर्माण तथा पुनर्लाभ स्थिति विश्लेषण प्रतिवेदन, दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको कार्यालय, २०७३

३.२.९ उद्योग व्यवसाय

गाउँपालिकामा प्रायः लघु, घरेलु र साना उद्योग रहेका छन् । घरेलु तथा साना उद्योग विकास समितिमा दर्ता भएको तथ्यांकअनुसार यस गाउँपालिकामा कुल २५ वटा उद्योग रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा सञ्चालनमा रहेका व्यापार व्यवसाय १७ वटा रहेका छन् ।

परिच्छेद ४: प्रवृत्ति विश्लेषण

४.१. शिक्षा

यस गाँउपालिकामा दुई वटा क्याम्पस तथा कुल ५० वटा विद्यालयहरु संचालनमा रहेका छन् जसमध्ये आधारभूत ३९ वटा, मा.वि. ११ वटा रहेका छन् । २०० जना शिक्षक शिक्षिका कार्यरत रहेका छन् । कुल १६९० विद्यार्थीहरु कक्षा १ देखि ५ मा, १३८२ विद्यार्थीहरु कक्षा ६ देखि ८, ६१४ विद्यार्थीहरु ९ देखि १० मा र १५६ जना विद्यार्थीहरु कक्षा ११ देखि १२ मा अध्ययनरत रहेका छन् । कुल १४ विद्यालयहरु २९ जना अपाङ्गता भएका विद्यार्थीहरुले अध्ययन गरिरहेका छन् । छात्र ७२ र छात्रा ८५ गरी कुल १५७ बालबालिका विद्यालय बाहिर रहेका छन् ।

सामुदायिक विद्यालयहरुमा विद्यार्थीको चाप घट्दै जाँदा विद्यालयहरु गाभिनुपर्ने अवस्था सिर्जना भइआएको छ । भूकम्पपश्चात्को पुननिर्माण योजना तयार गर्दा गाउँपालिकामा कुल ५७ विद्यालय रहेको देखिन्छ भने हाल कुल ५० वटा विद्यालय रहेका छन् ।

पाँच वर्षभन्दा माथिको उमेर समूहको शैक्षिक अवस्था निम्नअनुसार रहेको छ :

लिङ्ग	जम्मा	साक्षर	आधारभूत	मा.वि. तह	प्रवीणता	स्नातक	स्नाकोत्तर	अनौपचारिक
पुरुष	१३१४६	३८८३	७२६०	१४०८	३१७	६४	४८	१६६
महिला	१२६४६	४६७६	५७३०	१२०५	३५१	७१	१८	५९५
जम्मा	**२५७९२**	**८५५९**	**१२९९०**	**२६१३**	**६६८**	**१३५**	**६६**	**७६१**

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

४.२. स्वास्थ्य

यस गाउँपालिकामा ७ वटा स्वास्थ्य चौकी, १ वटा ग्रामीण सामुदायिक स्वास्थ्य एकाइ तथा गाउँघर क्लिनिक र खोप केन्द्र गरी २१ वटा रहेको छ । स्वास्थ्य क्षेत्रका जनशक्तिअन्तर्गत एचए ५ जना, अहेव १५ जना, अनमि ११ जना, ल्याव असिस्टेन्ट २ जना, महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका ९१ जना रहेका छन् । प्रमुख स्वास्थ्य सुविधा अन्तर्गत ल्याव सेवा २ वटा स्वास्थ्य चौकीमा, सुरक्षित गर्भपतन सेवा २ वटामा, प्रसुति सेवा ४ वटा स्वास्थ्य संस्थामा, इम्प्लान्ट सेवा २ वटा स्वास्थ्य संस्था उपलब्ध रहेको छ । पूर्ण खोप गाउँपालिका घोषणा भएको छ । पूर्ण संस्थागत सुत्केरी कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ । यहाँ २ वटा निजी औषधि पसल सञ्चालनमा छ भने रेडक्रसबाट सञ्चालित एउटा एम्बुलेन्स सेवा पनि उपलब्ध छ । गाउँपालिकाको नजिकमा कुनै पनि अस्पताल नभएको हुँदा सामान्यबाहेक अन्य उपचारको लागि विदुर वा काठमाडौँ नै पुग्नुपर्ने अवस्था रहेको छ । अषाढ २१, २०७४ मा जिल्ला खोप ससन्वय समितिले पूर्ण खोप सुनिश्चितताको घोषणा गरेको छ ।

स्वास्थ्य चौकीहरुको अभिलेख अध्ययन गर्दा एक वर्षमा २१५६८ बिरामी दर्ता भएको पाइन्छ । यसमध्ये सबैभन्दा बढी बिरामी वडा नं. ७ र ६ मा क्रमश: १७ र १६ प्रतिशत तथा सबैभन्दा कम बिरामी वडा नं. १ बाट १० प्रतिशत आएको देखिन्छ । थप विवरण देहायअनुसार रहेको छ :

तालिका ३.१७ : बिरामीको संख्या

क्र. सं.	रोग	वडा							कुल
		१	२	३	४	५	६	७	
१	Abdominal Pain	१११	८६	५४	३७	५२	६६	११	४१७
२	Abscess	६३	१३२	२२०	८६	२९	२१	३०	५८१
३	Acid peptic disorders	७	१	१५					२३
४	Acne	२	९	४	१२	२०			४७
५	Acute gastro-enteritis (AGE)	९	१२०	१०८	१५	८९	१४८		४८९

क्र. सं.	रोग	वडा							कुल
		१	२	३	४	५	६	७	
६	Acute Lymphadenitis	१०	३५	१	५				५१
७	Acute rheumatic fever	१	३						४
८	Acute Suppurative Otitis Media	२८	३७	३५	२५	२२	४७	१००	२९४
९	Acute Tonsilitis	१११	६९	१०७	६०	४३	२०४	६०	६५४
१०	Addiction (eg. acoholisim,drug)	३							३
११	Alopecia	२०	३						२३
१२	Ameobic Dysentery/Amoebiasis	२१	२९	११८	४८	२४	१३१	१६०	५३१
१३	Anaemia/Polyneuropathy	१	४	२	२१				२८
१४	ARI/Lower respiratory tract infection (LRTI)	३०	५३	४०	३१	१०५	१३६	७८	४७३
१५	Arthritis	४०	७६	१७	१५	१४	२७	१४	२०३
१६	Avitaminoses & other nutrient deficiency	७	१						८
१७	Bacillary Dysentery/Shigellosis	२५	२०	१	२५	१४	७४	४८	२०७
१८	Back ache (musculo- skeletal pain)	३०	५१	१२३	४	६०	६६	३०	३६४
१९	Blindness	१							१
२०	Boils	७	८२	२४	२४	१०२	५८		२९७
२१	Bronchial asthma	७	२	१७	२६	२८	५४	१३	१४७
२२	Bronchitis (Acute & chronic)	0	४०	५	१६	१०	८६	६६	२२३
२३	Burns and Scalds	२५	११	२	१	१२	१८	३२	१०१
२४	Chalazion	२							२
२५	Chicken Pox	५	१	१८	११				३५
२६	Chloasma/ melasma	६							६
२७	Cholera	७	८						१५
२८	Chronic Obstructive Pulmonary Disease (COPD)	२	३	१७	२	४३	२१		८८
२९	Chronic Suppurative Otitis Media	५	११	१०	११	७	८९		१३३
३०	Cirrhosis of liver	१	२	७					१०
३१	Conjunctivitis	४२	११५	१२८	६१	३४	१२३	१८५	६८८
३२	Conversive disorder (Hysteria)	१							१
३३	Dental caries	१७	२८	५२	३७	४५	९३	६१	३३३
३४	Dermatitis/Eczema	१८	८	४	८	४८	३८	६२	१८६
३५	Deviated nasal septum (DNS)	१	१	१७					१९
३६	Diabetes Mellitus (DM Dipsomania, drug)	३	१३	५					२१
३७	Disfunctional Uterine Bleeding (DUB)	२	२१	८	६	२			३९
३८	Dog Bite	२	४	४	२	१			१३
३९	Entropion	१							१
४०	Erythroderma	१	६	७					१४
४१	Exophthalmos	३							३
४२	Falls/ injuries/ fractures	४३	६६	२१५	११	१२७	३९	३६	५३७
४३	Foreign body in ear	४	१	७	६				१८
४४	Foreign body in nose	१	१						२
४५	Fungal infection (candidiasis)	१९	८	३	१२	२२	६		७०
४६	Fungal infection (Lichen planus)	१२	४३	८२	३७	५८	१२४	१३७	४९३
४७	Furunculosis	४	१३	६	९	१४			४६
४८	Gastritis (APD)	१४६	१९६	२८०	१३९	१४५	१६८	२२५	१२९९
४९	Goitre, Cretinism	३०	६						३६

क्र. सं.	रोग	वडा							कुल
		१	२	३	४	५	६	७	
५०	Headache	२६०	२२७	४६५	१५०	१४८	१२२	५९४	१९६६
५१	Herpes	४	२	११					१७
५२	Hypertension	४	३८	१४	१९	३०	३८		१४३
५३	Impetigo	३	२९	२	२८	३४	४६		१४२
५४	Insect/Wasp bite	८	३	१४	३५				६०
५५	Intestinal Worms	६०	८७	१८६	१००	१४	११३	५७६	११३६
५६	Jaundice	१	६७	२१	५	१	४६		१४१
५७	Leukoderma	४	१०	२९					४३
५८	Lower Abdominal Pain Syndrome (LAPS)	६	१६	६	८	५०			८६
५९	Malnutrition	११	२						१३
६०	Menstrual disorder	१	१३	१८	२१	२			५५
६१	Migraine	३	१	१					५
६२	Mumps	२	१०	२९	२०				६१
६३	Nasal Polyps	३							३
६४	Nightblindness/visual disturbance	१	१						२
६५	Not mentioned above and other	१७७	३०	२६१	२१५	१७१	१२०	६	९८०
६६	Obesity	१	१	३					५
६७	Oral space infection & abscess	४	३	२४					३१
६८	Oral ulcer (Aphthous & herpetic)	२	५	२६	८				४१
६९	Osteo arthrosis	१	६	३१	१				३९
७०	Other disorder of teeth	२	४	२					८
७१	Otitis externa	८	१०	२	१९	१७			५६
७२	Pelvic Inflammatory Disease (PID)	२	१४	१	४२	५३	४		११६
७३	Periodontal disease (gum disease)	७	२	४	८				२१
७४	Pharyngitis/Sore throat	१६	१२	१३	१	३३	५२	१	१२८
७५	Physical Disability (Disabled Person)	१							१
७६	Pneumonia	१५	४२	७९	४२	४६	२०	१७	२६१
७७	Polyneuritis	२	१	९	१२				२४
७८	Presumed non-infectious diarrhoea	३१	४७	१५५	१०२	४	२६		३६५
७९	Prolapsed uterus	१	२	३	१				७
८०	Psoriasis	३	२						५
८१	Pueperal Sepsis	१							१
८२	Pyrexia of Unknown Origin (PUO)	११२	१३१	२८३	८६	९५	१५	१२५	८४७
८३	Road Traffic Accident (RTA)	२	१	१	१	१	५	२	१३
८४	Reproductive Tract Infection (RTI) - Female	१	५	६	१०	१			२३
८५	Reproductive Tract Infection (RTI) -Male	२	७	१					१०
८६	Retained Placenta	२	२						४
८७	Rheumatoid arthritis	१०	२	७	२	४	६		३१
८८	Rhinitis	५५	८६	५७	७५	१२८	१७३		५७४
८९	Scabies	४१	४०	१११	६१	३८	१३१	२१९	६४१
९०	Severe pneumonia	३	७	१	१				१२
९१	Sinusitis	१	२२	२५	३५	१६	१४९	१४६	३९४
९२	Snake bite	३	१	१	३				८
९३	Sty	२	२५						२७
९४	Toothache	५४	६०	२२	६०	३२	८१	७०	३७९

क्र. सं.	रोग	वडा							कुल
		१	२	३	४	५	६	७	
९५	Toxic Effect	१	९						१०
९६	Trachoma	२	१	२४	४				३१
९७	Traumatic eye disease	११	१३	६					३०
९८	Tuberculosis	४	२	१					७
९९	Typhoid (Enteric Fever)	१	४९	१९१	१२३	३९	७१	४७६	९५०
१००	Upper respiratory tract infection (URTI)	१२०	३०३	४०१	१७१	१०८	२००	८९	१३९२
१०१	Urinary Tract Infection (UTI)	२	१७	६३	१९	८	१४६	२२	२७७
१०२	Urticaria	४	२०	९१	४२	१८			१७५
१०३	Uveitis	९							९
१०४	Vaginal Discharge Syndrome (VDS)	४	८	३३					४५
१०५	Viral Influenza	४९	१३	३०					९२
१०६	Vitiligo	२							२
१०७	Volume Depletion (Dehydration)	११	२	४५	६	८			७२
१०८	Wax	८	१४	२१	९	२१३	९		२७४
	जम्मा बिरामी	२०९८	२९४६	४५९३	२३४८	२४८२	३४१०	३६९१	२१५६८
	प्रतिशत	१०	१४	२१	११	१२	१६	१७	१००

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

४.३. खानेपानी

गाउँपालिकाका कुल ५६८३ घरपरिवारमध्ये २२८२ घरपरिवार अर्थात् ४० प्रतिशत घरपरिवारमा पाइपलाइनबाट विस्तारित खानेपानी सुविधाको पहुँच रहेको छ भने निजी धारा १०६५ घरपरिवार अर्थात् १८ प्रतिशतको पहुँचमा रहेको छ ।

तालिका ३.१८ : खानेपानीको स्रोतको आधारमा घरपरिवारसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	खानेपानीको स्रोतहरु	परिवार संख्या	प्रतिशत
१	सार्वजनिक धारा (पाइप प्रणली)	२२८२	४०.१४
२	निजी धारा	१०६५	१८.७४
३	मुलको पानी	१६४१	२८.९
४	संरक्षित मुलको पानी वा ढाकिएको इनार/कुवा	२९	०.५
५	असंरक्षित मुलको पानी वा नढाकिएको इनार/कुवा	३	०.०५
६	अन्य	६६३	११.६७
	जम्मा	५६८३	१००

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

हाल गाउँपालिकामा १६ वटा खानेपानी आयोजनाहरु सञ्चालनमा रहेका छन्, जसले निम्नअनुसार टोल, वस्तीमा खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराएको छ :

तालिका ३.१९ : गाँउपालिकामा विद्यमान खानेपानी ओजनाहरु

क्र.सं.	खानेपानी ओजनाहरु	आयोजनाले समेटेको टोल वस्तीहरु
१	डाँडा गाँउ खानेपानी	डाँडा गाँउ टोल, चालिसे टोल
२	ठूलो छागा मूल	चालिसे टोल
३	टोउके धारा	समुन्द्रटार
४	धुसिनी पाखा	समुन्द्रटार
५	दोलाखे ढाप र काफल खोल्चा	देवस्थान, अम्मोटे
६	चमेरे खोल्चा र अधेरी सिम	नौविसे
७	गुगन खोल्सा	थापाटोल

क्र.सं.	खानेपानी ओजनाहरु	आयोजनाले समेटेको टोल वस्तीहरु
८	धैरेनी र चमेरे ठुलो चौर	मोक्तान टोल, कुइंकेल टोल
९	अनेरी खोल्सा	अधेरी टोल
१०	भब्बु ढुगां	बोके ढुगां पोखरी
११	सिस्ने घारी र चेवावती मुहान	बन्सार
१२	अम्बोटे र मुहान खेत	रामती
१३	चिन्द्रंग खोला मुहान	ढाड खर्क
१४	चखोप मुहान	ढाड खर्क, भंगेरी
१५	घट्टे खोला मुहान	कर्जुग
१६	ठाडो खोला मुहान	सल्ले

स्रोतः दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

४.४. सरसफाइ

गाउँपालिका खुला दिशामुक्त क्षेत्र घोषणा भएको छ। वडा नं. ४ को जिन्दाङ्गमा डपिङ्ग साइडको निर्माण भएको छ। सरसफाइसम्बन्धी सचेतना वृद्धि हुँदै गएको छ। यहाँका ९८ प्रतिशतभन्दा बढी घरधुरीमा शौचालयको सुविधा उपलब्ध छ। कुल घरपरिवार संख्यामा सबभन्दा बढी ७१.१८ ले सुधारिएको चर्पी प्रयोग पाइन्छ। शौचालय प्रयोग गर्ने घरधुरीसम्बन्धी थप विवरण देहायअनुसार रहेको छ :

तालिका ३.२० : शौचालय प्रयोगको आधारमा घरपरिवार विवरण

क्र.सं.	चर्पीको प्रकार	परिवार संख्या	प्रतिशत
१	चर्पी नभएको	१२१	२.१३
२	सुधारिएको खाल्डो	५८६	१०.३१
३	सुधारिएको	४०४६	७१.१८
४	उल्लेख नभएको	९३०	१६.३८
	जम्मा	५६८३	१००

स्रोतः दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

४.५. पूर्वाधार विकास

४.५.१. सडक तथा पुल

गाउँपालिकामा कुल ०.५ कि.मी. पक्की सडक, ११.५ कि.मी. ग्राभेल सडक, २७० कि.मी. कच्ची सडक रहेको छ र ४ वटा पक्की पुल रहेका छन्। ७ वटै वडा सडकले छोएको छ। १२ कि.मी. सडकमा नालको व्यवस्था रहेको छ। कुल ४५ वटा झोलुङ्गे पुल रहेका छन्। सडक निर्माणमा खास गरी कच्ची सडक निर्माणको गति उल्लेख्य भए पनि ग्राभेल तथा पक्की सडक निर्माणको गति सुस्त हुन जाँदा पहुँचमा नियमितता आउन सकेको छैन।

गाउँपालिकामा रहेका मुख्य सडक तथा पुल र गाउँपालिकास्तरीय अन्य सडकहरु निम्नअनुसार रहेका छन् :

तालिका ३.२१ :. मुख्य सडक विवरण

सडक	दुरी
समुन्द्रटार –घ्याङ्गफेदी	४ कि.मि
समुन्द्रटार –राउतवेसी – मस्यारी खोला–छेपार–गोल्फु भञ्ज्याङ	२० कि.मि. (चौडाई ६ मि.)

स्रोतः दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

तालिका ३.२२ : मुख्य पुल विवरण

पुल	निमार्ण अवस्था	कैफियत
ढाड खोला (राउतवेसी)	चालु	२०७६/७/७ सम्म सक्नुपर्ने
गाँउखर्क खोला	प्रतावित	
पस्यारी खोला	चालु	
कुतुङ खोला	चालु	
छेपार खोला	चालु	
भूत चैते खोला	चालु	
समुन्द्रटार ताडी खोला	चालु	

पुल	निमार्ण अवस्था	कैफियत
नाई खोला	पुरा भएको	

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

तालिका ३.२३ : गाँउपालिकास्तरिय अन्य सडकहरु

क्र.सं.	विवरण	ठेगाना	औसत चौडाइ (मि.)	कि.मी
१	चिप्लेटी कुटुन्ज बोलुङ हुदै किगाङ सडक	दुप्चेश्वर–१, घ्याङ्गफेदी	३.५	६.८६७
२	कुतुङखोला घ्याङफेदी घ्यावर लप्सीखर्क ह्येलथुम सडक	दुप्चेश्वर–१, घ्याङ्गफेदी	३.५	९.४३२
३	घ्याङ्गफेदी घ्याडाँडा सिसिपु च्यामखर्क सडक	दुप्चेश्वर–१, घ्याङ्गफेदी	३.५	६.६९५
४	समुन्द्रटार हुङ कडेनी सडक	दुप्चेश्वर –२, ३ गाँउखर्क, राउतवेसी	३.५	१५.१५३
५	बैसाङ बोल गाउँ ब्लेहुनान कडेनी	दुप्चेश्वर–२, गाँउखर्क	३.५	५.०६०
६	बैसाङ खोला पाङगर मेघदे गोदे स्याङतान टोल हुदै कुटुङसाङ सडक	दुप्चेश्वर–२, गाँउखर्क	३.५	४.५१०
७	मस्यारी बाट वडा कार्यालय लुमाइजङ कडेनी सडक	दुप्चेश्वर–२, गाँउखर्क	३.५	४
८	दिक्षलुङ बेच्चो फापरखेत झगडे सडक	दुप्चेश्वर–२, ३ गाँउखर्क, राउतवेसी	३.५	३.७५९
९	खेलडाडा पुगाङ प्लान्ताङसाङ सडक	दुप्चेश्वर–२, गाँउखर्क	३.५	०.९१०
१०	स्याङ्तनटोल सडक	दुप्चेश्वर–२, गाँउखर्क	३.५	२.२३८
११	स्याङ्तनटोल हिमालय प्रावि सडक	दुप्चेश्वर–२, गाँउखर्क	३.५	१.६
१२	फुस्रेडाँडा तावरजङ्ग सडक	दुप्चेश्वर–२, ३ गाँउखर्क, राउतवेसी	३.५	०.५७५
१३	सरमथली हुङ कोल्चे सडक	दुप्चेश्वर–२, ३ गाँउखर्क, राउतवेसी	३.५	२.३९०
१४	हुङ ओडारे, नाम्सापूरान, तावरजंग कोल्चे सडक	दुप्चेश्वर–२, गाँउखर्क	३.५	१.००४
१५	जोङगन डामराङ मागु सडक	दुप्चेश्वर–२, गाँउखर्क	३.५	१.७
१६	झगडे नाटाङ कुटुम्साङ सडक	दुप्चेश्वर–२, ३ गाँउखर्क, राउतवेसी	३.५	११.९५८
१७	दोरदोरे कल्लेरी सडक	दुप्चेश्वर–२, राउतवेसी	३.५	२.५८४
१८	गतार कामीडाडा फापरफेद सडक	दुप्चेश्वर–२, राउतवेसी	३.५	१.८३
१९	माङसाङ सडक	दुप्चेश्वर–२, राउतवेसी	३.५	०.५१०
२०	वेमाताईपा कर्मिटोल हुँदै नासपाति घारी सडक निर्माण	दुप्चेश्वर–२, राउतवेसी	३.५	१.४६०
२१	लाप्तापा पाठाटोल सडक निर्माण	दुप्चेश्वर–३, राउतवेसी	३.५	०.५७०
२२	छुप्तेङवा म्युङतुङटोल सडक निर्माण	दुप्चेश्वर–३, राउतवेसी	३.५	०.३७९
२३	मंगलिङ्ग ढोडेनी सडक निर्माण	दुप्चेश्वर–३, राउतवेसी	३.५	१.०३८
२४	काउसे काफ्ले कामीरुम्टा सडक निर्माण	दुप्चेश्वर–३, राउतवेसी	३.५	०.९६०
२५	नयाँछेपार सार्वजनिक शौचालय देखि प्लेन्कयुङखोला सडक	दुप्चेश्वर–३, राउतवेसी	३.५	१.४८५
२६	ओडारे भञ्ज्याङ्ग नाम्सापुरान सडक	दुप्चेश्वर–३, गाँउखर्क	३.५	०.३२१
२७	गोल्फुभन्ज्याङ दुप्चे घ्याङ सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	३.९०५
२८	पुरगाउँ आलुङ सर्वगल लाप्चो सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	.९५४
२९	मानेभन्ज्याङ कालोभन्ज्याङ सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	३.४५०
३०	सानु गोल्फु थोदोङ चिप्लिङ सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	११.१२०
३१	बाङगेसल्ला राउत बेशी सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	३.१३१०
३२	४ नं. वडा कार्यालयबाट सिन्धुलीडाडा झगडे सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	२.८८०
३३	४ नं. वडा कार्यालयबाट सिन्धुलीडाडा झगडे सडक		३.५	२.८८०
३४	होईमाङ, पुरगाउँ, नयाँछेपार, बोलगाउँ, बेप्चो, ओडारेभञ्ज्याङ नेगी सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	२६.०७१
३५	गोल्फु भन्ज्याङ्ग सविचे सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	१.५७०
३६	ह्वाइमङ विजुली घर साप्चे योगल टोल सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	१.११०
३७	अदुवाबारी महेन्द्र प्रा.वि. दलितवस्ती हुँदै कालोभञ्ज्याङ्ग सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	१.२९५

क्र.सं.	विवरण	ठेगाना	औसत चौडाइ (मि.)	कि.मी
३८	माप्लेबाट नाटङ जोड्ने मोटरबाटो निर्माण	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	१.२९२
३९	खोर्साल वतीटोल मानेश्वरी हुदै आलापिपि सडक स्तरउन्नती	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	१.०५०
४०	म्लिजङ्ग सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	०.२१०
४१	छोङछोङ नामूनचे सडक निर्माण	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	१.१७२
४२	डाँडागाउँ हिले सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	०.९००
४३	लुकुली माप्ले डाडागाउँ झगडे सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	७.१३६
४४	मानेभञ्ज्याङ्ग जिम्नाङ सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	३.००
४५	नाम्सापुरान कुताप्क्यापा चोक सडक	दुप्चेश्वर–४, वेतिनि	३.५	१.१९२
४६	मानेभञ्ज्याङ्ग काफ्लेडाँडा भंगेरीडाँडा टाड्के भञ्ज्याङ्ग सडक निर्माण	दुप्चेश्वर–४, वालकुमरी	३.५	०.७२०
४७	भ्याङले सिमले मेगेबगर सडक	दुप्चेश्वर–४, वालकुमरी	३.५	१.३९२
४८	खतिवडा टोल रम्बु डाडा अर्चले जिम्नाङ सडक	दुप्चेश्वर–४, वालकुमरी	३.५	२.६१०
४९	मिश्र भञ्ज्याङ्ग बछाला मा नि हिले सेरङ्गे सडक	दुप्चेश्वर–७	३.५	६.३
५०	कुवापानी सिलामे सडक	दुप्चेश्वर–७	३.५	२.३४
५१	समुन्द्रटार बोकेढुंगा पोखरी धन्खार्का सिम्तांग छाप शिखरबेसी सडक	दुप्चेश्वर–७	३.५	२.३४
५२	गा वि स चौर तिल्के सडक	दुप्चेश्वर–७	३.५	१०.२
५३	गैरी टोले सडक	दुप्चेश्वर–७	३.५	१.८
५४	ठुली खेत भेडावारी सिटांग सडक	दुप्चेश्वर–७	३.५	१.२
५५	पोखरी पाठक टोल सडक	दुप्चेश्वर–६	३.५	३.२
५६	अम्बोटे भन्छार बोकेढुंगा टोल	दुप्चेश्वर–६	३.५	१.३
५७	रमाती धन्खर्क सडक	दुप्चेश्वर–६	३.५	२.७
५८	धन्खर्क भंगेरी सडक	दुप्चेश्वर–६	३.५	३.७
५९	माख्लोटार दुप्चेसडक	दुप्चेश्वर–६	३.५	२.१
६०	दुप्चे दमौडा करेजुंग सडक	दुप्चेश्वर–६	३.५	३.२
६१	बोलुन्छे छापडाँडा सडक	दुप्चेश्वर–६	३.५	४.४
६२	खोरेंग खतिवडा टोल सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	२.७
६३	सल्ले राम्बुडाँडा अरचले सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	०.६५
६४	मेगेबगर धुसिनी सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	३.२
६५	भ्याँगले डाँडागाँउ माझगाँउ ताम्सालिंग सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	२.७
६६	ताम्सालिंग मानेभञ्ज्यांग सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	३.६
६७	ठुलोढुंगा भैगेरी सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	२.४७
६८	काम्चोक भंगेरी टोड्के भञ्ज्यांग सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	२.३
६९	चौतारा भैगेरी मेलम्ची सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	२.८
७०	लो टोल माक्चोक तामसालिंग सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	०.९
७१	धुसुनी थिंगटोल सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	३.२
७२	माझगाँउ धुसिन भवन डाँडा	दुप्चेश्वर–५	३.५	०.७
७३	निगाले मानेभञ्ज्यांग सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	३.५
७४	निगाले कामी डाँडा सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	३.५
७५	डाँडागाँउ सिंगारे सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	१.९
७६	डाँडागाँउ छोताले जामुने सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	०.९
७७	नौविसे समुन्द्रटार रामति मिश्रा भञ्ज्यांग कुतुंग सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	२.२
७८	वडा कार्यालय हिले सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	६.८
७९	हुन्ना करेजुंग सडक	दुप्चेश्वर–५	३.५	२.३४
८०	मसेरि बेप्चे कादेनि सडक	दुप्चेश्वर–२	३.५	३.७

स्रोतः दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

४.५.२. प्रमुख पैदलमार्गहरु (ट्रेकिङ रुटहरु)

१. काठमाण्डौ-बुढानिलकण्ठ-शिवपुरी-मान्चे-समुन्द्रटार पुगिन्छ। बोके ढुंगा पोखरी-बाघमारा-सागर कुण्ड-राउ चुली-गोसाईकुण्ड

२. सुन्दरीजल-गोल्फु भञ्ज्याङग-कुटुगसाङग-ठाडे भञ्ज्याङग-सूर्यकुण्ड-गोसाईकुण्ड

३. काठमाण्डौ-सामाखुसी-समुन्द्रटार-याङफोदी-सुर्यकुण्ड-गोसाईकुण्ड

४.५.३. सरकारी भवन

वि.सं. २०७२ को भूकम्पपश्चात् गरिएको अध्ययन अनुसार यस गाउँपालिकामा कुल ५७ विद्यालयका १२३ विद्याल भवन, १० वटा स्वास्थ्य चौकीका १० वटा भवन, १३ वटा मन्दिर, ५ वटा गुम्बा रहेका थिए ।

४.६. ऊर्जा

४.६.१ इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार

ग्रामीण नेपाली समाजमा इन्धन प्रयोगको एउटा प्रमुख क्षेत्र दैनिक रुपमा खाना/खाजा पकाउँदा हुने गर्दछ । विगत एक दशकभन्दा केही बढी समयअघिदेखि हालसम्मको समयमा इन्धनको मुख्य स्रोतमा उल्लेख्य परिवर्तन हुँदै आएको छ । यसअघि खाना पकाउन दैनिक मुख्य रुपमा दाउराको प्रयोग हुँदै आएकोमा हाल एल.पी.ग्याँस तथा बिजुलीको प्रयोग उल्लेख्य रुपमा बढ्दै गएको छ । सडक सञ्जालमा विस्तार, बजारीकरणमा वृद्धि, मानिसहरुमा दैनिक जीवनमा सहजता वृद्धि गर्दै जाने सोचमा वृद्धिलगायतका कारणले परम्परागत स्रोतका रुपमा रहेको दाउराको विकल्प बढ्दै गएको छ । आजकल धेरै घरहरुमा ग्याँसको प्रयोग गरेको पाइन्छ । यद्यपि परम्परागत रुपमा रक्सी बनाउने प्रचलन रहेको समुदाय ठूलो भएको र यस काममा इन्धन बढी खर्च हुने हुँदा दाउराको प्रयोग अझै वर्ष उल्लेख्य रहन जाने देखिन्छ ।

तालिका ३.२४ : खाना पकाउनका लागि इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार विवरण

क्र.सं.	इन्धनको प्रकार	परिवार संख्या	नोट
१	दाउरा	५१८५	एकै घरमा एक भन्दा बढी इन्धनको प्रयोग भैरहेको छ ।
२	एल वि ग्यास	३४८३	
३	विजुली	४७१	
४	अन्य	१२८	

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

४.६.२ ऊज्यालोको स्रोतको आधारमा घरपरिवार

ग्रामीण नेपाली समाजमा इन्धन प्रयोगको अर्को एउटा प्रमुख स्रोत ऊज्यालोको लागि हुने गर्दछ । यस गाउँपालिकामा ऊज्यालोका लागि बिजुली, सौर्य ऊर्जा तथा अन्य स्रोत प्रयोग गर्ने गरेको पाइन्छ। यससम्बन्धी तथ्यांक निम्नअनुसार रहेको छ :

तालिका ३.२५ : उज्यालोको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार विवरण

क्र.सं.	बत्तिको प्रकार	परिवार संख्या	प्रतिशत
१	बिजुली	४२०५	नोट: एकै घरमा एक भन्दा बढी इन्धनको प्रयोग भैरहेको छ ।
२	सोलार	४०२२	
३	अन्य	१०१	
४	उल्लेख नभएको	३३३	

स्रोत: दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

४.७. वन, वातावरण

४.७.१. वन तथा जैविक विविधता

यस गाउँपालिकाको ११७ व.कि.मी. जमिन वन क्षेत्रले ढाकेको छ । गाउँपालिकाको माथिल्लो क्षेत्रमा खस्रु, धुपी, सल्लो, चिमललगायत प्रजातिका र तल्लो क्षेत्रमा साल, चिलाउने, उत्तीस, बकाइनो, सिमललगायतका काष्ठ वन गरी कुल ३० भन्दा बढी प्रजातिका वनस्पति पाइन्छन् । यस्तै, यहाँको वनमा २० भन्दा बढी प्रजातिका वन्यजन्तु, २१ भन्दा बढी प्रजातिका चराचुरुङ्गी, १५ भन्दा बढी प्रजातिका जडीबुटी पाइन्छ यहाँको वनमा ।

भूकम्पपश्चात्को पुनर्निर्माणको क्रममा पूर्जीविना वन फडानी भएको, वातावरणीय परीक्षणका विषयहरुलाई ध्यान नदिई सडक विस्तार गर्दा पहिरो गई वन तथा जैविक विविधतामा क्षति पुगेको छ । तर पछिल्लो समयमा खाना पकाउने इन्धनको रुपमा दाउराका सट्टामा ग्याँस तथा वैकल्पिक ऊर्जाका विभिन्न स्रोतको प्रयोग बढ्दै गएको र पशुपालन कम हुँदै जाँदा वन क्षेत्रमा चाप घट्दै गएको तथा वन्यजन्तुको संख्या वृद्धि हुँदै गएको महसुस गरिएको छ । यद्यपि वन तथा जैविक विविधतासम्बन्धी विस्तृत अभिलेखको भने अभाव रहेको छ ।

स्थानीय स्तरमा वन व्यवस्थापनका लागि यस गाँउपालिकामा वि.स २०७५ साल सम्ममा कुल २२ वटा समुदायिक वनहरु समुदायमा हस्तान्तरण भैसकेका छन् र यी वनहरुले कुल १९०६.१३ हेक्टर जमिन ओगटेको छ । यी २२ वटा सामुदायिक वनहरुबाट कुल २५६६ घरपरिवारले सेवा लिइरहेका छन् ।

तालिका ३.२६ : उज्यालोको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार विवरण

क्र.स	सामुदायिक वनको नाम	ठेगाना		क्षेत्रफल	घरधुरी संख्या
		साविक	हाल	हेक्टर	
१	नौविसे बोके ढुंगा	समुन्द्रटार ३, ४	दुप्चेश्वर ६	७७	७५
२	रुक्मिणी सालघारी	समुन्द्रटार १, २	दुप्चेश्वर ६	१२.६५	६५
३	भञ्ज्यांग डाँडा धुसेनी	बालकुमारी ७	दुप्चेश्वर ५	१८.५	५०
४	चक्रेश्वरी	बालकुमारी ६	दुप्चेश्वर ५	४.२८	३४
५	सल्लेडाँडा	बालकुमारी ६	दुप्चेश्वर ५	२९	३४
६	सिगारे सालघारी	बालकुमारी १	दुप्चेश्वर ५	३१.०७	६६
७	नौले डाँडा	वेतिनी ६,७	दुप्चेश्वर ४	२००.३१	१०८२
८	माङचे भूमिस्थान	वेतिनी ५	दुप्चेश्वर ४	१८४.८१	६४
९	तीनछाके	वेतिनी ३, ४	दुप्चेश्वर ४	८३.३७	५४
१०	जोगेनडाँडा	वेतिनी ९	दुप्चेश्वर ४	१६३.९३	१३४
११	रातोमुढाठुलो गोल्फु	वेतिनी ८	दुप्चेश्वर ४	६०	९१
१२	झगरे दोमन मैरामुन	वेतिनी ८, ९, राउतवेसी ५	दुप्चेश्वर ४, ६	५९.८२	११३
१३	सालघारी	राउतवेसी ६	दुप्चेश्वर ३	१९४.७५	८२
१४	शिखाभूमे	राउतवेसी ४	दुप्चेश्वर ३	१४८.७८	५०
१५	चन्द्रामती	राउतवेसी ४	दुप्चेश्वर ३	९५.४३	६०
१६	गतार	राउतवेसी ३	दुप्चेश्वर ३	३८.६२	४०
१७	फापर खेल	राउतवेसी २	दुप्चेश्वर ३	७१.९२	३९
१८	दुप्चेश्वरी	गाँउखर्क ९	दुप्चेश्वर २	१४०.६२	७३
१९	नमुना डाँडा	गाँउखर्क ७	दुप्चेश्वर २	७६.०१	१३८
२०	देवीस्थान	गाँउखर्क ६	दुप्चेश्वर २	१००.७६	७२
२१	बेप्चो	गाँउखर्क ४	दुप्चेश्वर २	९२.३७	६३
२२	पांग्सेखर्कपांग्बू	गाँउखर्क ८	दुप्चेश्वर २	२२.१३	८७
जम्मा				१९०६.१३	२५६६

त्यसैगरि यस गाँउपालका अर्न्तगतका ९ वटा वनहरु समुदायमा हस्तान्तरण हुन बाँकी रहेको कुरा जिल्ला वन कार्यालयको तथ्याङ्कले देखाउँछ । यद्यपी यी वनहरको लागि सामुदायीक वनको लागि विधान स्वीकृत भैसकेका छन् । यी ९ वटा वनहरुले कुल ९०४ घरका ५५३३ जना जनसख्याले उपभोाग तगा व्यवस्थापन गर्न सक्नेछन् । यी वनहरको विवरण निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३.२७ : हस्तान्तरण हुन बाँकी सामुदायिक वनहरु

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	घरधुरी	जनसङ्ख्या
१	राइसखोला	गाँउखर्क १, २ र ३	१००	७९८
२	दोरदोरे सालघारी	राउतवेसी ७	१००	१२४५
३	थापभुमीस्थान	राउतवेसी १, ५	१४७	८२६
४	तमा खोला भूमिस्थान	वेतिनी १, २ र ३	२१५	१०७५
५	देउराली समुदायिक वन	बेतिनी १	३२	१६०
६	धोलेङग	बेतिनी ७	१३४	५२५
७	निगालेअर्चले	बालकुमारी ८, ९	११७	५९६
८	खोटयाङ सल्लेडाँडा	बालकुमारी १, ५	५९	३०८
जम्मा			**९०४**	**५,५३३**

४.८. विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन

पहिरो, बाढी, चट्याङ, हुरीबतास, असिना, हिमपात गाउँपालिकामा प्रमुख प्रकोपका रुपमा रहेका छन् । विपद्को क्षति नोक्सानी सम्बन्धी एक अन्तर्राष्ट्रिय तथ्यांक व्यवस्थापन प्रणाली *देस इन्भेन्टार डाटाबेस*का उपलब्ध तथ्यांकअनुसार यस गाउँपालिका क्षेत्रमा साउन १ २०६५ देखि ३१ असार २०७५ बीचको अवधिमा चट्याङबाट ६ जनाको मृत्यु भएको तथा २४ जना घाइते भएको, पहिरोबाट १ वटा घर क्षति भएको, आगलागीबाट ३ वटा घरमा क्षति पुगेको तथ्यांक उपलब्ध छ ।

यो योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा गरिएको स्थानीय स्तरको छलफलअनुसार आ.व. २०७५।७६ मा यस गाउँपालिकामा कुल २५ घर विपद्बाट प्रभावित/विस्थापित भएका छन् भने पहिरो वा नदीले करिब १०० रोपनी जमिनमा क्षति पुगेको छ । उक्त छलफल अनुसार गाउँपालिकामा संरचना, बाली नाली, पशु र अन्य सम्पत्ती गरी कुल रु. ५५ लाख बराबरको क्षति पुगेको छ ।

२०७२ साल बैशाख १२ मा गोरखा केन्द्रविन्दु भई आएको भूकम्पबाट यस गाउँपालिकामा रहेका १८,४९६ वटा घरगोठ भत्किएका थिए तथा २७० जनाको मृत्युभएको थियो र ३८४ जना मानिसहरु घाइते भएका थिए । भूकम्पपश्चात्को पुनर्निर्माण योजना अन्तर्गत तयार गरिएको पुनर्निर्माण तथा पुनर्लाभ स्थिति विश्लेषण प्रतिवेदनअनुसार २०७२ को भूकम्पबाट यस गाउँपालिकामा खानेपानीका कुल ७४ योजना क्षतिग्रस्त भई ४०३२ घरपरिवार प्रभावित भएका थिए । यस्तै, यहाँका ५७ विद्यालयका ३३८ कक्षा कोठा पूर्ण रुपमा क्षति भएको थियो । स्वास्थ्य संस्था अन्तर्गत १० वटा स्वास्थ्य संस्थाअन्तर्गत ६ वटा भवनमा पूर्ण क्षति भएको थियो । यसबाहेक उक्त भूकम्पबाट सडक तथा पदमार्ग, सिंचाइ नहरहरु, सांस्कृतिक, पुरातात्विक सम्पदा, सामुदायिक तथा सरकारी भवनलगायत अन्य संरचनामा पनि क्षति पुगेको थियो ।

वर्षौंदेखि प्रवाहित हुँदै आएका पानीका मुहानहरु सुकेका छन् । वर्षाको क्रममा अनियमिता आएको छ र यस कारण कृषि प्रणाली प्रभावित हुने गरेको छ । खुला दिशामुक्त क्षेत्र घोषणा भएपछि बाटोघाटो तथा वस्ती खुला दिशामुक्त भएका छन् । ग्रामीण क्षेत्रहरु सामान्यतया सफा रहेका भए पनि प्लाष्टिक तथा प्लाष्टिकजन्य पदार्थहरु, सिसाका बोतलहरु यत्रतत्र फाल्ने र बजार क्षेत्रको हकमा खोला, खोल्सा तथा नदीमा लगेर बगाउने प्रवृत्तिले गर्दा वातावरणीय स्वच्छतामा ह्रास बढ्दै गएको छ ।

परिच्छेद ४: स्थिति विश्लेषण

(अवसर, बाधा, कमजोरी, शक्ति)

४.१. आर्थिक विकास

४.१.१. कृषि

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• कृषियोग्य जमिन १५ प्रतिशत रहेको (२०३१ हेक्टर) • कृषियोग्य जमिनमध्ये ९० प्रतिशतमा खेती भैरहेको • कृषि कार्यमा संलग्न घरपरिवार करीव ९० प्रतिशत रहेको • तरकारी तथा फलफूल खेतीका उपयुक्त हावापानी रहको • स्थानीयस्तरमा गरिने खेतीका लागि स्थानीयस्तरमा नै उत्पादन हुने गरेको • स्थानीय समुन्द्रफिनी जातको धानको उत्पादन भैरहेको • वजार पूर्वाधारतर्फ १ वटा संकलन केन्द्र स्थापना भएको • व्यवसायिक खेतीको अभ्यास शुरु भएको (टनेल खेतीको समेत शुरुवात भएको) • कृषि उत्पादनका लागि यान्त्रिकीकरणको अभ्यास भएको • पालिकाभरी जम्मा १ जना कृषि प्राविधिक क्रियाशील रहेको • कृषि कार्यमा करिब २५ वटा कुषक समूह, व्यवसायिक कृषि फर्म १० वटा रहेको तथा ६ वटा कृषि सहकारी क्रियाशील रहेको	• उन्नतजातको वीउवीजन, मल खाद्य, आधुनिक कृषि औजार समयमा उपलव्ध हुन नसक्नु • व्यवसायिक रुपमा तरकारी लगायत उच्च मूल्य वालीको खेती प्रसार हुन नसक्नु • खाद्यान्न तथा आलु भण्डारणको सुविधा उपलव्ध हुन नसकेको • स्थानीय समुन्द्रफिनी जातको धानको संरक्षण नभएको • फलफूल खेती (लिची, आँप, कटहर, अनार आदि) व्यवसायिक नहुनु • निर्मित संकलन केन्द्रहरुको उपयोग नभएको • रसायनिक मल तथा विषादीको बढ्दो प्रयोग • गुणस्तरहीन वीउवीजनका कारण उत्पादकत्वमा ह्रास हुँदै गईरहेको • उपजको वजार पहुँच एवं उत्पादनका सामग्रीको ढुवानीका लागि पर्याप्त कृषि सडक नभएको • हाट वजारको प्रचलन नहुनु • दक्ष कृषि प्रविधिक पर्याप्त हुन नसक्नु • व्यवसायिक खेतीमा सहयोग गर्ने प्राविधिकहरुको कमी • प्राकृतिक प्रकोप (हावाहुरी र असिना) ज्यादै हुनु	• जग्गा उपयोग सम्बन्धी स्पष्ट नीति नियमको व्यवस्था गर्ने • व्यवसायिक मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेतीको पकेट विकास कार्यक्रम संचालन गर्ने • खाद्यान्न एवं वीउ भण्डारणको स्थापना गर्ने • समुन्द्रफिनी जातको धानको पकेट क्षेत्र घोषणा गरी कार्यक्रम संचालन गर्ने • फलफूल पकेट क्षेत्र विकास एवं विस्तार गर्ने • जैविक मल तथा विषादीको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने • कृषि उत्पादन वृद्धि गर्न यान्त्रीकरणमा जोड दिने • उत्पादन पकेट क्षेत्र पहिचान गरी कृषि सडकको निर्माण • आवश्यक कृषि जनशक्तिको स्थानीयस्तरमा उत्पादनका लागि कृषि प्राविधिक शिक्षालय संचालन गर्ने • एक वडा एक कृषि प्राविधिक व्यवस्था गर्ने • गुणस्तरीय वीउवीजन, विषादी, औजारको समयमा उपलव्धता गराउने • माटो परिक्षण केन्द्र स्थापना वा शिविर संचालन • कोल्ड स्टोर स्थापना एवं संचालन गर्ने • कृषि वजारहरुको स्थापना एवं संचालन गर्ने

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• व्यासायिक मसला खेती (अलैंची समेत) तरकारी खेती तथा फलफुल खेती को प्रचुर सम्भावना रहेको	• कृषि मजदूरहरुको अभाव हुँदै गैरहेको	• कृषि विमा तथा कृषि ऋणको व्यवस्था गर्ने

४.१.२. खाद्य सुरक्षा

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• गाउँपालिकाका करीव ३५ प्रतिशत घरपरिवारलाई आफ्नै उत्पादनले ३ महिनामात्र खान पुग्ने • खाद्यान्न उत्पादनमा स्थानीय जातको नै वीउको प्रयोग हुने गरेको	• खाद्यान्न उत्पादन निर्वाहमुखी नै रहको • उत्पादनको समयमा वीउ तथा मलको अभाव रहनु	• गुणस्तरीय बीउको उपयोगमा प्रोत्साहन गर्ने • गुणस्तरीय वीउको उपलव्धताका लागि स्थानीयस्तरमा नै उत्पादन गर्ने • समुदायमा आधारित वीउ वैंकको स्थापना गर्ने

४.१.३. सिंचाइ

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• कूल खेतीयोग्य जमीनमध्ये करीव २००० रोपनी जमीनमा बाह्रै महिना सिंचाई सुविधा उपलव्ध रहेको • करीव ५० वटा साना तथा २ वटा मझौलास्तरका सिंचाई योजनाहरु संचालनमा रहेको • सूर्यमती, चन्द्रमती, हाँडीखोला, साँधी खोला, पुरानो छेपार खोला, ठाडो खोला, कटुञ्जे खोला, सरमथली खोला, नागी खोलाजस्ता सिंचाईका लागि प्रमुख श्रोतहरु रहेको	• सिंचाईका श्रोतहरुको उपयोग हुन नसक्नु • सिंचाईका श्रोतहरुको पहिचान तथा संरक्षण हुन नसक्नु • सिंचाई योजनाहरुको नियमित मर्मत संभार नहुनु	• सिंचाईका श्रोतहरुको संरक्षण गर्ने • साना तथा बैकल्पिक सिंचाईका उपायहरुको अवलम्वनका लागि प्रोत्साहन गर्ने • संचालित सिंचाई योजनाहरुको दीगो व्यवस्थापनका लागि मर्मत संभार कोष खडा गर्ने

४.१.४. पशु पंक्षी

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• गाउँपालिकामा करीव ४० प्रतिशत घरपरिवारसंग पशु चौपाया रहेको • व्यवसायिक वाखापालन कार्यमा करीव ४ वटा फर्म संलग्न रहेको	• पशुपालन कार्य निर्वाहमुखी रहेको • व्यवसायिक उत्पादन कार्यमा उन्नत जातको कमी	• उन्नत जातको गाईभैंसी पालनमा अनुदान तथा प्रोसाहनका कार्यक्रम संचालन गर्ने • वाखापालनमा नश्ल सुधारका लागि उन्नत जातको वाखापालनमा प्रोत्साहन गर्ने • चरण खेतीको क्षेत्र पहिचान तथा व्यवस्था गर्ने

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• वार्षिक औषत २००० खसीवोका निर्यात हुने गरेको • कुखुरापालन फर्म ५० वटा संचालनमा रहेको • पशु सेवा प्राविधिक ६ जना क्रियाशील रहेको • चरण क्षेत्रको रुपमा विकास गर्न सकिने क्षेत्र रहेको • वडा नं. ६ मा रेन्वो ट्राउट माछा पालन भईरहेको	• पशु सेवा प्राविधिकको कमीका कारण सेवा विस्तारमा कठिनाई • चरणक्षेत्र व्यवस्थित नहुनु तथा उन्नत घाँस खेतीको विकास नहुनु • व्यवसायिक उत्पादनमा अनुदान तथा प्रोत्साहनको अभाव • दूग्ध उपज प्रशोधन तथा वजारीकरणमा कठिनाई • पशु उपचार तथा पशुधन विमा कार्यमा किसानहरुको रुची तथा चेतनामा कमी	• पशुजन्य उत्पादनका लागि अनुदान तथा प्रोत्साहनका कार्यक्रम संचालन गर्ने • स्थानीयस्तरमा दक्ष पशु सेवा प्राविधिकको उपलव्धता (एक वडा एक पशु सेवा प्राविधिक) वृद्धि गर्ने • एग्रोभेट संचालका लागि प्रोत्साहन गर्ने • व्यवसायिक बाख्रापालन, कुखुरा पालन, वंगूरपालन तथा ट्राउट माछापालन कार्यमा प्रोत्साहनका कार्यक्रम संचालन गर्ने • पशुजन्य उत्पादनको सहज विक्री वितरणका लागि वजार व्यवस्था मिलाउने • पशुरोग पहिचान तथा उपचारका लागि प्रयोगशाला स्थापना गर्ने • पशुपालनका लागि आवश्यक सरल कर्जा एवं वीमाको व्यवस्था गर्ने

४.१.५. पर्यटन

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• गाउँपालिका क्षेत्रमा दुप्चेश्वर महादेवको मन्दिर लगायत करीव १५ वटा पर्यटकीय स्थलहरु रहेको • सवै पर्यटकीय स्थलहरुमा वार्षिक १० लाख पर्यटक आउने गरेको • रेडपाण्डा पाईने क्षेत्र रहेको • लाङ्गटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा गोसाईकुण्ड भ्रमणका लागि गाउँपालिकाको मार्ग भई पदयात्रीहरु जाने गरेको • पर्यटन सेवामा स्थानीय व्यवसायीहरु आकर्षित हुँदै गरेको • होमस्टे संचालनमा रहेको तथा ३ तारे होटल निर्माणाधीन रहेको	• पहिचान गरिएका पर्यटकीय सम्पदाको पूर्वाधार विकास नहुनु • पर्यटकीय सेवा पर्याप्त नहुनु • पर्यटन सेवामा संलग्न सेवा प्रदायक (होटल तथा रेष्टुरेण्ट संचालक) को क्षमताको विकास नहुनु • पर्यटन सम्बन्धी सूचना केन्द्रको अभाव एवं प्रचार प्रसारको कमी • स्थानीय संस्कृति तथा रितीरिवाजको प्रवर्द्धन नहुनु •	• पर्यटकीय गुरुयोजना तर्जुमा गर्ने • पर्यटकीय क्षेत्रको पूर्वाधार विकास विशेष कार्यक्रम संचालन गर्ने • पर्यटकीय क्षेत्रको व्यापक प्रचार प्रसार गर्ने • पर्यटन सूचना केन्द्रको स्थापना गर्ने • पदयात्रा मार्गमा आवश्यक न्यूनतम पूर्वाधारको विकास गर्ने • होमस्टे संचालनमा सहयोग गर्ने • जातीय पहिचान तथा संस्कृति (तामाङ तथा शेर्पा) झल्कने गरी ग्रामीण पर्यटनको विकास गर्ने • एकिकृत रुपमा पर्यटन क्षेत्र तथा पदमार्गमा संचार सुविधा विस्तार गर्ने • टुरिष्ट गाईड, अतिथि सत्कार लगायत पर्यटकीय सेवा उपलव्धताका लागि क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन गर्ने

४.१.६. उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• गाउँपालिकामा ७६१ वटा व्यापार तथा व्यवसाय संचालनमा रहेको	• घरेलु उद्योग सम्बन्धी तालीम पर्याप्त नहुनु	• स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित प्रशोधनमूलक उद्योगको स्थापना गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्ने

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• संचालित व्यापार व्यवसायमा २०६९ जना संलग्न रहेको (पुरुष ११५३ र महिला ९१६ जना)	• उद्योग संचालनका लागि पर्याप्त लगानीको व्यवस्था नहुनु • दक्ष जनशक्तिको उपलब्धता स्थानीयस्तरमा नहुनु	• उद्योग स्थापनाका लागि आवश्यक पूर्वाधारको विकास गर्ने • घरेलु उद्योग सम्बन्धी तालीम पर्याप्त मात्रामा संचालन गर्ने • दक्ष जनशक्ति उत्पादनका कार्यक्रम संचालन गर्ने • साना तथा मझौला उद्योग स्थापनाका लागि निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्ने

४.१.७. बैंकिङ, सहकारी, वित्तीय सेवा

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• गाउँपालिका क्षेत्रमा १ वाणिज्य बैंक, १ विकास बैंक तथा ५ वटा वचत तथा ऋण सहकारी संचालनमा रहेका • करीव ५० प्रतिशत घरपरिवारको बैक तथा वित्तीय सेवामा पहुँच रहेको	• व्यवसायिक गतिविधि संचालनमा उद्यमशील सोचको कमी • वित्तीयसंस्थाबाट लिइने ऋणको सदुपयोग हुन नसक्नु • कम आय हुने, सीमान्तकृत एवं पिछडिएको परिवारको वित्तीय संस्थासंगको पहुँचमा कमी • सहकारीहरुको कार्यक्षेत्र तथा सेवा पर्याप्त नहुनु	• बैंकिङ लगानी कृषि क्षेत्रमा बृद्धि गर्न पैरवी गर्ने • व्यवसायिक गतिविधि प्रवर्द्धनका लागि प्रोत्साहित गर्ने • वित्तीय साक्षरताका कार्यक्रम संचालन गर्ने • कम आय हुने, सीमान्तकृत एवं पिछडिएको परिवारको वित्तीय संस्थासंगको पहुँच सुनिश्चित गर्ने •

४.१.८. आय तथा रोजगारी

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• प्रतिव्यक्ति आम्दानी १०८६ अमेरिकी डलर रहेको (मानव विकास प्रतिवेदन २०१४ अनुसार नुवाकोट जिल्लाको सूचना) • रोजगारीको अधिक हिस्सा कृषि क्षेत्रले ओगटेको • बैदेशिक रोजगारी युवाशक्तिको प्रमुख आकर्षणको रुपमा रहेको	• बेरोजगारको संख्या ८१२ रहेको • कृषि श्रमिकको उत्पादकत्व कमी हुनु • रोजगारीका अवसरहरु स्थानीयस्तरमा उपलव्ध नहुनु	• युवा लक्षित स्वरोजगारका कार्यक्रम संचालन गर्ने • रोजगारमूलक सीप विकास कार्यक्रम संचालन गर्ने • विभिन्न युवा आकर्षणको कार्य जस्तै (पर्यटन प्रवर्द्धन,कृषि यान्त्रिकिकारणको शीप,व्यवसायिक शिप आदि,)

४.२. सामाजिक विकास

७.१.१. शिक्षा तथा सीप विकास

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• गाउँपालिकास्तरमा शिक्षा शाखा स्थापना भएको तथा एक जना जनशक्ति रहेको • विद्यालय संख्या ५० वटा रहेको (मावि ११ तथा आवि ३९) रहेको • वालविकास केन्द्र ३० वटा र अनुभव लिइ रहेका बालबालिका संख्या २९७ बालिका र २७९ गरी ५७६ जना बालवालिका रहेको • ४ वटा सामुदायिक अध्ययन केन्द्र रहेको • १५ वटा विद्यालयमा सेनिटरी प्याड उपलब्ध रहेको • विद्यार्थी संख्या कक्षा १ देखि ५ सम्म १६९० छात्रा र १७३४ छात्र गरी ३४२४ जना, कक्षा ६ देखि ८ सम्मको ७२० छात्रा र ६६२ छात्र गरी १३८२ जना, कक्षा ९ र १० को ३२० छात्रा र २९४ छात्र गरी ६१४ जना र कक्षा ११ देखि १२ को ९० छात्रा र ६५ छात्र गरी १५६ जना रहेको ५५७६ जना विद्यार्थी रहेको • विद्यालयमा कुल २०० जना शिक्षक रहेको • विद्यालयमा भवन तथा पूर्वाधारको निर्माण पर्याप्ताउन्मुख रहेको • बाल विकास केन्द्रमा २१३ जना बालवालिका अनुभव लिइरहेको • कक्षा ८ को उत्तिर्णदर ९८ प्रतिशत, निरन्तरता दर ९४ प्रतिशत रहेको • कक्षा १० को निरन्तरता दर ९३ रहेको • विद्यालयमा बालमैत्री सिकाइ विधिको अवलम्वन भएको • कम्प्युटर तथा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध विद्यालय १५ वटा रहेको • २५ वटा विद्यालयमा बालमैत्री पूर्वाधार रहेको • बालक्लव गठन भएका विद्यालयम १५ वटा रहेको • एउटा विद्यालयमा विज्ञान तथा कम्प्युटर प्रयोगशाला रहेको • पानी तथा सरसफाइ सुविधासहितको छात्र तथा छात्रा	• प्राविधिक विद्यालयको कमी • करिव ५ वटा विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या २० भन्दा कम रहेको • पालिकास्तरमा स्थानीय पाठ्यक्रम तर्जुमाको कमी • विद्यालयमा खानेपानी तथा सरसफाइमा कमी रहको • भौगोलिक दुरीका कारण माध्यमिक शिक्षाको पहुँचबाट बञ्चित रहेको • अपाङ्ग तथा बालमैत्री पूर्वाधारको कमी • पालिकास्तरमा राष्ट्रपति रनिङ्ग सिल्ड संचालन नभएको • सबै विद्यालयमा सेनेटरी प्याडको व्यवस्था र छात्रामैत्री शौचालयको कमी • विद्यालयमा शिक्षक संख्याको कमी र बहुकक्षा शिक्षणको अवस्था रहेको • वाल कक्षामा सामाग्री, वालमैत्री पुर्वाधार र सहजकर्ता सेवा सुविधा तथा संख्यामा कमी • विद्यालय छोड्ने विद्यार्थीको संख्या कायमै रहेको • विद्यार्थी तथा शिक्षकको नियमिततामा कमी • विद्यालयमा नियमित अनुगमन तथा नियम पालनाको कमी • ३५ वटा विद्यालयमा कम्युटर तथा इन्टरनेटको सुविधाको कमी • ४९ विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशालाको कमी • विद्यालयमा कम्प्युटर प्रयोगशालाको कमी • २५ विद्यालयमा बालमैत्री पूर्वाधारको कमी • बालक्लव गठन ३५ वटा विद्यालयमा हुन नसकेको	• विद्यालयमा प्राविधिक धार सञ्चालनका लागि पहल गर्ने • भौगोलिक दुरी र विद्यार्थी संख्या कम रहेको विद्यालयलाई मर्ज गर्ने • पालिकास्तरमा स्थानीय आश्यकतामा आधारित पाठ्यक्रम तर्जुमा गर्ने • विद्यालयमा स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाइको समुचित व्यवस्था गर्ने • भौगोलिक दुरी बढी रहेकाका कारण माध्यमिक शिक्षाको पहुँचबाट बञ्चित रहेका विद्यार्थीलाई विशेष व्यवस्था गर्ने • विद्यालयमा अपाङ्ग तथा बालमैत्री पूर्वाधारको निर्माणलाई जोड दिने • विद्यालय वाहिर रहेका विद्यालय उमेर समुहका विद्यार्थीलाई विद्यालय शिक्षामा समाहित गर्ने • पालिकास्तरमा राष्ट्रपति रनिङ्ग सिल्ड प्रतियोगिताको नियमित आयोजनाको व्यवस्था मिलाउने • सबै विद्यालयमा सेनेटरी प्याडको व्यवस्था र छात्रामैत्री शौचालयको व्यवस्था गर्ने • विद्यालयमा विद्यार्थी शिक्षक अनुपात मिल्ने गरी आवश्यक शिक्षकको व्यवस्था गर्ने • वाल विकास केन्द्रामा शैक्षिक सामाग्री र वालमैत्री पुर्वाधारको उचित व्यवस्था गर्दै कार्यरत सहजकर्ताको सेवा सुविधामा यथोचित सुधार गर्ने • विद्यालयमा विद्युतिय हाजिरीको व्यवस्था गर्ने • व्यवस्थापन समिति तथा अविभावक, शिक्षा शाखा तथा जनप्रतिनिधिको समन्वयमा नियमित अनुगमन तथा शैक्षणिक कार्यको लेखाजोखा गरी दण्ड तथा पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने • कम्युटर, विज्ञान प्रयोगशाला तथा इन्टरनेट नपुगेका विद्यालयमा सुविधाको विस्तार गर्ने

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
शौचालय निर्माण भएका विद्यालय ३० वटा रहेको • उच्च शिक्षाका लागि स्नातक तहको क्याम्पस २ वटा रहेको • विद्यालयमा अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालनमा रहेको		• सबै विद्यालयमा बालक्लव गठन तथा सकृयतालाई नियमित गर्ने

७.१.२. स्वास्थ्य तथा पोषण

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• गाउँपालिकामा स्वास्थ्य शाखा स्थापना भएको • स्वास्थ्य शाखामा एक जना जनशक्ति रहेको • स्वास्थ्य चौकी ७ वटा, ग्रामीण सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ एउटा, पुरुगाउँ स्वास्थ्य इकाई, गाउँघर क्निनिक र खोप केन्द्र २१ वटा रहेको • एचए ५ जना, अहेव १५ जना, अनमि ११ जना, ल्याव असिस्टेन्ट २ जना, महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका ९१ जना रहेको • ल्याव सेवा २ वटा स्वास्थ्य चौकीमा, सुरक्षित गर्भपतन सेवा २ वटामा, प्रसुति सेवा ४ वटा स्वास्थ्य संस्थामा, इम्प्लान्ट सेवा २ वटा स्वास्थ्य संस्था उपलब्ध रहेको • पुर्णखोप गाउँपालिका घोषणा भएको • स्वास्थ्य संस्थामा भवन तथा पुर्वाधारको पर्याप्तताउन्मुख रहेको • कुपोषणको दर न्यून रहेको • पुर्ण संस्थागत सुत्केरी कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको • सुरक्षित मातृत्व तथा पोषणका लागि घरमा झण्डा हातमा अण्डा कार्यक्रम संचालनमा रहेको • स्वास्थ्य तथा पोषणको क्षेत्रमा जनचेतना वृद्धी तथा अवस्थामा सुधार हुँदै गएको • सुनौला हजार दिन कार्यक्रम संचालनमा रहेको	• अनमी संख्या आवश्यकताअनुसार नरहेको • करिव १९ प्रतिशत मात्र स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी हुनेको संख्या रहेको • ४ वटा वडामा मात्र बर्थिङ्ग सेण्टर रहेको • प्रोटोकल अनुसार ४ पटक गर्भजाँच गराउने गर्भवती महिलाको संख्या करिव ३० प्रतिशत मात्र रहेको • चिकित्सकिय सेवा पालिकास्तर नरहेको • स्वास्थ्य संस्थामा उपलब्ध सेवाको प्रकार न्यून रहेको • वालवालिकामा कुपोषण कायमै रहेको • खानपान र स्वास्थ्य चेतनाको कमी रहेको • स्वास्थ्य संस्थासँगको भौगोलिक दुरी बढी रहेको • १९ गाउँघर क्निनिक र खोप केन्द्रको आफ्नै भवन नरहेको • विशेषज्ञ सेवा प्राप्त गर्नका लागि सहज पहुँच नरहेको • तीन पटक सुत्केरी जाँच गराउनेको संख्या अत्यन्त न्यून रहेको (करिव २ प्रतिशत) • सुत्केरी कुरुवा घरको कमी रहेको	• आवश्यकताअनुसार स्वास्थ्य जनसक्ति, पूर्वाधार र औजारको व्यवस्था गर्ने • सबै वडामा वर्थिङ्ग सेण्टर स्थापना गर्ने • पुर्ण संस्थागत सुत्केरी कार्यक्रम थप प्रभावकारी वनाइ निरन्तरता दिने • सुरक्षित मातृत्व तथा पोषणका लागि घरमा झण्डा हातमा अण्डा कार्यक्रम अझ बढी प्रभावकारी गराउने • पालिकास्तरमा १५ सैयाको अस्पताल स्थापना गर्न पहल र समन्वय गर्ने • स्वास्थ्य चौकीमा सेवाको विस्तार गर्ने • ग्रामीण अल्ट्रासाउण्ड कार्यक्रम संचालन गरी सुरक्षित मातृत्व सेवा तथा अन्य स्वास्थ्य सेवालाई गुणस्तरीय र सहज गराउने • एम्वुलेन्स सेवामा सहज पहुँचको विस्तार गर्न उचित व्यवस्थापन गर्ने • महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका मार्फत घरमै सुत्केरी जाँचको व्यवस्था गर्ने • सुत्केरी कुरुवा घरको व्यवस्था तथा सुत्केरीलाई खान खर्चको व्यवस्था गर्ने • स्वास्थ्य जनचेतना तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाका लागि महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका र स्वस्थ आमा समुह ससक्तिकरण गर्ने

७.१.३. खानेपानी सरसफाइ

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• खानेपानी तथा सरसफाई गतिविधिलाई पालिकास्तरमा प्राविधिक शाखाअन्तरगत राखिएको • पाइपलाइनबाट खानेपानी विस्तार भएको घरपरिवार संख्या ४०.१४ प्रतिशत रहेको • निजी धारा रहेका घरपरिवार संख्या १८.७४ प्रतिशत रहेको • खानेपानी तथा सरसफाई गुरु योजना तर्जमाका क्रममा रहेको • खुलादिशामुक्त क्षेत्र घोषणा भएको • ३ वटा गैर सरकारी संस्था खानेपानी तथा सरसफाइको क्षेत्रमा कृयाशिल रहेको • पालिकास्तरवाट खानेपानी सुविधा विस्तार र मर्मतका गतिविधि सञ्चालनमा रहेको • खानेपानीको श्रोत पर्याप्त रहेको • सरसफाइजन्य चेतना वृद्धि हुँदै गएको • वडा नं. १ र वडा नं. ४ को जिन्दाङ्गमा डपिङ्ग साइडको निर्माण भएको	• खानेपानी आयोजनाको दिगोपनामा कमी • कतिपय स्थानमा खानेपानी मुलको विवाद कायम रहेको • खानेपानीको स्वच्छताको कमी • उपभोक्ता समितिको कृयाशिता र लागत सहभागिताको कमी • खुला दिशामुक्त क्षेत्रको पुर्ण कार्यान्वयनमा कमी • सरसफाइजन्य जनचेतनाका कमी • व्यवस्थित खानेपानी प्रणालीको कमी • फोहोर व्यवस्थापनको कमी • शहर उन्मुख क्षेत्रमा ढल व्यवस्थापनको कमी • प्लास्टिकजन्य तथा शिशाजन्य फोहोरको व्यवस्थापनमा कमी • फोहोर व्यवस्थापनकोलागी पालिकास्तरमा डपिङ्ग साइडको कमी • सार्वजनिक स्थलमा शौचालयको कमी	• खानेपानी तथा सरसफाई समिति गठन गरी प्रभावकारी गराउने • खानेपानी परिक्षणको व्यवस्था गरी स्वच्छ खानेपानीको लागी पानी स्वच्छता र प्रसोधन विधिको वारेमा जानकारी गराउने • खुला दिशामुक्त क्षेत्र कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने • सरसफाइजन्य जनचेतना विस्तारका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने • फोहोर व्यवस्थापनका लागि कुहिने फोहोरवाट मल र नकुहिने फोहोरको पुन प्रयोगको व्यवस्था मिलाउने • प्लास्टिकजन्य तथा शिशाजन्य फोहोरको व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी गराउने • फोहोर व्यवस्थापनकोलागी पालिकास्तरमा डपिङ्ग साइडको उपयोग र व्यवस्थापन गर्ने • आफ्नो फोहोरको आफै व्यवस्थापन गर्न सफा टोल अभियान सञ्चालन गर्ने • सार्वजनिकस्थलमा आवश्यकता अनुसार सार्वजनिक शौचालय निर्माण गर्ने

७.१.४. सामाजिक समावेशीकरण

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• गाउँपालिकास्तरीय तथा वडास्तरीय महिला संजाल रहेको • लक्षित वर्गको लागि छुट्टै बजेट तथा कार्यक्रम संचालनमा रहेको • पालिकास्तरीय वाल सञ्जाल रहेको • लैससास राष्ट्रिय तथा स्थानीय नीति कार्यान्वयनमा रहेको • गाउँ कार्यपालिका कार्यालयमा महिला तथा बालवालिका शाखा रहेको (एक जना जनसक्ति) • अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पालिकास्तरीय संजाल रहेको • वालक्लवको संख्या १४ वटा रहेको • अपाङ्गता भएका व्यक्तिको समुह हरेक वडामा रहेको	• सबै लक्षित वर्गका सञ्जाल गठनमा कमी • लैङ्गिक हिंसाका घटना पिडितका लागि सुरक्षित आप्रवासन गृहको कमी • जेष्ठ नागरिकका लागि परिचय पत्र वितरणमा कठिनाइ • छुवाछुत कुप्रथा कायमै रहेको • चेलिवेटी बेचविखन संम्बन्धी घटना देखिने गरेको • निर्णायक तहमा लक्षित वर्गको अर्थपुर्ण सहभागितामा कमी • जेष्ठ नागरिकको दैनिक जीवन यापन कठिन रहेको	• महिला पुरुष समविकास तालिम मार्फत लैङ्गिक विभेद अन्त्य गर्न चेतना अभिवृद्धी गर्ने • लैङ्गिक हिंसाका घटना पिडितका लागि सुरक्षित आप्रवासन गृहको व्यवस्था गर्ने • पालिकास्तर तथा वडास्तरमा सबै लक्षित वर्गका सञ्जाल गठन गरी कृयाशिल गराउने • जेष्ठ नागरिकका लागि परिचय पत्र वितरण कार्यलाई सहज र प्रभावकारी गराउने • छुवाछुत तथा सामाजिक कुप्रथाको अन्त्य गर्न जनचेतनामुलक कार्यक्रमलाई सञ्चालन गर्ने

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• अपाङ्गता भएका व्यक्ति, महिला तथा अन्य लक्षित वर्गका लागि तालिम लगायत प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको • १२० जना अनाथ बालवालिकालाई संरक्षण प्रदान गरिएको • पूर्ण अपाङ्गता भएका व्यक्तिको पहिचान गरिएको (४२ जना) र अन्य किसिमको अपाङ्गता भएका व्यक्ति १७६ जना पहिचान गरिएको • जेष्ठ नागरिक परिचय पत्र वितरण गरिएको • सामाजिक सुरक्षा भत्ता कार्यक्रमलाई बैंक खाताबाट सञ्चालन भएको • गाउँसभामा १४ जना महिलाको प्रतिनिधित्व रहेको • हिंसाजन्य घटना पिडितको लागि सहयोग भइरहेको	• बालश्रम तथा बालविवाहको अभ्यास कायम रहेको • लक्षित वर्गका कार्यक्रमको प्रभावकारीता कमी • विद्यालय बाहिर वालवालिकाहरु रहेको • समावेसीकरण सम्बन्धी चेतनाको कमी • लक्षित वर्गमा अधिकार र कानुनी व्यवस्थाको सम्बन्धमा जानकारी कमी • सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने व्यक्तिलाई कठिनाई	• निर्णायक तहमा लक्षित वर्गको अर्थपुर्ण सहभागिताका लागि नीतिगत तथा व्यवहारिक तहबाट अग्रसरता लिने • अनाथ तथा असहाय जेष्ठ नागरिकको लागि उचित व्यवस्था सहितको आवासिय सेवा उपलब्ध गराउने • बालश्रम तथा बालविवाह अन्त्यका लागि जनचेतामुलक तथा प्रचारात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने • लक्षित वर्गमा अधिकार र कानुनी व्यवस्थाको सम्बन्धमा क्षमता विकासका गतिविधी सञ्चालन गर्ने • सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणलाई सहज गराउने

७.१.५. युवा तथा खेलकुद

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• ५ वटाभन्दा बढी युवा क्लव रहेको • राष्ट्रियस्तरको भलिवल प्रतियोगीता नियमित हुने गरेको • सामाजिक क्षेत्रमा युवाको सकृयता हुने गरेको • पालिका तथा वडास्तरमा खेलकुद संचालन हुने गरेको • अन्तराष्ट्रियस्तरका खेलाडी रहेको • एउटा खेलमैदान निर्माणका क्रममा रहेको	• खेल मैदानको कमी रहेको • खेल प्रशिक्षण तथा प्रोत्साहनको कमी • युवा पलायन बढदो रुपमा रहेको • भौगोलिक विकटताले खेल मैदानको निर्माणमा कमी • खेलाडी र खेलको महत्व र सम्मानमा कमी • युवा स्वरोजगारीका अवसरको कमी	• वडास्तरीय खेल मैदानको निर्माणको व्यवस्था गर्ने • नियमित खेल प्रशिक्षण तथा प्रोत्साहनको उचित व्यवस्था गर्ने • विद्यालयस्तरमा राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्ड प्रतियोगितालाई नियमित रुपमा सञ्चालन गर्ने • राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय खेलमा संलग्न खेलाडीको सम्मान र प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने • युवा पलायन रोक्न युवा स्वरोजगारीका अवसरको सृजना गर्ने • सामाजिक, आर्थिक र राजनितिक क्षेत्रमा युवाका भुमिकालाई सुनिश्चित गर्ने

७.१.६. कला तथा संस्कृति

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• दोस्रो पशुपतिनाथको रुपमा दुप्चेश्वर महादेवको मन्दिर र घाङ्कीमाई देवी लगायतका साँकृतिक र धार्मिक रुपमा प्रशिद्ध स्थानहरु रहेको	• सांस्कृतिक तथा ऐतिहासिक सम्पदाको संरक्षण र सम्बर्द्धनमा कमी • दुप्चेश्वर मन्दिर, बोलोम्चे गुम्बा, याङ्री गुम्बा लागायतका	• सांस्कृतिक तथा ऐतिहासिक सम्पदाको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न पालिकास्तरमा साँस्कृतिक समिति गठन गर्ने • दुप्चेश्वर मन्दिर, बोलोम्चे गुम्बा, याङ्री गुम्बा लागायतका गुम्बाहरु

• बोलोम्चे गुम्बा, याङ्री गुम्बा लागायतका गुम्बाहरु रहेको • दुप्चेस्वर तथा याङ्री मेला अभ्यासमा रहेको • हिन्दु, बौद्ध तथा क्रिश्चियन धर्मालम्बी रहेको • तामाङ, बाम्रह्मण क्षेत्री, दलित, शेर्पा, गुरुङ्ग, मगर, नेवार जातीको बसोवास र साँस्कृतिक अभ्यास रहेको • साँकृतिक क्षेत्रको बारेमा डकुमेन्ट्री बनेको • तामाङ्गसेलो, झाँक्री नाच, शेर्पानाचको मौलिक अभ्यास रहेको	गुम्बाहरु प्रचार प्रसार र पर्यटकिय पुर्वाधारको कमी • नयाँ पुस्तामा पश्चिमी संस्कृतिको प्रभाव बढनुले मौलिक साँस्कृतिक अभ्यासमा कमी • मातृभाषामा कक्षा सञ्चालन हुन नसकेको • तामाङ्गसेलो, झाँक्री नाच, शेर्पानाचको मौलिक अभ्यास संरक्षण र नियमित अभ्यासमा कमी	प्रचार प्रसार र पर्यटकिय पुर्वाधारको निर्माण गर्ने • तामाङ्ग भाषामा कक्षा सञ्चालनको व्यवस्था गर्ने • तामाङ्गसेलो, झाँक्री नाच, शेर्पानाचको मौलिक अभ्यास संरक्षणका लागि विद्यालयस्तरमा कार्यक्रम तथा प्रतियोगिता सञ्चालन गर्ने

४.३. पूर्वाधार विकास

४.४.१. सडक तथा यातायात

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
▪ ०.५ कि.मी सडक पक्की रहेको ▪ ११.५ कि.मी.ग्राभेल सडक भएको ▪ २७० कि.मीं सडक कच्ची भएको ▪ ७ वटै वडामा सडकले छोएको ▪ ४ वटा पक्की पुल भएको ▪ ४५ वटा झोपु भएको ▪ ० कि.मी सडकमा नियमित रुपमा मर्मत हुने गरेको ▪ १२ कि.मी. बाटोमा नालाको व्यवस्था गरिएको ▪ सडकको मापदण्ड निर्धारण गरिएको (७.५ र ५ मी) ▪ गगटे गोल्फुभञ्ज्याङ्ग सडकले छोएको ▪ प्राय सबै टोलमा सडक पुगेको ▪ ४ वटा बजार केन्द्र रहेको ▪ ३१ वटा साना ठूला यात्रु बाहक गाडीले सुविधा प्रदान गर्ने गरेको ▪ दुम्चेश्वर गोसाइकुण्ड केबलकार बनाउन सकिने	▪ यातायात गुरुयोजना नभएको ▪ १२ महिना यातायात सुविधा उपलब्ध गापा कार्यालयसम्म मात्र भएको ▪ कच्ची सडकमा नालीको व्यवस्था नभएको ▪ सबै सडकहरुमा नियमित रुपमा मर्मत संभार हुन नसकेको ▪ सडकको दायाँवायाँ भुक्षय नियन्त्रण नभएको ▪ सडकको निर्माण गर्दा विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन विना नै गर्ने गरिएको ▪ आवश्यक स्थानमा कल्भर्ट नभएको (खहरे खोलाहरुमा)	▪ आवश्यक स्थानमा नयाँ ट्र्याक खोल्ने तथा कच्ची सडकको स्तरोन्नति गर्ने ▪ सबै सडकहरुमा नियमित रुपमा मर्मत संभारको व्यवस्था गर्ने ▪ पैरो जाने स्थानमा बायोइन्जिनियरिङ्ग प्रविधिबाट रोकथाम गर्ने ▪ सडकको निर्माण गर्दा विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गरी निर्माण गर्ने ▪ आवश्यक स्थानमा कल्भर्ट निर्माण गर्ने ▪ बस व्यवसायी संघसंग समन्वय गरी यातायातको व्यवस्था सुलभ गर्ने ▪ प्रदेश तथा संघ सरकारसंग समन्वय गरी निर्माण अघि बढाउने

४.४.२. आवास, भवन तथा शहरी विकास

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
▪ ९० प्रतिशत घरहरु भुकम्प पश्चात पुननिर्माण भएको ▪ १ वटा इलाका वन कार्यालय ▪ ३०० जना दक्ष जनशक्ति (निर्माणको लागि) ▪ गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरु भाडामा सञ्चालन भएको ▪ गोल्फुभञ्जयाङ्गमा २ वटा सार्वजानिक शोचालय भएको ▪ वडा नं २ को ओढारेमा १ वटा रंगशाला भवन निर्माणधिन ▪ भवन निर्माण मापदण्ड भएको ▪ भोटेरुम्टामा एकिकृत वस्ती विकास भएको	▪ भु उपयोग नीति नभएको ▪ भुकम्प पिडितहरुलाई सुरक्षित स्थान स्थानान्तरण गर्न सबैलाई नसकिएको ▪ सार्वजानिक शौचालयको कमी रहेको ▪ व्यवस्थित विश्राम स्थल नभएको ▪ मनोरञ्जन पार्क नभएको ▪ आवश्यक स्थानमा विश्राम स्थल नभएको ▪ सरकारी कार्यालय तथा मुख्य बजारहरुमा सी.सी. क्यामेरा जडान नभएको	▪ भु उपयोग नीति निर्माण गरी लागु गर्ने ▪ भुकम्प पिडितहरुलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्न एन आर ए संग समन्वय गरी शिघ्र समाधानकालागि पहल गर्ने ▪ आवश्यक स्थानहरुमा सार्वजानिक शौचालयको निर्माण गरी व्यवस्थित गर्ने ▪ भवन निर्माण मापदण्ड अनुसार घर निर्माण गर्ने ▪ सरकारी कार्यालय तथा मुख्य बजारहरुमा सी.सी. क्यामेरा जडान गर्ने ▪ गाउँपालिका लगायत सबै वडाहरु आफ्नै भवन निर्माण गर्ने ▪ भवन निर्माण मापदण्ड प्रभावकारी रुपमा लागु गर्ने

४.४.३. विद्युत् तथा ऊर्जा

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
▪ तादी खोलामा ५ मेघावाटको बुद्ध भुमि हाइड्रो पावर निर्माणाधिन ▪ तादी खोलामा ११ मेघावाटको सूर्यकुण्ड हाइड्रोपावर निर्माणाधिन ▪ वडा नं १ चेताङ्गमा १ किलोवाट सोलार सामुहिक रुपमा उपलब्ध भएको ▪ ८० प्रतिशत घरधुरीमा सोलार सुविधा ▪ धुवाँरहित चुलो ४० प्रतिशत (करीब) ▪ ३ फेजको लाइन सबै वडामा भएको	▪ भौगोलिक विकटताले गर्दा विद्युतीकरणमा कठिनाई हुने गरेको ▪ ट्रान्सफर्मरको क्षमता कम हुँदा भोल्टेज कम हुने तथा विद्युत आपूर्ति नियमित नभएको ▪ हावाहुरीको कारणले विद्युत आपूर्तिमा समस्या हुने गरेको	▪ बढी क्षमताको ट्रान्सफर्मरको जडान गरी क्षमता कम हुँदा भोल्टेज कम हुने ▪ बिजुलीको तारले रुखले छुने सथानमा इन्सुलेटरले ढाकिएको कालो तार प्रयोग गर्ने

४.४.४. सूचना तथा संचार

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
▪ नेपाल टेलिकम, एन सेल तथा स्मार्ट सेलबाट टेलिफोन सेवा प्रदान गरेको ▪ गाउँपालिका तथा सबै वडामा इन्टरनेट सुविधा	▪ आवश्यक मात्रामा टावर नभएको ▪ टावरको क्षमता कम भएको ▪ सबै आधारभुत विद्यालयमा	▪ टेलिफोन सेवा प्रदायक संस्थासंग समन्वय गरी आवश्यक स्थानमा टावर राख्न पहल गर्ने ▪ सबै विद्यालयमा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध गराउने

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
▪ सबै स्वास्थ संस्थामा इन्टरनेट सुविधा पुगेको ▪ १५ वटा विद्यालयमा इन्टरनेट सुविधा पुगेको ▪ गोरखापत्र, कान्तिपुर लगायत स्थानीय पत्रिका उपलब्ध हुने गरेको	इन्टरनेट सुविधा नपुगेको ▪ पत्रिका नियमित रुपमा उललब्ध हुने नगरेको	▪ ल्याण्डलाइन टेलिफोन जडानकालागि नेपाल टेलिकममा पहल गर्ने ▪ निशुल्क वाइफाई क्षेत्र निर्धारण गर्ने ▪ एफ. एम रेडियो स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने

४.४.वन, वातावरण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन

४.५.१. वन तथा जैविक विविधता

संभावना तथा अवसर (हामीसँग के छ?	समस्या र चुनौति (हामीसँग के छैन?)	संभावना उपयोगको रणनीति (के हुनु पर्ने?)
▪ गाउँपालिकाको ठूलो क्षेत्रमा वन रहेको । कुल वन क्षेत्र : ११७ व.कि.मी, (५३ प्रतिशत) । कुल वन क्षेत्रमध्ये ७० प्रतिशत वन ला.नि. तथा मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेको । ▪ वनस्पति प्रजाति : ▪ माथिल्लो क्षेत्र : खस्रु, धुपी, सल्लो, गोब्रेसल्लो, लौठ सल्ला, गुराँस, चिमल, फलाँट, मुसुरे कटुस, लालीगुराँस, अँगेरी, स्याउ, आरु ▪ तल्लो क्षेत्र : साल, चिलाउने, उत्तीस, बकाइनो, कटुस, लप्सी, सिमल, टुनी, क्यामुना, खनियो, बडहर, कटहर, आँप, अम्बा, रुद्राक्ष, केरा ▪ वन्यजन्तु : २० भन्दा बढी प्रजातिका वन्यजन्तु उपलब्ध भएको । जस्तैः बाँदर, स्याल, हाब्रे, सेतो बाँदर (प्लान्दाङ), रेड पाण्डा, दुम्सी, बँदेल, मृग (ताङ्गी), भालु, कस्तुरी, हरिण, मलसाँप्रो (युगु), सालक, घोरल, चित्तल, हाब्रे (छुसाङ), ध्वाँसे चितुवा, हिमालयन सेतो सेरो, पाहा भ्यागुतो, ▪ चरा : २१ भन्दा बढी प्रजातिका चराचुरुङ्गी पाइने । जस्तै : डाँफे, मुनाल, उल्लु, काग, ढुकुर, जुरेली, सारौ, गौंथली, मलेवा, परेवा, चिवे, कालिज, तित्रा, भँगेरा, गौंथली, कोइली, चिल, चिवे, कल्चौंडा, लाटोकोसेरो, गिद्द ▪ जडीबुटी : १५ भन्दा बढी प्रकारका जडीबुटी उपलब्ध भएको । जस्तै : चिराइतो, तीनऔंले, पाँचऔंले, सतुवा, ठूलो ओखती, कुरिलो, वन लसुन, सुनाखरी, सुनपाती, तीतेपाती, धसिंगरे, वनमारा, खोल्मे, पाखनवेद, सेतकचिनी, गुर्जो ▪ सामुदायिक वन संख्याः २२ ▪ कवुलियती वन : ०	▪ सडक विस्तार अव्यवस्थित हुँदा धेरै ठाउँ जस्तै नौबीसे बोके ढुंगा सा.व., समुन्द्रटार राउतबेसी वन, कमारे गाउँ आदिमा पहिरो गई वन तथा वस्तीमा क्षति पुगेको ▪ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण नहुनु, ▪ भूकम्पपश्चात्को पुनर्निर्माणको क्रममा पूर्जीविना वन फडानी भएको ▪ प्रायः सबै वडा (शिखरबेसी, घ्याङफेदी, शिशिपु, घ्याङडाँडा) मा नाङ्गा पाखा भएको ▪ वन्यजन्तुको चोरी शिकारी हुने गरेको ▪ परम्परागत घाँस दाउरा, काठबाहेक वन क्षेत्रबाट समुदाय अन्य आयआर्जनका क्रियाकलाप गरी लाभान्वित हुन नसकेको	▪ खालीपाखामा वृक्षारोपण गर्ने ▪ वन नर्सरीहरु स्थापना गर्ने ▪ उच्चमूल्यका जडीबुटीको पहिचान गरी व्यवसायिक उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकरण गर्ने ▪ गैरकाष्ठ वन पैदावार उत्पादन, व्यवस्थापनबारे समुदायलाई पर्याप्त जानकारी उपलब्ध गराउने ▪ वन संरक्षणका लागि पालिकास्तरीय अनुगमन समिति गठन गर्ने ▪ डिभिजन वन कार्यालय तथा ला.रा.नि.सँग समन्व गरी गैरकाष्ठ वन पैदावारको उत्पादन वृद्धि तथा आय आर्जनका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने ▪ वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन कार्यक्रम लागू गर्ने ▪ वन तथा जैविक विविधताको संरक्षणका लागि गाउँपालिकाभित्र उपलब्ध सबै प्रजातिको विस्तृत अध्ययन, अनुसन्धान गरी अभिलेख तयार गर्ने । ▪ लोपोन्मुख प्रजातिहरुको संरक्षणका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सम्बन्धित निकायहरुसँग सहकार्य गर्न ▪ वन डढेलो नियन्त्रणसम्बन्धी, ज्ञान, सीप वृद्धि गर्ने तथा औजार, उपकरण सहयोग गर्ने ▪ स्थानीय पदमार्ग निर्माणमा योगदान पुग्ने गरी अग्नि रेखा निर्माण गर्ने

संभावना तथा अवसर (हामीसँग के छ?	समस्या र चुनौति (हामीसँग के छैन?)	संभावना उपयोगको रणनीति (के हुनु पर्ने?)
▪ धार्मिक वन : १ वटा (करिब ३ हेक्टर) रहेको, थप एक वटा दर्ता प्रक्रियामा रहेको ▪ निजी वन : १ ▪ सरकारी वन : ला.रा.नि. ▪ निर्माणका लागि ढुंगा, गिट्टी, बालुवा तथा फर्निचर उद्योगका लागि काठ उपलब्ध भएको ▪ वनमा आधारित उद्योग (फर्निचर, नेपाली कागज, क्रसर) : ३५ वटा रहेको । प्रायसः निजी वनको काठमा आश्रित ▪ अर्गेली (जापानी येन) लोक्ता (नेपाली कागज), धसिंगरे (उच्च गुणस्तरका कस्मेटिक सामग्री), सुगन्धकोकिल (उच्च गुणस्तरका कस्मेटिक सामग्री), खोटेसल्ला (टर्पेन्टाइन, टारपिन तेल, रोजिन), लौठसल्ला (टक्सिल, क्यान्सरको औषधी) जस्ता व्यवसायिक महत्व भएका वनस्पति पर्याप्त मात्रमा उपलब्ध रहेको ▪ घ्याडफेदी, शिखरबेसी, गाउँखर्क आदिमा गरी करिब २० वटाभन्दा बढी खर्क क्षेत्र रहेको ▪ गाउँपालिकाको सामुदायिक वनको बीच सीमाना विवाद नभएको, वन क्षेत्रको स्पष्ट रेखांकन भएको	▪ वन तथा जैविक विविधतासम्बन्धी अभिलेखको कमी ▪ नदी, खोलामा करेन्ट तथा विषादी लगाई माछा मार्ने प्रवृत्ति (सूर्यमती (तादी), चन्द्रमती (चाके)) रहेको ▪ वन पैदावार उत्पादन गरी फाइदा लिन नसकेको ▪ स्थानीय तह, समुदाय तथा लारानि एवम् डिभिजन वन कार्यालयबीच समन्वय, समझदारी, सहकार्य हुन नसकेको	▪ माछा मार्ने पद्धति सुधार तथा प्रशासनिक कडाइ गर्ने ▪ लारानि तथा डिभिजन वन कार्यायलसँग समन्वय गरी माछा मार्ने कार्यलाई व्यवस्थित गर्ने गरी कार्यविधि तयार गर्ने । मनोरञ्जनात्मक फिसिङ जोन निर्धारण । ▪ लारानि तथा डिभिजन वन कार्यायलसँग समन्वय गरी पर्यापर्यटनका लागि पूर्वाधार (पदमार्ग, साहसिक पर्यटन, पार्क) विकास गर्ने ▪ स्थानीय तह, समुदाय तथा लारानि एवम् डिभिजन वन कार्यालयबीच समन्वय, समझदारी, सहकार्य गरी जीविकोपार्जनका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने

४.५.२. भूमि तथा जलाधार व्यवस्थापन

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
▪ ठूलो क्षेत्रफलमा वन क्षेत्र उपलब्ध रहेको ▪ वर्षैभरि पानी बहने दुईवटा नदी रहेको । चन्द्रमती, सूर्यमती ▪ १५ भन्दा बढी खोला, खोल्सा रहेका । जस्तैः कुतुङ, नागी, पाहा, घ्याङ खोला, सिंगारे खोला, डुँडे खोला, बन्छारे खोला, झुले खोला, पुत्ले खोला, रम्भु खोला, मागन खोला, प्लेन्यूड ▪ करिब ४ क्षेत्रमा भए पनि तटबन्धनको काम भएको ▪ ४ भन्दा बढी पोखरी, ताल तलैया उपलब्ध भएको (सागर कुण्ड, भैंसी कुण्ड, झ्यापुङ कुण्ड, कामे कुण्ड)	▪ एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम नरहेको ▪ पोखरीहरु (बोके ढुंगा पोखरी, थाल डाँडा पोखरी, राम्जे पोखरी) सुकेको ▪ गल्छी तथा खोला संरक्षणका कार्य धेरै न्यून मात्रामा मात्रा भएको ▪ धेरै ठाउँ यत्रतत्रमा पहिरो रहेका । जस्तै : च्याताङ, कटुञ्जे, तालु, कस्यप्ती, चोकनाङ्गी, ठाडो खोला पहिरो, गौंडा पुल पहिरो, धुसिनी पहिरो, डाँडागाउँ पहिरो, कमारे पहिरो, छेपार, माझ गाउँ, कुण्ड ▪ बढी भिरालो जमिनमा खेती गर्ने प्रचलन, मलिलो माटो हरेक वर्ष वर्षात्मा पानीले बगाउने गरेको ▪ नदी, खोलाबाट वार्षिकरुपमा धेरै कृषि भूमि कटान हुँदै गएको ▪ वर्षात्को पानीले मल बगाउने, गोठे मलको प्रयोग कम हुने, रासायनिक मल धेरै प्रयोग हुने	▪ नदी किनारामा वृक्षारोपण, तारजाली, बायोइञ्जिनियरिङलगायत का विधिबाट तटबन्धन गर्ने ▪ पोखरीहरु निर्माण□संरक्षण गर्ने ▪ गल्छी उपचार, संरक्षण गर्ने ▪ जैविक मलको प्रयोग बढाउने ▪ भूसंरक्षणमा स्थानीय प्रजातिहरुको प्रवर्द्धन गर्ने ▪ छापो प्रविधिबाट खेती गर्ने ▪ खेतीपाती गर्ने क्रममा zero tillage प्रविधि अपनाउने ▪ पहिरो प्रभावित क्षेत्रहरुमा माटो संरक्षण गर्ने र

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
▪ गह्रा बनाई खेती गर्ने प्रचलन रहेको ▪ करिब ३०० भन्दा बढी स्थानमा पानीका मुहानहरु उपलब्ध भएको	हुँदा माटोको गुणस्तर खस्किँदै गएको तथा जैविक विधितामा क्षति पुगेको ▪ पहिरो नियन्त्रणका काम (चेकड्ाम, तटबन्धन, बायोइन्जिनियरिङ तथा अन्य) हुन नसकेको	बहुउपयोगी स्थानीय प्रजातिहरुको विस्तार गर्ने

४.५.३. वातावरण तथा स्वच्छता

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
▪ ग्रामीण क्षेत्र सामान्यतया सफा रहेको ▪ खुला दिशामुक्त क्षेत्र घोषणा भएको हुँदा बाटोघाटो तथा खुल्ला जमिन दिशामुक्त भएको ▪ ग्याँसको प्रचलन बढ्दै गएको तथा पशुपालन कम हुँदै जाँदा वन क्षेत्रमाथिको चाप घट्दै गएको ▪ ल्याण्डफिल साइटका लागि जग्गाको लागि सम्भाव्य जमिन रहेको ▪ वातावरण, विपद् व्यवस्थापनका लागि स्थानीय सरकारका रुपमा गाउँपालिका सक्रिय रहेको	▪ दैनिक उत्सर्जन हुने प्लाष्टिकजन्य पदार्थ तथा बोतलहरु जथाभावी फाल्ने प्रचलन रहनु र यस्तो फोहोरको मात्रा निरन्तर बढ्दै गएको ▪ प्लाष्टिक तथा बोतलहरुको मात्रा बढ्दै गएको ▪ वातावरणीय परीक्षण मूल्यांकन हुने नगरेको ▪ स्वास्थ्य संस्था तथा अन्य संस्थागत क्षेत्रबाट उत्पादन हुने फोहोर व्यवस्थापन पद्धति नभएको ▪ दैनिक उत्पादन हुने फोहोर वर्गीकरण गर्ने तथा व्यवस्थापन गर्ने आनाबानीको कमी रहेको ▪ खोला खोल्सामा जथाभावी फोहोर फाल्ने तथा फोहोर जम्मा गरेर नदी, खोलामा बगाउने चलन रहेको ▪ जैविक मलको प्रयोग घट्दै जानु तथा रासायनिक मलको प्रयोग अनियन्त्रित रुपमा बढ्दै गएको ▪ कृषि भूमिको गुणस्तरमा ह्रास हुँदै गएको	▪ टोल सुधार समिति गठन गरी वातावरणीय सरसफाइमा परिचालन गर्ने ▪ घरघरमा फोहोर वर्गीकरण गरी कुहिने फोहोर कुहाउने तथा नकुहिने संकलन र व्यवस्थापन गर्ने । प्लाष्टिक तथा प्लाष्टिकजन्य पदार्थको नियन्त्रण, पुनप्रयोग, न्यूनीकरणमा जोड दिने । ▪ प्लाष्टिकजन्य पदार्थको पुनःप्रयोग गर्ने उद्योगहरुको स्थापनाका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ▪ चेतनामूलक तथा जिम्मेवारीबोध वृद्धि गर्ने क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने ▪ बजार क्षेत्रमा (समुद्रटार, राउतबेसी, रामती, शिखरबेसी आदि) ल्याण्डफिल साइटको अध्ययन गर्ने ▪ वातावरणीय परीक्षण मूल्यांकनलाई अनिवार्य गर्ने ▪ वडा वडामा सरसफाइसम्बन्धी प्रतिस्पर्धात्मक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने

४.५.४. विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
▪ नवनिर्मित घरहरु भूकम्प प्रतिरोधी रहेको ▪ प्राथमिक उपचारका लागि स्वास्थ्यकर्मीको उपलब्धता भएको ▪ गाउँपालिकास्तरमा विपद् व्यवस्थापन	▪ आपत्कालीन आश्रयस्थल नरहेको ▪ अधिकांश खानेपानीका मुहान संरक्षण नभएको ▪ मुख्य प्रकोपः पहिरो, बाढी, चट्याङ, हुरीबतास, असिना, हिमपात ▪ विपद् व्यवस्थापन समितिहरु क्रियाशील हुन नसकेको, विपद् व्यवस्थापन समिति र यसका	▪ आपत्कालीन अवस्थाका लागि न्यूनतम पूर्वाधार सहितका सामुदायिक आश्रयस्थलहरुको व्यवस्था गर्ने ▪ विपद् व्यवस्थापन समितिहरुलाई तालिमलगायत क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने तथा सक्रिय बनाउने ▪ बहुविपद् प्रतिरोधी घर तथा संरचना निर्माणका लागि स्पष्ट नीतिगत व्यवस्था गर्ने

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
समितिको गठन भएको ▪ गाउँपालिकास्तरमा खोज उद्दारका लागि तालिम प्रदान भएको तथा खोज उद्दारका लागि वडास्तरमा सामग्रीको भण्डारण रहेको ▪ वर्षैभरि पानी बहने नदी, खोलाको उपलब्धता भएको ▪ स्थानीय रैथाने कृषि प्रजाति ▪	क्रियाकलापका बारेमा समुदायको ठूलो हिस्सा अनभिज्ञ रहेको ▪ उद्दार, राहत तथा प्राथमिक उपचारका लागि सक्रिय जनशक्तिको कमी ▪ आपत्कालीन अवस्थामा खोज, उद्दारका लागि समुदाय तथा गाउँपालिकामा पर्याप्त ज्ञान, सीप र जनशक्तिको कमी रहेको ▪ वन्यजन्तुले खेतीबाली नष्ट गर्ने गरेको ▪ भूकम्पपश्चात् धेरै खानेपानीका मुहानहरु सुकेका, घटेका (डुप्चु खापा मुहान, छुर्प, बोलुङ, ओखरमाने) ▪ समय समयमा खडेरी आउने गरेको ▪ भूमिको अव्यवस्थित अवैज्ञानिक उपयोग भएको ▪ विपद् पूवतयारी तथा आकस्मिक प्रतिकार्य योजनाको अभाव	▪ वस्ती स्तरमा आपत्कालीन उद्दार सामग्रीहरु तथा नियमित अद्यावधिकरणको व्यवस्था गर्ने ▪ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणका सुझावहरु अनिवार्यरुपमा कार्यान्वयनमा ल्याउने ▪ बाँदर, स्याल दुम्सीबाट सुरक्षाका लागि वैकल्पिक उपायहरु (वैकल्पिक बाली, साइरन, विद्युतीय तारजाल आदि) खोजी गरी प्रभावकारी उपाय कार्यान्वयन गर्ने ▪ विपद् पूर्वतयारी तथा आकस्मिक प्रतिकार्य योजना (साइरन) तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ▪ विद्यार्थी, सवारी चालक, महिला स्वयम्सेविका विपद् कार्यदलका सदस्य आदिलाई प्राथमिक उपचार तालिम उपलब्ध गराउने

४.५. संस्थागत तथा सुशासन क्षेत्रको वस्तुस्थिति विश्लेषण

।बाबाबाबा

४.५.१. कानून नीति, नियम तथा सुशासन

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
ऐन (४ वटा विषय) ● सहकारी ऐन, २०७४ ● प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्न वनेको ऐन) २०७५ ● स्थानीय विवाद निरुपण गर्न बनेको ऐन, २०७६ ● आर्थिक ऐन तथा विनियोजन ऐन (३ आर्थिक वर्षको) **नीति र नियमावली (४ वटा विषय)** ● सार्वजनिक खरिद नियमावली २०७६ ● शिक्षा नियमावली, २०७५ ● कार्यपालिका कार्यसम्पादन नियमावली, २०७४ ● कार्यपालिका कार्यविभाजन नियमावली, २०७४ **कार्यविधि र निर्देशिका**	● गाउँपालिकाको अधिकार क्षेत्रका विषयमा ऐन, नियमावली तथा कार्यविधि तर्जुमा गर्न दक्ष कर्मचारी र विज्ञता नभएको ● ऐन, नीति, नियम, कार्यविधि बारे जानकारी मा कमी रहेको ● स्वीकृत ऐन, नियम तथा कार्यविधि बारे प्रवोधीकरण तथा जानकारी कमी रहेको	● अधिकार क्षेत्रका बाँकी विषय सम्बन्धी ऐन, नियम तथा कार्यविधि तयारी गरी समयमा स्वीकृत गर्ने, राजपत्रमा प्रकाशन गर्ने ● स्वीकृत ऐन, नियम, कार्यविधि बारे समुदायमा प्रवोधीकरण, संचार तथा सूचना प्रविधिको माध्यमबाट प्रचार प्रसार गर्ने ● स्वीकृत भएका ऐन, नीति, नियम र कार्यविधिको प्रति छापी वितरण गर्ने ● सभाबाट लेखा समिति, सुशासन समिति तथा विधायन समिति गठन गरी नियमित वैठक र छलफल गर्ने

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• बाल क्लब तथा बाल क्लब संजाल संचालन निर्देशिका, २०७५ • स्थानीय राजपत्र प्रकाशन सम्बन्धी कार्यविधि (तिन बर्षको) • गाउँ कार्यपालिका वैठक संचालन कार्यविधि, २०७५ • प्राविधिक कर्मचारी करार कार्यविधि २०७४ • सामुदायिक विद्यालय सुदृढीकरण कार्यविधि, २०७५ • विपद व्यवस्थापन कोष कार्यविधि, २०७५ • एफएम रेडियो संचालन कार्यविधि, २०७५ • अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण कार्यविधि, २०७५ • उपभोक्ता समिति गठन, परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४ • घ श्रेणीको निर्माण व्यवसाय इजाजत सम्बन्धी कार्यविधि २०७५ • व्यवसाय दर्ता तथा नविकरण कार्यविधि, २०७५ • लगायत २२ वटा ऐन, निति, नियम तथा कार्यविधि स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा रहेका • स्थानीय तहको सार्वजनिक खरिद नियमावली, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, सार्वजनिक सुनुवाई संचालन कार्यविधि तर्जुमा प्रक्रिमा रहेको • सभाबाट न्यायिक समति गठन भई क्रियाशिल रहेको • कार्यपालिकाबाट श्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण, योजना तथा बजेट तर्जुमा, राजस्व परामर्श समिति र विषयगत समिति लगायत ५ वटा समितिहरु गठन भएको • स्थानीय तहको अधिकार बमोजिम कार्यपालिकाबाट शिक्षा समिति, अपाङ्ग परिचय पत्र वितरण निर्देशन समिति, खाद्य सुरक्षा समिति, विपद व्यवस्थापन समिति, अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समिति, दुप्चेश्वर क्षेत्र विकास कोष समिति, बजार अनुगमन समिति गठन भएको • न्यायिक समिति, राजस्व परामर्श समिति, योजना तर्जुमा समितिहरु, शिक्षा समितिहरु क्रियाशिल रहेको • आयोजनामा सूचना पाटी राख्ने गरेको, सार्वजनिक परीक्षण भैरेहेको • वडामा ५ जनाका दरले ३२ जना मेलमिलापकर्ता क्रियाशिल रहेका	• सभाबाट लेखा समिति, सुशासन समिति तथा विधायन समिति गठन हुन बाँकी रहको • कार्यापालिकाबाट गठित केही समितिहरु क्रियाशिल नभएको तथा नियमित वैठक र छलफल नभएको • कतिपय क्षेत्रको स्तरीय कार्यविधि निर्माण नभएको, तयार भएको अवस्थामा पनि पालना हुन नसकेको • प्रशासनिक प्रक्रिया झन्झटिलो रहेको	• समितिको काम, कर्तव्य, अधिकार क्षेत्रबारे तालिम तथा अभिमुखीकरण संचालन गर्ने • मध्यस्थता र सहजीकरणको माध्यमबाट स्थानीय र सामुदायिक विवादको समाधान गर्ने • आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाई समिति, बाल संरक्षण समिति, पर्यटन विकास, खेलकुद विकास तथा सँस्कृति संरक्षण र प्रवर्धन समिति गठन तथा वैठक नियमित गर्ने • आयोजनाको अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण सम्बन्धी स्तरीय कार्यविधि तयार गरी टोल सुधार समिति, आमा समूह, युवा क्लब, बालक्लब तथा नागरिक संस्था मार्फत सेवाग्राहीलाई जानकारी गराउने तथा सचेतना अभिबृद्धि गर्ने

४.५.२. संस्थागत क्षमता विकास

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
• भाडामा ८ कोठाको कार्यपालिका भवन संचालनमा रहेको • वडा नं. ४ आफ्नै भवनमा वडा कार्यालय संचालनमा रहेको, वडा नं. ६ को निर्माणाधिन रहेको • ४ पाङ्प्रे १ वटा गाडी र १६ मोटर साईकल संचालनमा रहेको • गाउँपालिकाको नाममा वडा नं. २, ५, ६ र ७ मा गरी ३२ आना जग्गा रहेको कार्यपालिका तथा वडा कार्यालयमा देहायअनुसार विभिन्न सेवा गरी ९० जना कर्मचारी कार्यरत रहेको • प्र.प्र.अ ....१ • इन्जिनियर..... ....१ • सूचना प्रविधि अधिकृत .....१ • लेखा अधिकृत .....१ • लेखापाल..... ....१ • स्वास्थ्य संयोजक ....१ • हेल्थ असिष्टेण्ट .... ४ • अहेव .....१५ • अनमी .....११ • ल्याव असिष्टेण्ट .....२ • पाँचौ तह .....३ • सव इन्जिनियर ..... २ • एसिष्टेण्ट सव इन्जिनियर .....२ • सहायक महिला विकास निरिक्षक (चौथो तह) .....१ • कम्प्युटर अपरेटर .... २ • कृषि शाखा संयोजक .... ० • कृषि प्राविधिक ....१ • पशु सेवा संयोजक .....१ • पशु सेवा प्रविधिक .....४ • कार्यालय सहयोगी ..... ९ • कार्यालय सहयोगी (स्वास्थ्य)..९ जना **वडा कार्यालय तर्फ** • वडा सचिव (रापअनं प्रथम).....१ • वडा सचिव (चौथो तह) ६	• गाउँ कार्यापालिकाको भवन आफ्नै नभएको • ७ वटै वडाको वडा कार्यालय भवन नभएको • स्थानीय सेवा प्रवाह र व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकाको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी संगठन संरचना, कर्मचारी दरबन्दी, तह र कार्य विवरण तयार नभएको • गाउँपालिका भित्रको गाउँपालिका नाममा सरकारी जग्गाको स्वामित्व कायम नभएको • कर्मचारीमा प्राविधिक, व्यवस्थापकीय दक्षता, सीप र अनुभवमा कमी भएको • कार्यालयको संगठन संरचना र दरवन्दी नभएको • वडा कार्यालयमा वडा सचिव र अन्य कर्मचारी ज्यादै कमी रहेको • वडा कार्यालयबाट प्रशासन, योजना र सेवा प्रवाहमा कठिनाई भएको • साविकका गाविस कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी भवन, सामुदायिक भवन क्षती भएको	• एकीकृत सेवा प्रवाह सहितको गाउँ कार्यपालिका तथा ७ वटै वडाको वडा कार्यालय भवन निर्माण गर्ने • गाउँपालिकाको स्वामित्वमा रहेको र स्वामित्वमा आउने जग्गाको लगत तयार गरी दर्ता गर्ने र अन्य सार्वजनिक जग्गाको लगत तयार गर्ने • स्थानीय सेवा संचालन, योजना, खरिद र जिन्सि तथा विषय क्षेत्रगत सेवा व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता विकास तालिम तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने • कार्यालयमा सोधपुछ तथा हेल्प डेक्सको स्थापना गर्ने • प्रत्येक टोलवडामा टोल सुधार समिति गठन गरी विकास कार्यमा परिचालन गर्ने • स्थानीय शासन व्यारोमिटर प्रणाली तयारी गरी नियमित रुपमा स्वमूल्याङ्कन गर्ने • संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी संगठन संरचना कर्मचारी दरबन्दी र कार्य विवरण स्वीकृत गरी पदपूर्तीको लागि प्रदेश लोकसेवा आयोगमा पेश गर्ने • कर्मचारी सेवा सर्त नियमावली तयार गरी स्थानीय तहका कर्मचारीलाई प्रोत्साहन गर्ने • गाउँपालिकाको संगठन तथा क्षमता विकास योजना तयार गर्ने • समितिहरुको क्षमता विकास गरी नियमित बैठक, छलफल प्रगति समीक्षा र योजना तयार गर्ने

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
● कार्यालय सहयोगी .....९ ● वडा नं २ को कुटुमसाङमा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाईमा १ अहेव र १ जना अनमी कार्यरत रहेको		

४.५.३. विकास व्यबस्थापन

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
● भूकम्पपश्चात्को पुन:निर्माण योजना, WASH गुरुयोजना, दुप्चेश्वर क्षेत्र विकास गुरुयोजना तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा रहेको ● गाउँपालिका वस्तुस्थिति विश्लेषण विवरण तयारीको अन्तिम चरणमा भएको ● स्वीकृत आयोजना मध्ये ७५ प्रतिशत आयोजना उपभोक्ता समिति मार्फत कार्यान्वयन भैरहेको ● भौतिक प्रगति सन्तोषजनक रहेको ● १२ भन्दा बढी गैससहरु क्रियाशिल रहेको १. आधार विकास संस्था २. सप्रोस नेपाल ३. अल एन्जेल नेपाल ४. ससने ५. शेयर एण्ड केयर ६. शक्ति समूह ७. गुड फ्रेन्ड अफ नेपाल ८. सुआहारा कार्यक्रम ९. रुडेक नेपाल १०. अक्सफाम ११. कार्डसन १२. पूर्णीमा: भूकम्पपश्चात्को पुर्नलाभमा बेलायत सरकारको सहयोग	● योजना प्राथमिकता निर्धारण र छनौट विधि तथा प्रक्रिया बारे जानकारीमा कमी रहेको ● आयोजनाको प्राविधिक तथा व्यवस्थापकीय पक्ष प्रविधि, गुणस्तर र मूल्याङ्कन र फरफरक विधि र प्रक्रियाबारे ज्ञान र कमी रहेको ● ठोस आयोजना भन्दा साना आयोजना छनौट र बजेट निर्माण भई रहेको ● आयोजनामा प्राविधिक सुपरीवेक्षणको कमी र गुणस्तर कायम हुन नसकेको	● विस्तृत प्रक्रिया सहित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यविधि निर्माण गरी अभ्यास गर्ने ● भूबनौट, क्षमता, वर्तमान उपयोग र सरकारी उपयोगको आधारमा भूउपयोग क्षेत्र निर्धारण समेत भूउपयोग योजना तयार गर्ने ● योजना छनौट, प्राथमिकता निर्धारण, कार्यान्वयन तथा अनुगमनमा प्राविधिक पक्ष तथा गुणस्तर सम्बन्धी कार्यविधि तयारी, तालिम, प्रतिवेदन प्रणालीको व्यवस्था सहितको क्षमता विकास गर्ने ● पर्यटन, जलश्रोत, कृषि तथा यातायात क्षेत्रको गुरुयोजना तयार गर्ने ● शिक्षा तथा आधारभूत स्वास्थ्य क्षेत्रको विषय क्षेत्र रणनीतिक योजना तयार गर्ने ● गैसस तथा समुदायमा आधारित संस्था समन्वय कार्यविधि तयार गरी गैसस, नीजि क्षेत्र तथा सहकारी डेस्क संचालन, समन्वय र साझेदारी बृद्धि गर्ने

४.५.४. स्रोत परिचालन

अवसर, सवल पक्ष (हामीसँग के छ)	कमजोरी, बाधा (हामीसँग के छैन)	रणनीति तथा कार्यक्रम (उपयोग रणनीति/के गर्नु पर्ला)
● मालपोत, व्यवसाय कर, घरजग्गा वहाल करबाट बार्षिक ७ लाख संकलन भएको ● शिफारिश वापत बार्षिक ८ लाख सिशारिश दस्तुर संकलन भएको	● राजस्वको अधिकार क्षेत्रका आधार सूचना, कानून तथा कार्यविधि तयार नभएको ● संकलित राजस्वबाट प्राप्त रकम शिर्षकगत रुपमा अभिलेख नराखिएको	● सम्पत्ती कर, व्यवसाय कर तथा घरवहाल कर आदि स्थानीय राजस्व परिचालन तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी स्थानीय ऐन, नियम तथा कार्यविधि तयार गर्ने ● राजस्वका संभावित स्रोतको अध्ययन, प्रक्षेपण तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना प्रत्येक २ वर्षमा अद्यावधिक गर्ने

• अन्य विक्रीबाट ७ लाख राजस्व संकलन भएको • कार्यपालिकाबाट राजस्व परामर्श समिति गठन भई नियमित वैठक संचालन, स्थानीय राजस्वको संभाव्यता अध्ययन, सर्वेक्षण, कर शुल्क र दस्तुरको आधार तथा दर तयारी गरी कार्यपालिकामा सिफारिश गर्ने कार्य भैरहेको	• वडाबाट शिर्षकगत रुपमा प्राप्त भएको राजस्व मासिक रुपमा रुपमा वैंक दाखिलाको व्यवस्था नभएको • राजस्व परिचालन र व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय ऐन, नियम र कार्यविधि निर्माण नभएको • आन्तरिक आय र राजस्व बाँडफाट बारे अन्तर सरकार र तह तथा सरोकारवाला बीच समन्वय र साझेदारीमा कमी रहेको	• राजस्व प्रशासन र अभिलेखलाई सूचना प्रविधीमैत्री बनाउने • राजस्व तथा स्रोत संभाव्यता र परिचालनका लागि अन्तर सरकार, सरोकारवाला र अन्तर स्थानीय तह समन्वय बैठक, अन्तरक्रिया संचालन गर्ने • वडा तथा टोल स्तरमा स्थानीय राजस्व (कर, शुल्क र दस्तुर) को आधार, दर र संकलन प्रक्रिया, छुट र जरिवानाको व्यवस्था बारे करदाता शिक्षा संचालन गर्ने • राजस्व शाखा तथा आन्तरिक लेखा परीक्षण शाखा स्थापना र सुदृढ बनाउने

परिच्छेद ५: लैंगिकता र गरिबी

५.१. लैंगिकता तथा सामाजिक समावेशीकरण

यो गाउँपालिकाको सामाजिक संरचना पुरुष प्रधान तथा पितृसत्तात्मक छ। यद्यपि समुदाअनुसार लैंगिकताको अवस्था भने केही फरक रहेको छ। ब्राह्मण, क्षेत्री तथा अन्य समुदायमा पितृसत्तात्मकता केही बढी हावी भएको पाइन्छ भने यस गाउँपालिकामा ठूलो हिस्सामा रहेको तामाङ र अन्य जनजाति समुदायभित्र लैंगिक विभेद तुलनात्मक रुपमा केही कम रहेको पाइन्छ।

गाउँपालिकाको वि.सं.२०६८ को जनगणनाअनुसार कुल जनसंख्यामा महिला ४९.६ प्रतिशत र पुरुष ५०.४ प्रतिशत तथा वि.सं. २७५ को गाउँपालिकाको अनुसार महिला ४९ प्रतिशत र पुरुष ५१ प्रतिशत रहेको छ। केन्दीय तथ्यांक विभाग, तथ्यांक कार्यालय नुवाकोटले प्रकाशन गरेको जिल्ला वस्तुगत विवरणमा प्रस्तुत गरिएअनुसार यहाँको कुल साक्षरता प्रतिशत ४४.६३ भएकोमा पुरुषको ५१.६७ र महिलाको ३७.४९ प्रतिशत मात्र रहेको देखिन्छ। यसले शिक्षामा पुरुषको तुलनामा महिलाको पहुँच कम भएको सङ्केत गर्दछ।

तथ्यांक कार्यालयले प्रस्तुत गरेको नुवाकोट जिल्लाको तथ्यांअनुसार यस जिल्लामा कुल पूर्ण अशक्त शारीरिक अपाङ्ता भएको जनसंख्यामध्ये महिला ३६ प्रतिशत र पुरुष ६४ प्रतिशत रहेका छन्। मानसिक अपाङ्ता भएको जनसंख्यामध्ये पुरुष हिस्सा ५५ प्रतिशत र महिलाको हिस्सा ४५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यस्तै, बहुअपाङ्गता भएकाहरुमध्ये पुरुषको हिस्सा ६० प्रतिशत र महिलाको हिस्सा ४० प्रतिशत भएको पाइन्छ। यसरी अपाङ्ता भएका पुरुषको महिलाको संख्यात्मक अवस्था तुलना गर्दा महिलाभन्दा पुरुष बढी संख्यामा अपाङ्ग भएको पाइन्छ।

नेपाल सरकारले सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमअन्तर्गत अपाङ्ग, जेष्ठ नागरिक, दलितलगायको लक्ष्यित वर्गका लागि विभिन्न दरमा भत्ता सुविधा उपलब्ध गराउँदै आएको छ। सामाजिक सुरक्षाको भत्ता लिने जनसंख्याको आकारले सम्बन्धित क्षेत्रमा सरकारको दायित्वलाई संकेत गर्दछ। यस गाउँपालिकामा एक वर्षको अवधिमा कुल १९९४ जनाले सामाजिक सुरक्षा भत्ता लिएको पाइन्छ। तथ्यांक निम्नअनुसार रहेको छ :

गाउँपालिकामा सामाजिक सुरक्षा भत्ता लिनेको संख्या

विवरण			वडा नं.							जम्मा	प्रतिशत
			१	२	५	४	३	६	७		
जेष्ठनागरिक	अन्य	महिला	९५	१२५	६८	९८	७१	७५	११६	६४८	३२.५
		पुरुष	६५	८९	५६	६४	७७	६८	८७	५०६	२५.४
	दलित	महिला	०	१	५	१	१५	०	९	३१	१.६
		पुरुष	०	३	६	३	१२	४	९	३७	१.९
एकल महिला			६१	१	२५	५	२२	१७	१	१३२	६.६
विधवा			१२	९६	२९	९९	७९	४०	७८	४३३	२१.७
पुर्ण अपांग		महिला	०	०	२	३	१	२	१	९	०.५
		पुरुष	०	०	२	२	४	०	३	११	०.६
आशिक अपांग		महिला	७	२	०	३	६	०	२	२०	१.०
		पुरुष	८	२	२	३	७	१	१	२४	१.२
वाल संरक्षण		वालक	०	९	४	१०	२०	९	१९	७१	३.६
		वालिका	०	६	५	११	१९	५	२६	७२	३.६
कुल जम्मा संख्या			२४८	३३४	२०४	३०२	३३३	२२१	३५२	१९९४	१००.०

५.२. गरिबी

प्रदेश नं. ३ सरकार, नीति तथा योजना आयोगले वि.सं २०७६ मा सम्पन्न गरेको स्थानीय तहहरुको अवस्था अध्ययन प्रतिवेदन अनुसार मानव विकास सूचकांक ०.४२५ रहेको छ । यस्तै, सोही अध्ययनका क्रममा केन्द्रीय तथ्यांक विभागले वि.स.२०६८ जनगणनापछि गरेको गरिबीको लघुक्षेत्र अनुमानमा प्रस्तुत तथ्यांकका आधारमा गणना गर्दा यस गाउँपालिकाका गरिबीको भार (Poverty Incidence) ०.५१२ रहेको देखिन्छ ।

हालै गरिएको एक सर्भेक्षण अनुसार यस गाउँपालिकामा गरिबी/विपन्नता स्तरणीकरणको अवस्था हेर्दा यस गाउँपालिकामा कुल घरपरिवारमध्ये आधीभन्दा बढी (५१.६५ प्रतिशत) घरपरिवार अति विपन्न वर्गमा पर्दछन्, अर्थात् उक्त परिवारको वार्षिक प्रतिव्यक्ति आम्दानी १२००० भन्दा कम रहेको छ । विपन्न परिवार ११.२१ प्रतिशत र मध्यम वर्गका परिवार एक तिहाइ (३३.८० प्रतिशत) रहेका छन् । सम्पन्न परिवार ३.३४ प्रतिशत मात्र रहेका छन् । यससम्बन्धी वडागत तथ्यांक देहायअनुसार रहेको छ :

तालिका २३.१ : वडा अनुसार विपन्नता स्तरीकरण

वडा	विपन्नता स्तरीकरण					प्रतिशत
	अति विपन्न	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	जम्मा	
१	७३२	१	८	१	७४२	१३.१
२	३०९	९९	४६६	३४	९०८	१६.०
३	१९०	८४	३०८	२८	६१०	१०.७
४	८२६	१११	१०४	६	१०५७	१८.६
५	४४	७९	५१७	१८	६५८	११.६
६	२२९	८८	४०२	६६	७८५	१३.८
७	६०५	१७५	१०६	३७	९२३	१६.२
जम्मा	**२९३५**	**६३७**	**१९२१**	**१९०**	**५६८३**	**१००.०**
प्रतिशत	**५१.६५**	**११.२१**	**३३.८०**	**३.३४**	**१००.००**	
नोटः अति गरिब (१२००० भन्दा कम), गरीब १२०००–३६००० , मध्यम (३६०००–३००००००), सम्पन्न (३००००० माथि), (वार्षिक अम्दानी रु.)						

स्रोतः दुप्चेश्वर गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, २०७६, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, दुप्चेश्वर

सम्पन्न तथा विपन्नताको अवस्थालाई अन्य विभिन्न प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्ष सूचकहरुबाट पनि अनुमान गर्न सकिन्छ । यस गाउँपालिकामा करिब ३५ प्रतिशत जनसंख्यालाई आफ्नो उत्पादनले ३ महिनाभन्दा कम मात्र खान पुग्नु तथा ६ महिनासम्म खान पुग्ने परिवारको प्रतिशत ५३.६ प्रतिशत रहनु र आफ्नै खेतवारीको उत्पादनले खान पुगेर बेचविखन गर्ने परिवार १.५ प्रतिशत मात्र हुनुले पनि अधिकांश जनसंख्या कृषिमा आश्रित यस गाउँपालिकामा गरिबीको स्तर उच्च रहेको तथ्यांकलाई थप स्पष्ट गर्दछ ।

सक्रिय उमेर समूहको जनसंख्याका आधारमा हेर्दा यो गाउँपालिकालाई सम्पन्न गाउँपालिकाको सूचीमा राख्न सकिन्छ किनकि १५ देखि ५४ वर्ष उमेर समूहमा सबैभन्दा बढी जनसंख्या रहेको देखिन्छ । यस उमेर समूहमा कुल जनसंख्याको ५० प्रतिशतभन्दा बढी जनसंख्या रहेको छ । साथै, २४ वर्षमुनिको उमेर समूहमा समेत जनसंख्याको ठूलो हिस्सा रहेकाले आगामी केही दशकसम्म युवा जनशक्ति परिचालन गरी आर्थिक वृद्धिमा गति दिन सकिने अवसर रहेको छ ।

परिच्छेद ६: वित्तीय विश्लेषण

६.१. आगामी ५ वर्षमा उपलब्ध हुन सक्ने स्रोतको अनुमान

गाउँपालिकामा प्राप्त हुने वित्तीय स्रोतमा गाउँपालिकाको आन्तरिक आय, संघ तथा प्रदेश सरकारबाट राजस्व बाँडफाँडबापत प्राप्त हुने रकम, रोयल्टीबाट प्राप्त हुने रकम, समानीकरण अनुदान, समपुरक अनुदान, सशर्त तथा विशेष अनुदान रहेका छन् । यसबाहेक गैसस, अगैसस, विकास साझेदारबाट संचालित आयोजना/कार्यक्रमबाट पनि गाउँपालिका क्षेत्रका योजनामा रकम लगानी हुने गर्दछ । यी विभिन्न स्रोत सहित निजी क्षेत्रबाट हुने लगानी तथा समुदायको योगदानसहित आगामी पाँच वर्षको अवधिमा यस गाउँपालिका निम्नअनुसार रकम प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ :

(रकम रु. हजारमा)

बजेटका स्रोतहरु	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	जम्मा
आन्तरिक आय रकम	५०००	६०००	७२००	८६४०	१०३६८	३७२०८
संघ सरकारको राजस्व बाँडबाँड प्राप्त कुल रकम	७३४००	८४४१०	९७०७२	१११६३२	१२८३७७	४९४८९१
प्रदेश सरकारको राजस्व बाँडबाँड प्राप्त कुल रकम	१४५२४	१६७०३	१९२०८	२२०८९	२५४०३	९७९२६
रोयल्टीबाट प्राप्त रकम	१२८०	१५३६	१८४३	२२१२	२६५४	९५२५
संघ सरकारबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान	८५४००	९८२१०	११२९४२	१२९८८३	१४९३६५	५७५७९९
संघ सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान	१३४३००	१५४४४५	१७७६१२	२०४२५४	२३४८९२	९०५५०२
संघ सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान रकम	०	०	०	०	०	०
संघ सरकारबाट प्राप्त समपुरक अनुदान रकम	०	२००००	२२०००	२४२००	२६६२०	९२८२०
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान	९९३१	११४२१	१३१३४	१५१०४	१७३६९	६६९५९
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त ससर्त अनुदान	२२९६	२६४०	३०३६	३४९२	४०१६	१५४८१
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान	०	०	०	०	०	०
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त समपुरक अनुदान	०	१००००	११०००	१२१००	१३३१०	४६४१०
गैसस, अगैसस, विकास साझेदारबाट संचालित आयोजना/कार्यक्रममा लगानी रकम	१००००	११०००	१२१००	१३३१०	१४६४१	६१०५१
समुदायको लगानी तथा योगदान रकम	३५१७८	३८६९६	४२५६५	४६८२२	५१५०४	२१४७६५
निजी क्षेत्रको लगानी रकम	२००००	२२०००	२४२००	२६६२०	२९२८२	१२२१०२
कुल वार्षिक बजेट	**३९१३०९**	**४७७०६०**	**५४३९१२**	**६२०३५७**	**७०७८०१**	**२७४०४३९**

परिच्छेद ७: गाउँपालिकाको स्रोत

७.१. गाउँपालिकामा उपलब्ध स्रोत

७.१.१. मानवीय स्रोत स्रोत

गाउँपालिकामा उपलब्ध मानवीय स्रोतमा निर्वाचित पदाधिकारी र कर्मचारीहरु रहेका छन् । गाउँसभामा कुल पदाधिकारी संख्या ३८ जना रहेको छ जसमध्ये गाउँकार्यपालिकाका पदाधिकारीको विवरण देहायअनुसार रहेको छ :

गाउँकार्यपालिका निर्वाचित पदाधिकारी

क्र.सं.	नाम, थर	पद
१	योविन्द्र सिंह तामाङ	अध्यक्ष
२	अञ्जु आचार्य	उपाध्यक्ष
३	सुनबहादुर तामाङ	वडाध्यक्ष
४	दावा तामाङ	वडाध्यक्ष
५	ध्रुवकुमार के.सी.	वडाध्यक्ष
६	इरमान तामाङ	वडाध्यक्ष
७	सञ्च तामाङ	वडाध्यक्ष
८	किशोर तामाङ	वडाध्यक्ष
९	भेषबहादुर सिटौला	वडाध्यक्ष
१०	सानुमाया वि.क.	कार्यपालिका सदस्य
११	उमा थापा	कार्यपालिका सदस्य
१२	सविना तामाङ	कार्यपालिका सदस्य
१३	सीतामाया तामाङ	कार्यपालिका सदस्य
१४	दामे शेर्पा	कार्यपालिका सदस्य
१५	रामकृष्ण सुनार	कार्यपालिका सदस्य

गाउँकार्यपालिका कर्मचारी

क्र.सं.	नाम, थर	पद
१	रामहरि गजुरेल	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
२	मेघनाथ रिमाल	शिक्षा शाखा प्रमुख
३	सर्वदा पण्डि	लेखा अधिकृत
४	प्रदीप बी.सी.	सूचना प्रविधि अधिकृत
५	सागर बराल	इञ्जिनियर
६	मञ्जु श्रेष्ठ	रोजगार संयोजक
७	बिहारी शरण कुइँकेल	स्वास्थ्य संयोजक
८	मिन बहादुर श्रेष्ठ	स्रोत व्यक्ति
९	विष्णु प्रसाद खनाल	योजना शाखा प्रमुख
१०	राज अधिकारी	सामाजिक विकास शाखा तथा प्रशासन शाखा
११	ऋषिराम घिमिरे	लेखापाल
१२	रमानन्द चौधरी	सब इञ्जिनियर
१३	रोशन केसी	सब इञ्जिनियर
१४	निर्मला लामिछाने	
१५	विष्णु तामाङ	अ. सब इञ्जिनियर
१६	इन्द्र पाण्डे	अ. सब इञ्जिनियर
१७	निशा कटुवाल	कृषि प्राविधिक
१८	रामसिंह तामाङ	सहायक कम्प्युटर अपरेटर

१९	रामकुमारी थापा	कार्यालय सहयोगी
२०	सुनीता तामाङ	कार्यालय सहयोगी
२१	श्याम केसी	कार्यालय सहयोगी
वडा कार्यालयतर्फ		
१	जीवन पाठक	वडा सचिव, वडा नं. १
२	नरेन्द्र पोखरेल	वडा सचिव, वडा नं. २
३	रामराजा के.सी	वडा सचिव, वडा नं. ३
४	कृष्ण नापित	वडा सचिव, वडा नं. ४
५	श्यामबहादुर बस्नेत	वडा सचिव, वडा नं. ५
६	राजेन्द्र थापा	वडा सचिव, वडा नं. ६
७	रुद्रप्रसाद भट्टराई	वडा सचिव, वडा नं. ७
८	कामी तामाङ	कार्यालय सहयोगी, वडा नं. १
९	दीपबहादुर तामाङ	कार्यालय सहयोगी, वडा नं. २
१०	थल बहादुर कार्की	कार्यालय सहयोगी, वडा नं. ३
११	रामचन्द्र के.सी.	कार्यालय सहयोगी, वडा नं. ४
१२	जितबहादुर तामाङ	कार्यालय सहयोगी, वडा नं. ५
१३	इन्द्रबहादुर कार्की	कार्यालय सहयोगी, वडा नं. ६
१४	मुकुन्द पण्डित	कार्यालय सहयोगी, वडा नं. ७

७.१.२. भौतिक स्रोत

गाउँपालिकाको स्वामित्वमा कुल १४ आना जग्गा, एकवटा बोलेरो जीप, १५ वटा मोटरसाइकल रहेको छ। साविक गाविसका कार्यालयहरु भूकम्पबाट क्षतिगस्त भएका छन्। वडा नं. १ को कार्यालय भवन निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको छ। कार्यालय सञ्चालका लागि आवश्यक पर्ने कम्प्युटर, ल्यापटप, कुर्सी, टेवल, दराज, प्रिन्टर, फोटोकपी, स्क्यानर, इन्टरनेटलगायतका सामग्री तथा सुविधाहरु रहेका छन्।

अनुसूची १ : नक्साहरु

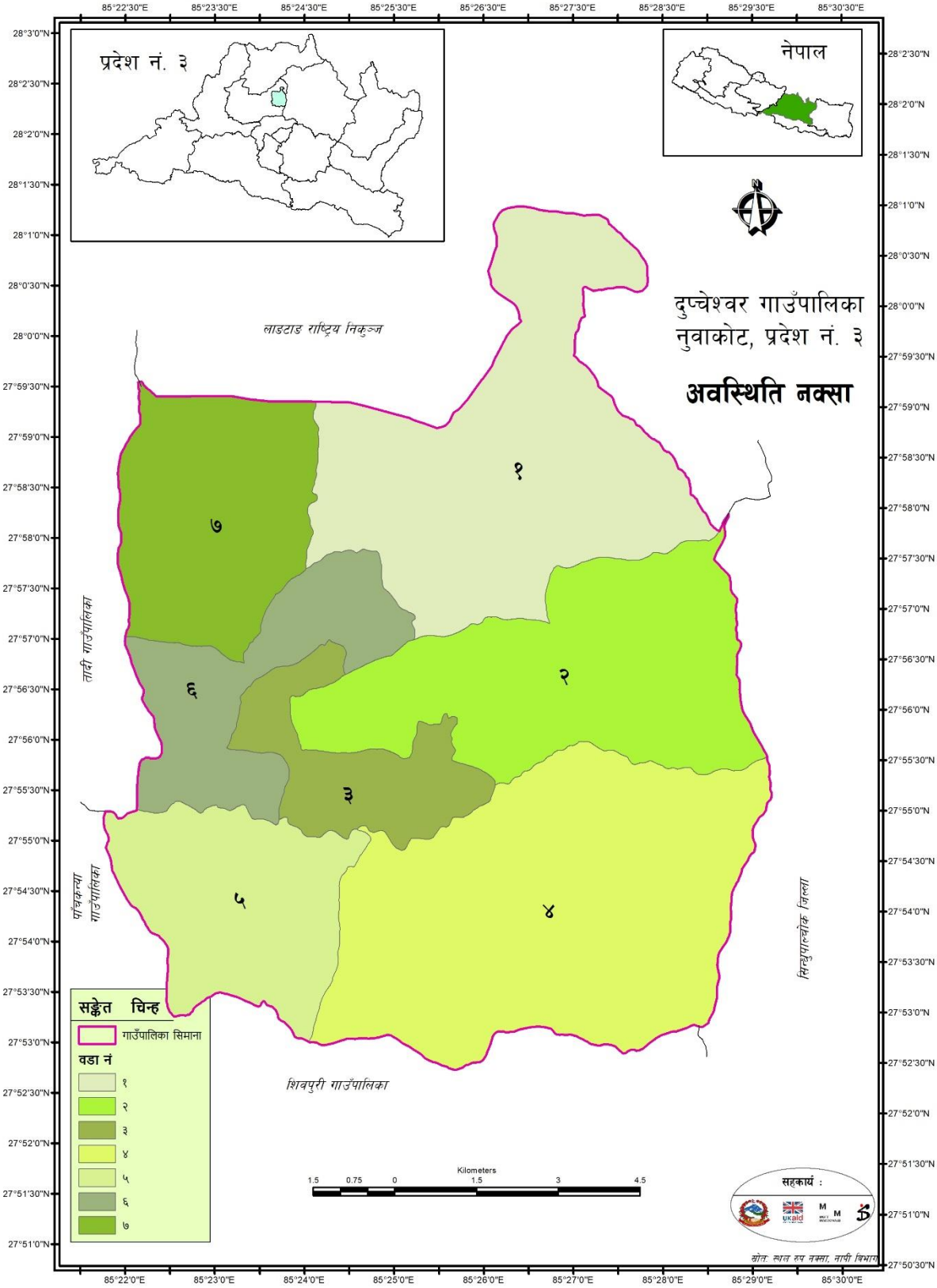
प्रदेश नं. ३
नेपाल
दुप्चेश्वर गाउँपालिका
नुवाकोट, प्रदेश नं. ३
अवस्थिति नक्सा
लाङटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज
तारी गाउँपालिका
पाँचकन्या गाउँपालिका
शिवपुरी गाउँपालिका
सिन्धुपाल्चोक जिल्ला
१
२
३
४
५
६
७
सङ्केत चिन्ह
गाउँपालिका सिमाना
वडा नं
Kilometers
1.5 0.75 0 1.5 3 4.5
सहकार्य :
स्रोत: स्थल रुप नक्सा, नापी विभाग

दुप्चेश्वर गाउँपालिका, नुवाकोट
प्रदेश नं. ३

भूउपयोग नक्सा

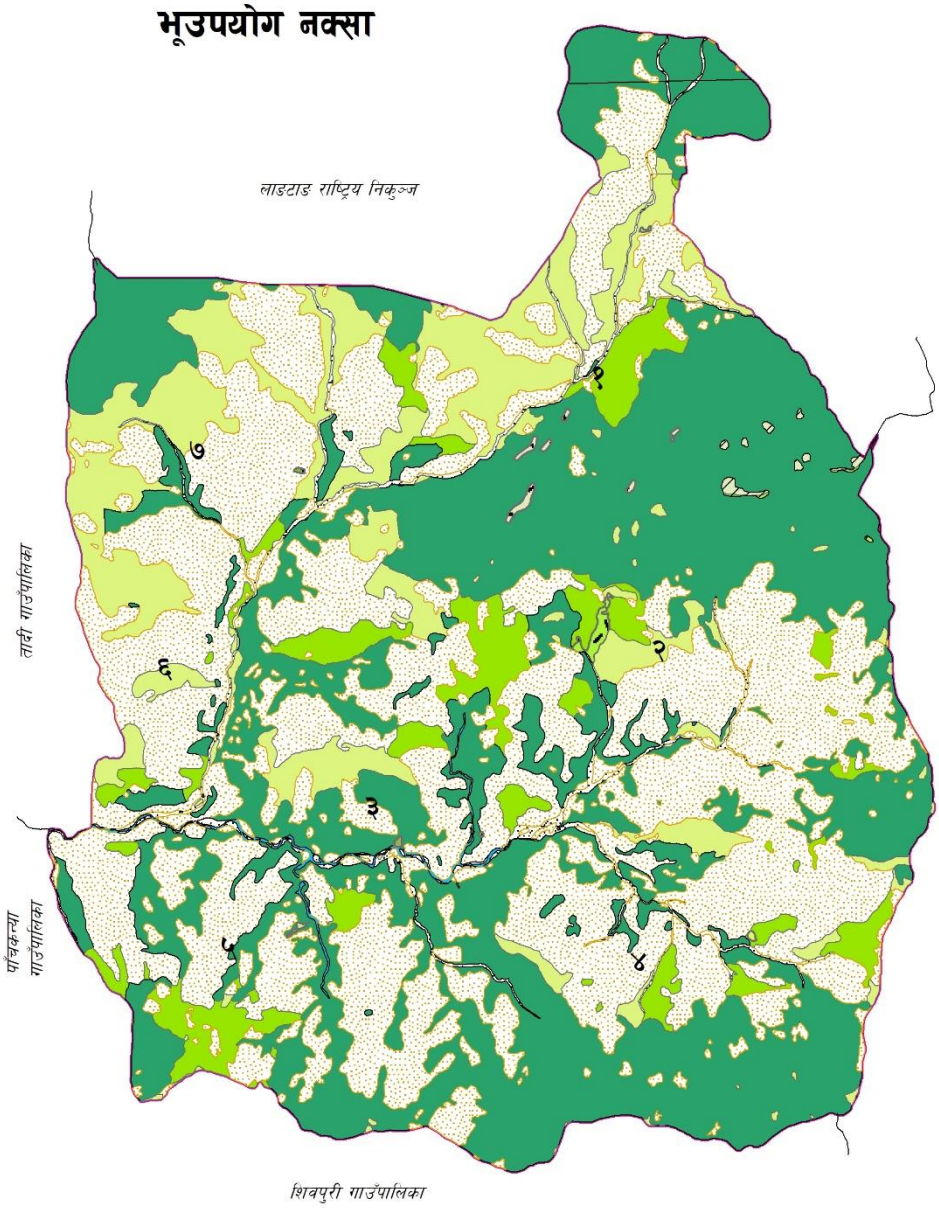

Kilometers
1.5 0.75 0 1.5 3 4.5

सहकार्य :

स्रोत: स्थल रुप नक्सा, नापी विभाग

दुप्चेश्वर गाउँपालिका, नुवाकोट
प्रदेश नं. ३

नदी प्रवाह प्रणाली

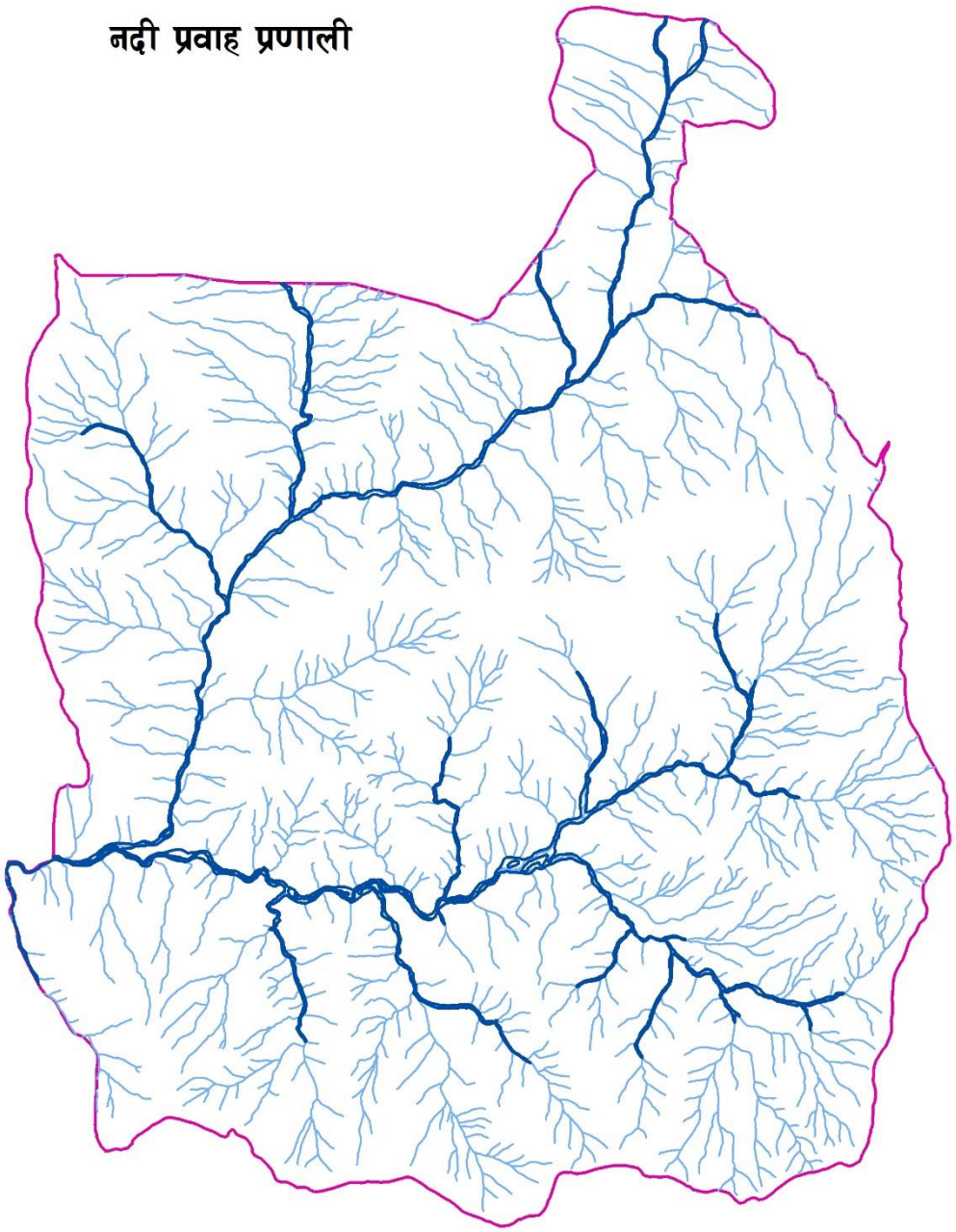

सङ्केत चिन्ह

- मुख्य नदी
- खोला खोल्सा
- गाउँपालिका सिमाना

Kilometers
1 0.5 0 1 2 3

सहकार्य :

स्रोत: स्थल रुप नक्सा, नापी विभाग

दुप्चेश्वर गाउँपालिका, नुवाकोट
प्रदेश नं. ३
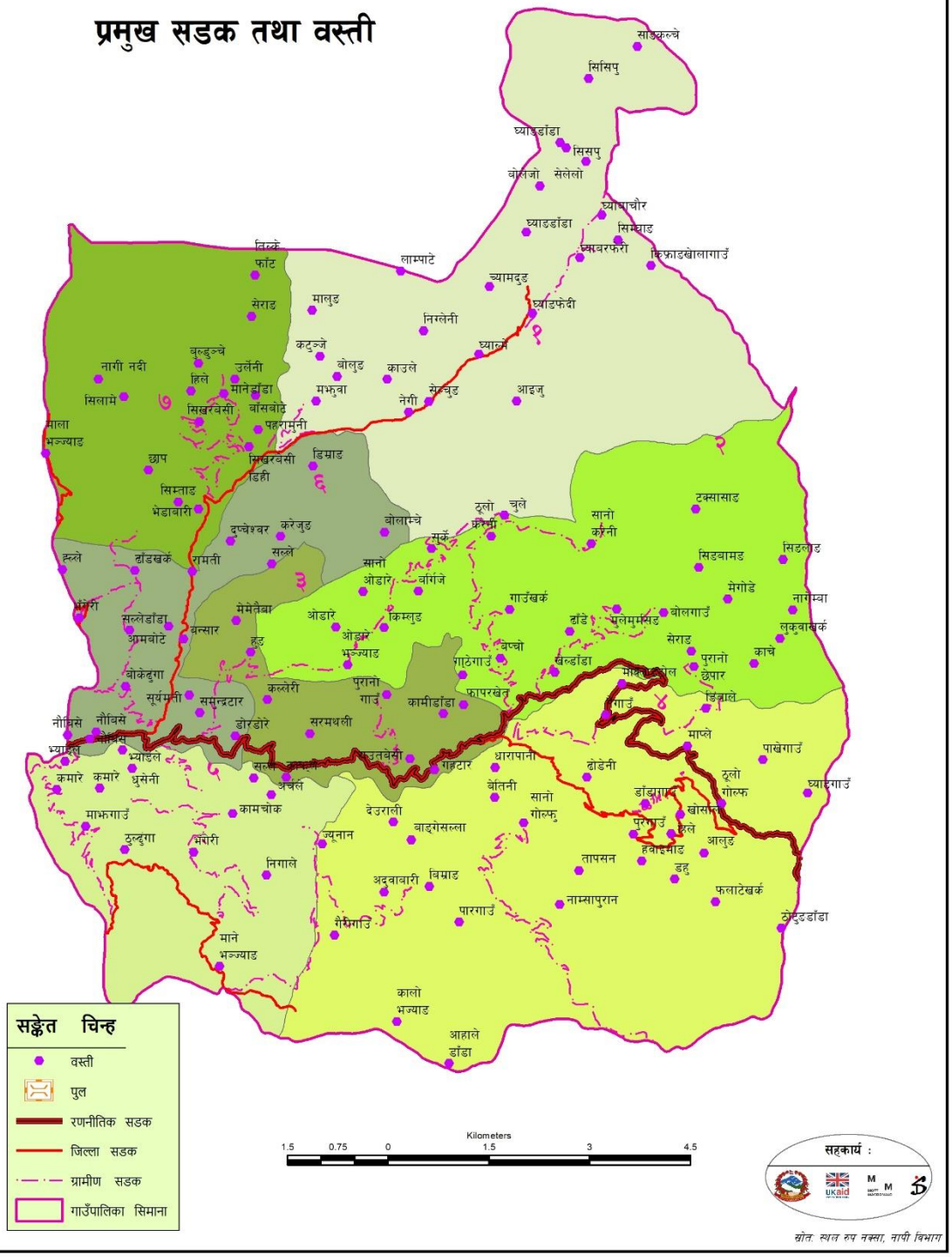
प्रमुख सडक तथा वस्ती